

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1997

<https://hdl.handle.net/1874/9628>

JAARBOEKJE

1997

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

‘NIFTARLAKE’

Ereleden en bestuur

Erelid Mr J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam

Lid van verdienste A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280

Mw Dr M.A. Dukes-Greup, vice-voorzitter, Amsterdam

Mw C.H. ter Laan-Dingemans, secretariaat
Herengracht 6, 3601 AL Maarssen, tel. en fax (0346) 571921

G.N.F.M. Hofman-van Miert, Zandpad 83, 3621 NG Breuke-
len, ledenadministratie

J.N.W. Voorhoeve, penningmeester, Vreeland

Mw Drs G. Recter, bibliothecaresse, Bijdorp, Oud Over 8,
3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653

Leden A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

J.H.P. Roeland, Wassenaar

*Redactie
voor 1998* Drs E. Munnig Schmidt
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht tel. (0294) 231280
fax (0294) 232651

Contributie Postbank nr. 513805
t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

Ledenlijst 1997

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude

Drs J. Baalbergen
R. Bianchi
Mw Dr Carasso-Kok
Mr G. van Donkersgoed
Prof. Dr A.J. Dunning
Mw J. Elema
Mw B.S.J. Elzinga
W.J. Engel
Gemeente Abcoude
H. de Graaf
J. de Groot
Historische Kring Baambrugge Abcoude
J.Th. Kemme
Mw M. Kok
W. van ter Meij
Mw I.H. Montijn
Mw A. van der Most-de Ridder
J.J. Pabon Jr
F.F. Rehbock
J. van Santen
Mw E.M. Scholte-Vis
J.B. Schreur
Ir D.L.H. Slebos
W.W. Timmer
Mw A. den Toom-Naafs
W.C.C. Trouw
Mw G.L.J. Uiterwaal-Völker
Mw M.A.J. Vreeken-van Brink
J.E. Wustenhoff

Almelo

C.J.M. Bak

Amersfoort

Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek
Stichting Museum Flehite

Amstelveen

J.W.N. van Achterbergh Jr
J.E. v.d. Dussen
E.H. Glasius
D. Hoen
Mw H. Vlot-van Lonkhuyzen

Sandbergstraat 8, 1391 EL
Meerzicht 1, 1391 AR
Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA
Folkert Postlaan 6, 1391 AV
Angsteloord 63, 1391 ED
Dr. Koomansstraat 1 H, 1391 VZ
Ereprijs 27, 1391 TA
Angsteloord 5, 1391 EB
Gemeentehuis, 1391 EL
Meerweg 19A, 1391 HG
Gein Noord 26, 1391 GZ
Folkert Postlaan 1, 1391 AV
De Tourton Bruynsstraat 3, 1391 EM
Garsten 3, 1391 RP
Zilverschoon 107, 1391 XS
Stationsstraat 17, 1391 GL
Papenhof 9, 1391 BD
D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER
Torenlaan 52, 1391 AN
Heinkuitenhof 14, 1391 TS
Sandbergstraat 14, 1391 EL
Jan Trouwstraat 4, 1391 TT
Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW
Achter de Kerken 40, 1391 LP
Kievitsheuvel 37, 1391 AP
Torenlaan 32, 1391 AM
Kerkplein 14, 1391 GJ
D. v. Troostwijkstraat 46, 1391 ET
Koppelland 11, 1391 EV

Horstlaan 76, 7602 AN

Kerkstraat 1, 3811 CV
Breestraat 80, 3811 BL

Amsterdamseweg 270, 1182 HN
Camera Obscuralaan 103, 1183 JX
'Nieuwer Amstel', Amsteldijk N 76, 1183 TE
Westelijk Halfrond 483, 1183 JD
Ferd. Bolweg 89, 1181 XC

Amsterdam

*Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede

Bibliotheek Rijksmuseum

Mw E.G.H. Blauwkuip-Haker

Mw J. Boers

Jhr. Ir R.G.M.P.N. Bosch van Drakestein

Mw L. Deen-van Leeuwen

Mw Mr Dr M.A. Dukes-Greup

Drs P.M. Fischer

Gemeentelijk Archief (M. v. Riemsdijk)

*Mr J.H. v.d. Hoek Ostende

K. Hoen

Mw E. de Jongh

M.M.W. Kasteleyn

G. Kemme

K.F. van Leuven

*P.J. Meertens Instituut

Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde

Mw E.G. Pannevis-Lammerts v. Buuren

Ir. J.G.S.M. Philips

W.A.C. Reesink

J.R. Ritman

*Mw Ch. van der Seys

Mw drs J.C.B. Straatman

J.M. Tor

Universiteitsbibliotheek

Mw M.M. Welle

C.J.J. Westermann

J. Zwaan

Ankeveen

Curtevenne Stichting

Apeldoorn

Drs R.Th. Schoenmaker

Arnhem

J.E. v.d. Sleesen

Baambrugge

H.F. Anger

M. Blokhuis

Mw Drs S. Boerdam

F. Eekels

Mw M. van Erven Dorens-Vinke

Mw Drs L.B. Lugt

M. de Munnik

Baarn

Mw C.E.B. v.d. Arend Schmidt-Oost Indië

Bergen

E. Loenersloot

Cannenburg 39, 1081 GV

Postbus 74888, 1070 ND

Prinsengracht 1043, 1017 KP

Van Woustraat 44 3h, 1073 LM

Beethovenstraat 46, 1077 JJ

Keizersgracht 207, 1016 DS

Beethovenstraat 249, 1077 JE

Hemsterhuisstraat 173, 1065 JZ

Postbus 51140, 1007 EC

B. Wieringerstraat 22, 1013 EB

Raphaëlstraat 11, 1077 PN

P. de Hooghstraat 38 bis, 1071 EG

Olympiaplein 77, 1077 CR

Leliegracht 44, 1015 DH

Minervalaan 71-II, 1077 NS

Postbus 94264, 1090 GG

Nic. Maesstraat 38 h, 1071 RB

Minervalaan 84-I, 1077 PK

Michelangelostraat 20 h, 1077 CB

Koninginneweg 40, 1075 CZ

Bloemgracht 19 h, 1016 KB

Postbus 78512, 1080 KA

Minervalaan 60II, 1077 PD

Egelantiersstraat 10b, 1015 PL

Singel 425, 1012 WP

Veerstraat 15I, 1075 SL

Prinsengracht 1029A, 1017 KP

Lijzijde 45, 1034 KN

van Breelaan 9, 1244 PB

Groene Kijkerweg 1, 7371 GB

Bergstraat 97, 6811 LE

Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD

Rijksstraatweg 25, 1396 JD

Rijksstraatweg 22, 1396 JM

Rijksstraatweg 119, 1396 JJ

'Valk en Heyning' Rijksstraatweg 147, 1396 JK

'Geinwijck' Rijksstraatweg 91, 1396 JG

'Donkervliet', Donkervlietse Binnenweg 8, 1396 LN

Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH

Breelaan 128, 1861 GH

De Bilt

Mw G.R.G. Kaldewaay-Wilschut
Dr C.E.M. de Maat
Mw P.A.L.M. de Wit-van der Grinten

Bilthoven

Mw B. Bleeker-Eeuwens
A.J. Crucq
Mw A.P. Disch-Jacobson
Mw L. Quispel-de Langen
B. Vermeulen
Sj. Vrind
Mw A.A. Wouters-Mertens zur Borg

Blaricum

Jhr D.J.A.A. van Lawick van Pabst
Mw. H.E. Rote-de Raad
Mw M. Verschuyt-Rehbock
W. Zuidervaart

Breda

J.H. Peek

Breukelen

T.C. Akkerman
Mw M. Albers
V.B.W. Asfalt
J. Bakker
Mw Mr L.G. Baud
Mw G. Bekker-Jonker
Ir G.G. v.d. Berg
Bibliotheek Breukelen
Mw J.M. Bierman-Polman
J.W.M. de Boer
C.A.M. Brugman
J.W. de Bruyn Kops
P.J. Burggraaf
Mw A.C. Crietee-Hoogerbeets
Jac. van Dam
Mw Mr M.W. van Dijk-Witjas
Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rosberg
W. Dobber
H.H.J. Doude van Troostwijk
W.E.E. baron van der Feltz
B.T. Freijters
J. Funken
R.T. v.d. Geer
Gemeente-archief Breukelen
P.L. van Gent
D.W. Gerwig
R. van Gessel

A. Nobellaan 441, 3731 DN
Groenekansweg 4, 3732 AG
Zorgvliet 29, 3732 EP

Soestdijkseweg 95, 3721 AA
Bosuillaan 147, 3722 XJ
Beethovenlaan 24, 3723 JK
Noord Houtringelaan 32, 3722 BR
Rembrandtlaan 93, 3723 BM
Lassuslaan 55, 3723 LH
Sweelincklaan 69, 3723 JC

Vliegedenweg 17, 1261 GK
Holleweg 11, 1261 BW
Heideweg 4, 1261 GR
Postbus 135, 1260 AC

Laan van Liedekerke 28, 4835 CC

Straatweg 43, 3621 BH
'Vecht en Hoff', Zandpad 43, 3621 NE
'Vreedenoord'. Straatweg 68, 3621 BR
Griftenstein 2, 3621 XK
Kerkplein 16, 3621 BA
Herenstraat 58, 3621 AR
Straatweg 78, 3621 BR
J. Dircksenstraat 20, 3621 CB
Zandpad 82, 3621 NG
Willink v. Collenstraat 79, 3621 CL
Keizerskroon 18, 3621 RS
Zandpad 61, 3621 NG
Kerkbrink 26, 3621 BS
Linnaeusdreef 44A, 3621 XX
Ortswarande 55, 3621 XN
G. v. Nijenrodestraat 90, 3621 GM
Griftenstein 52, 3621 XL
'Vechtzicht', Zandpad 27, 3621 ND
Straatweg 244, 3621 BZ
Stinzenlaan Zuid 201, 3621 TC
G.W. van Couwenhovenstraat 12, 3621 CD
Oud Aa 41, 3621 LA
Nassauplein 1, 3621 EA
Postbus 116, 3620 AC
Zandpad 86, 3621 NG
Dannestraat 33, 3621 AE
Linnaeusdreef 23, 3621 XT

Prof.Dr J.W. Gunning
 Drs H.C.J. Hendriks
 Hist. Kring Breukelen
 R.J. Hofman
 Mw. L. Hunsucker
 Mw H.J. de Jong
 Mw G.J. van Julsingha
 R. Kattenburg
 Mw C.P. Knulst
 J. de Koning
 Mw A.E.C. Koole-Quarles van Ufford
 Mw A. Koornneef
 R.G.H.W. Korstjens
 M. van Kralingen Jr
 H.K. Lenstra
 Mw M. Martens
 A. Menke
 J. Molenkamp
 J. Molenkamp
 R.W.C. Molenkamp
 Mw L. Paulson
 Prof.Dr.Ir R. Plomp
 Jhr.Mr W.H.D. Quarles van Ufford
 P.V.L. Ritmeester
 Mw A. Roosjen-Holleman
 Mw M.L. van Rijssen-Dingemans
 Mw W.J. Schröder-van den Beukel
 T.N. Simonis
 Ir W.F. Staargaard
 Stichting Openbare Bibliotheek Breukelen
 Mw A.J. Stülting
 G.S. Streefland
 J.H.Ch. Vegter-Bal
 Mr J.A. Vermeulen
 Mr G. Versluys
 *J. Verweij
 Mw J.C.M. Voormolen-van der Blom
 Ir L. Vuyk
 Mw J. Wasterval
 *Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus
 D. van Zijtveld
Breukeleven
 Mw J.A.M. Aalberts-Veen
 Mw G.C. Geel-Krijgsman
 Mw J.C. Jongkees-van Pernis
 Drs M.M. van Kesteren
 Dr J.F.W. Nuboer
 Straatweg 204, 3621 BX
 Julianastraat 25, 3621 EG
 G. van Nijenrodestraat 42, 3621 GL
 Zandpad 83, 3621 NG
 Silverstein 80, 3621 PD
 Herenstraat 2, 3621 AR
 Linnaeusdreef 21, 3621 XT
 'Oudaen', Zandpad 80, 3621 NG
 Vrijheidslaan 81, 3621 HL
 Linnaeusdreef 13, 3621 XT
 Zandpad 53, 3621 NE
 Keizerskroon 5, 3621 RS
 Straatweg 111, 3621 BK
 Herenstraat 4, 3621 AR
 Kerkbrink 27, 3621 AN
 Straatweg 147, 3621 BL
 Oud Aa 1A, 3621 LA
 Bisschopswater 27, 3621 WV
 Straatweg 79, 3621 BJ
 'Vecht en Dam', Dannegracht 16, 3621 AA
 Watertoren 6, 3621 XZ
 'Vegtvliet', Straatweg 220, 3621 BZ
 'Gunterstein', Zandpad 48, 3621 NE
 Straatweg 76, 3621 BR
 Eendrachtlaan 33, 3621 DD
 Zandpad 81, 3621 NG
 Keizerskroon 10, 3621 RS
 'Klein Vechtvliet', Straatweg 224, 3621 BZ
 Stinzenlaan 18, 3621 RD
 J. Dircksenstraat 20, 3621 CB
 Kloosterhof 15, 3621 BE
 Zandpad 87, 3621 NG
 Dannegracht 11, 3621 AA
 Brouwerij 1, 3621 AD
 Straatweg 61, 3621 BH
 Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
 Straatweg 47, 3621 BH
 p/a Straatweg 236, 3621 BZ
 Zandpad 9, 3621 NC
 'Groenevecht', Zandpad 37, 3621 ND
 G. van Nijenrodestraat 56, 3621 GL
 Herenweg 27, 3625 AA
 Herenweg 53, 3625 AG
 Herenweg 97, 3625 AD
 Herenweg 47A, 3625 AB
 Herenweg 59, 3625 AC

- Ir F. Roelofs
Dr P.J. Sinninghe Damsté
- Bussum**
Mw.Mr E. Barendsen-Polak
Mw W.C. van den Bergh
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne
Mr. F.A. Doude van Troostwijk
Mr R.R. Hazewinkel
R.H. Heybroek
Mw A.E. Koch-van de Stadt
M. Langelaar
Mw. P.A.C.E. Ooiman-van Aubel
- Diemen**
R.V. Grollé
Drs K. de Leeuw
- Doorn**
Ir H.J. Doude van Troostwijk
Mw G. v.d. Stoop-Koekoek
Mw W.E.E. Bernt-Scheffer
- Dordrecht**
Mw A.W. de Jong-Vis
- Eindhoven**
Ir J.V. Bruza
- Ermelo**
Drs R.Th. Schoenmaker
- Gouda**
Ver. Oudheidkundige Kring 'Die Goude'
's-Graveland
P. Honig
Bibliotheek Natuurmonumenten
- 's-Gravenhage**
Centraal Bureau voor Genealogie
Mw L.J. Doude van Troostwijk
Rijksbur. v. Kunsth. Doc.
Ir J.J. Siepmann van den Berg
Drs J.D. Sparrow
F. Vintges
- Gronsveld**
Mw M.A.H. Pomerantz-Beks
- Haarlem**
Rijksarchief in Noord Holland
- Haarzuilens**
L.J. Huisinga
- Heemstede**
Mw C. Lugt
- Hilversum**
D. Bol
- Herenweg 109, 3625 AE
Herenweg 89, 3625 AC
- Koedijklaan 10, 1406 KZ
Vosmaerlaan 8, 1401 CA Bussum
Koningslaan 51A, 1406 KG
Waldecklaan 10, 1405 CR
Nw 's-Gravelandseweg 67, 1406 NC
Meentweg 63, 1406 KD
Koedijklaan 21, 1406 KX
Mecklenburg 52, 1404 BJ
Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB
- Zeezicht 50, 1112 TL
Boecier 10, 1113 GJ
- Parklaan 40, 3941 RE
v. Galenlaan 12, 3941 VD
Park Boswijk 598, 3941 AN
- Wolwevershaven 11, 3311 AV
- Orpheuslaan 53, 5631 BR
- Anna van Burenlaan 1, 3851 RV
- Vlietenburg 32, 2804 WT
- Spanderswoud 5, 1243 HZ
Noordereinde 60, 1243 JJ
- Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Therèse Schwartzestraat 30, 2597 XJ
Postbus 90418, 2509 LK
Wassenaarseweg 76, flat 514, 2596 CK
Lange Vijverberg 9, 2513 AC
Hendrinaalnd 49, 2591 TB
- Rijksweg 4, 6247 AH
- Kleine Houtweg 18, 2012 CH
- Ockhuizenweg 20, 3455 RN
- Provincielaan 5/33, 2101 SP
- p/a A.G.V., Larenseweg 30, 1221 NC

Mw J. Janmaat
Mw E. Korthals Altes-Kamerling
F. Labout
T.W. Ploeg
F. Renou
Mw N. Ruiter
Jhr A. Rutgers van Rozenburg
Dr W.J. Steyling
Stichting 'Tussen Vecht en Eem'
Streekarchief v.h. Gooi e.d. Vechtstreek

Houten
Provinciale Bibliotheek Centrale Utrecht

Huizen
J.M.C. Bleekemolen
Z. Schoute

Kockengen
Prof.Dr J.A. van Dongen
G.F.W. Herngreen

Koedijk
P.J. Prett

Kortenhoef
P.A. Bakker
Mw T. van Essen-Tiggers
F. Laboyrie
W. Spaan
Mw M.A. Sprenger

Lage Vuursche
C.M.J.M. Hoek

Laren
J.N. Bastert
Mw C.A.H. Bleekemolen
Mw J.C.F. Mulders-Baljon
Ing H.C. Oortman Gerlings
Mw A.A. Steffens
G.N. Verhoef

Leersum
W.R.A. baron van Tuyll van Serooskerken

Leiden
Genootschap Belle van Zuylen
*R.J. Nieuwland
Mw A. Vroom-van der Leeden

Lochem
Mw H. van Weede-Vaandering

Loenen a/d Vecht
Mw J.M.R. Baas-van der Werf
H. Bakker
N. Bakker

Corverslaan 20, 1217 TN
Bussumergrintweg 38, 1217 BR
Johannes Huslaan 30, 1212 RB
O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE
Soestdijkerstraatweg 28b, 1213 XC
Utrechtseweg 54, 1213 TW
Utrechtseweg 26, Flat 48, 1213 TT
Koninginneweg 18, 1217 KZ
Van Gelderlaan 74, 1215 SP
Postbus 9900, 1201 GM

Postbus 650, 3990 DR

Fok 24, 1274 HW
Sloep 52, 1276 CW

Wagendijk 12, 3628 EP
Godinweg 2, 3628 BA

Postbus 10, 1830 AA

Molencind 55, 1241 NJ
Kortenhoefsedijk 83, 1241 LS
Oostindië 24, 1241 HR
Kortenhoefsedijk 171, 1241 LZ
Oranjeweg 34, 1241 XS

300 Roedenlaan 4, 3749 AP

Brink 8, 1251 KV
J. Hamdorfflaan 31, 1251 NL
Hein Keverweg 17, 1251 BT
Pastoor Hendrikspark 9, 1251 MB
Barbiersweg 1A, 1251 PA
Mendes da Costalaan 2, 1251 NP

'De Boskant' 2, 3956 BV

Gerecht 9, 2311 TC
Brahmslaan 257, 2324 AE
Antonie Duycklaan 2, 2334 CD

Lange Voren 2, 7241 HS

Vreclandseweg 19, 3632 EP
Wallestein 52, 3632 WP
Oud Over 3, 3632 VA

P.M. Bakker
 Mw L.V. Beyer-Hubrecht
 Mw B.J. Blijdenstein-Verkoren
 Mw De Boer-Berendsen
 M.C. Boevée
 Mw E.E.C. Bon-Meyer
 F. Bonnema
 M. Bootsma
 Mw E. Bootz-Nieuwenhuys
 Mw drs F.E. Brouwer
 A. Dalen Meurs
 C. Dierdorp
 Mw M.M.Ch. Dijkstra-Dreesmann
 J.P. Dullaert
 J.T.G. Ernst
 Drs J.C. van Essen
 A. Gelderman
 Gemeente Loenen, t.a.v. Gemeentearchief
 Mw E. de Geus-Goossen
 Mw B. Gordijn
 Mw S. Griffioen
 W. Grunfeld
 Mw R. Vor der Hake-Campfens
 Mw M.S. Harms-van Estrik
 P.M. Hiensch
 M.J.P.A. Graaf d'Hollosy
 Mw I.G. Hulst
 Mw M.A.G. van Iperen
 W.B. Jagt
 H.J. de Jong
 M.C. de Jongh
 P.J. Kastelein
 Mw. R.T. Knol-Smit
 Drs G.J. Koelemey
 Mw W. van Kralingen-Niekerk
 C.J. de Kruyter
 W.F. Kuijper
 L. Kusters
 Drs A. Ledeboer
 J. Leicher
 Mw F.M. Luxwolda
 Drs J. v.d. Meulen
 C.P.G. Molenkamp
 Mr A. Mostert
 Drs E. Munnig Schmidt
 C.W. van Nie
 A.J.A.C. Nooteboom
 Wallestein 66, 3632 WR
 Rijksstraatweg 80, 3632 AD
 'Nedervecht', Oud Over 86, 3632 VE
 Vreelandseweg 20, 3632 EP
 Hofbergen 52, 3632 WC
 Dorpsstraat 10, 3632 AT
 Oud Over 152, 3632 VH
 Hofbergen 42, 3632 WC
 'Vegtlust', Oud Over 3, 3632 VA
 Ouderhoek 58, 3632 XE
 Dorpsstraat 8, 3632 AT
 K. Ottolaan 30, 3632 BW
 Vreelandseweg 24, 3632 ER
 Grutterstraat 12, 3632 EJ
 Moleneind 4, 3632 DA
 Kerkstraat 6, 3632 EL
 Oud Over 39, 3632 VA
 Postbus 99, 3632 ZS
 't Rond 13, 3632 BN
 'de Glashut', Oud Over 124, 3632 VG
 Mijndensedijk 27, 3632 NT
 Dorpsstraat 98, 3632 AW
 Rijksstraatweg 85, 3632 AA
 Hoflaan 1, 3632 BT
 Westerklip 54, 3632 EG
 Mijndensedijk 20, 3632 NV
 Dorpsstraat 59, 3632 AN
 Oud Over 10, 3632 VD
 Middenhoek 34, 3632 TB
 Vreelandseweg 25, 3632 ER
 Rijksstraatweg 90, 3632 AD
 'Middelhof', Rijksstraatweg 96, 3632 AD
 Graaf Janlaan 2, 3632 CB
 't Rond 9, 3632 BN
 Rijksstraatweg 130, 3632 AG
 Kickestein 77, 3632 WK
 Kon. Julianaweg 22, 3622 EE
 't Rond 1, 3632 BN
 Dorpsstraat 4, 3632 AT
 Oud Over 120, 3632 VC
 Oud Over 18, 3632 VD
 Vreelandseweg 8, 3632 EP
 'Leeuwen Dijk', Dorpsstraat 69, 3632 AS
 Rijksstraatweg 95, 3632 AA
 'Nieuwerhoek', Rijksstraatweg 78, 3632 AD
 Driehovenlaan 38, 3632 BL
 'Vegtlust', Oud Over 3, 3632 VA

Mw M.A.H.M. Nootboom
Mw Drs H.H. Pijzel-Dommisse
Drs W.M. v.d. Poel
Jhr J.H.J.M. v.d. Poll
M.J.B. Popma
Mw Drs G. Recter
Drs A.H.J. Risseeuw
Mr P.J. Rogaar
M.W.H. Sanger-Kleine
Mw E. van Schijndel-Goemans
J.S. Schoorl
Mw A. Schras
Mw Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal
Mr B. Schuit
Mw Mr A.A. Schwartz
Dr P.J. Sondaar
Mw A.A. Sondaar-Dobbelman
R.E. Spee
Mw A. Sprenger-den Uijl
Stichting Culturele Raad Loenen
Stichting Openbare Bibliotheek
Mw A.G. Stolp
Jhr Mr J.P.E. Teding van Berkhout
Terra Nova Beheer
C.J.M. Thijssen
Mw G. Thijs-Mantel
Ir A.M. Thole
E. Timmers
W.G. Tober
G.C.J. Tukker
Mw E. Vesseur-Murck Jansen
Mw G.M.J. Voorbij
Drs S.G. de Vries
Mr A. Vrij
A.R. van Well
Mw H.L.M. Wennink
P.B. Westerhuis
Prof.Dr H.C. Zanen
Loenersloot
Mr Z.M.F. Dingemans
Drs F. Drost
H.J. van der Meij
Mw S. Verster
Mw E.C.M. Wieling-de Ryck van de Gracht
Loosdrecht
H. Aalberts
J.P.B. Biemans

Dorpsstraat 21, 3632 AP
Dorpsstraat 28, 3632 AT
Rijksstraatweg 81A, 3632 AA
Oud Over 146, 3632 VG
Oud Over 48, 3632 VD
'Bij Dorp', Oud Over 8, 3632 VD
'Warande', Oud Over 168, 3632 VH
'Vecht en Lommer', Oud Over 59, 3632 VB
Spinnerie 13, 3632 ET
Vreelandseweg t.o. 5, 3632 EP
Dorpsstraat 21, 3632 AP
Torenstraat 1, 3632 EK
Rijksstraatweg 70, 3632 AD
Cronenburgherlaan 1, 3632 AN
Oud Over 93A, 3632 VC
Oud Over 33A, 3632 VA
Postbus 2, 3632 ZR
Vreelandseweg 1, 3632 EP
Ter Beekhof 7b, 3632 BK
De Werf 7c, 3632 AB
Postbus 47, 3632 ZR
Oud Over 93, 3632 VC
Oud Over 1, 3632 VA
Oud Over 154A, 3632 VH
't Rond 7, 3632 BN
Rijksstraatweg 75, 3632 AA
Grutterstraat 11, 3632 EJ
Vreelandseweg 18, 3632 EP
Brugstraat 10, 3632 EH
Hoefijzer 108, 3632 WD
'Vegtlust', Oud Over 3, App. 5, 3632 VA
'Vegtlust' Oud Over 3, 3632 VA
Dorpsstraat 40, 3632 AV
't Rond 5, 3632 BN
Hofbergen 34, 3632 WC
Hoefijzer 24, 3632 WB
Dorpsstraat 53A, 3632 AR
Vreelandseweg 23, 3632 ER

'Gcynzicht', Rijksstraatweg 206, 3634 AN
P.N. Kruijswijkstraat 8, 3634 AZ
Stichtsestraat 5, 3634 AR
Hollandstraat 19, 3634 AS
P.N. Kruijswijkstraat 1, 3634 AX

Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Larixlaan 20, 1231 BL

Mw P.M. Bijl-Lazoe
 J.G. Boeschoten
 Th. Burggraaf
 Hist. Kring Loosdrecht
 Dr H. van Marken Lichtenbelt
 Mw A.J. Visscher
 J.M.L. Trouw
 W. ter Veld
Maartensdijk
 G.H. van Walbeek
Maarsse
 Mw M.M. van den Akker-Weck
 Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp
 D. van Barneveld
 Mw M. van de Beek-Bomgaars
 Mr W. Beerman
 J.H.W. van Bemmell
 G.J. v.d. Berg
 Mw J.D. v.d. Berg-van Cleeff
 Bibliotheek Maarssen
 Mw G.J.M. Bierling-Berg
 Mw A. Bink-van der Steen
 J.P. Boelens
 A. Bohnenn
 J.J. de Bos
 W.M. Bos
 M.L.C.C. Braakman
 Ir R.A. Brzesowsky
 Drs S.W.G. de Clercq
 Mw A.C. Cosijn-Gouda
 A.R.A. Croiset van Uchelen
 Mw M. van Dam-Smallenbroek
 Mw E.H.Th.M. barones van Dedem-von Martels
 H.J. Dollekamp
 Mw E.H. duCroc Kampmeindert-van den Berg
 Mw mr M.B. Geeris-Vehmeijer
 A.J. Gelderblom
 Gemeente Maarssen
 Dr Ir A. Graveland
 S. Haisma
 D.J. Hamoen
 M. van Heijningen
 Historische Kring Maarssen
 Mr Z.O.H.M. baron van Hóvell tot Westerflieer
 Mw J.H.M. Kamp-Schweers
 J.J. van Kerkvoort
 Mw M. Kloosterhuis-Duinker
 Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM
 Oud Loosdrechtsedijk 284, 1231 MK
 Veendijk 4, 1231 PB
 Postbus 11, 1231 AA
 Nieuw Loosdrechtsedijk 285, 1231 KW
 Rembrandtlaan 8, 1231 AC
 v.d. Helstlaan 5, 1231 AL
 Nieuw Loosdrechtsedijk 302, 1231 LJ

 Maartensplein 85, 3738 GN

 Bisonspoor 325, 3605 JS
 Boomstede 686, 3608 BT
 Schippersgracht 15, 3603 BC
 Zandpad 30, 3601 NA
 Zandweg 33, 3601 AE
 Kuiperstraat 29, 3601 VE
 'Cromwijck', Zandpad 42, 3601 NA
 Nassaustraat 43, 3601 BB
 Harmonieplein 2, 3603 BM
 Klokjeslaan 4, 3601 HE
 Lange Gracht 13, 3601 AH
 Reigerskamp 171, 3607 HJ
 'Vechtoever', Diependaalsedijk 33, 3601 GJ
 Duivenkamp 504, 3607 BJ
 J. v. Galenstraat 32, 3601 HW
 Straatweg 14, 3604 BB
 Reigerskamp 382, 3607 HW
 'Harteveld', Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 17b, 3603 CV
 v. Houtenstraat 16, 3601 XJ
 Langegracht 30, 3601 AJ
 Zandweg 45, 3601 AE
 J. Catsstraat 17, 3601 SJ
 Zandpad 14, 3601 AN
 'Gansenhoeft', Zandpad 29, 3601 NA
 'Hazenburg', Binnenweg 60, 3603 AG
 Diependaalsedijk, 3601 GL
 Diependaalsedijk 84, 3601 GM
 Stationsweg 5, 3603 ED
 Wilhelminaweg 9, 3603 CR
 'Bolenstein', Bolensteinseweg 3, 3603 CP
 Postbus 90, 3600 AB
 'Huis ten Bosch', Zandweg 44, 3601 AE
 'Mariënhof', Diependaalsedijk 52, 3601 GL
 Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
 Van Lingenlaan 6, 3602 PA

C.H. Knaake
 D.F. Koets
 S. Komdeur
 J. Kraayenhagen
 Mw M. Kraneveld-Lokker
 C.M.L. Kruisheer-Brunt
 Drs J.K.J. Kuiper
 C.H. ter Laan-Dingemans
 Prof.Dr J.T. Lambers
 J.C. de Lang
 J.J.C. Louet Feisser
 Mw C.A.A. MacLennan-Hamminga
 Dr A.P. Messer
 M. Meysen
 D. Niessing
 Mw J.M. Nijhoff
 Mw J. Onnes-van der Noordaa
 C.G.J. v.d. Oosten
 Mw J.T. van Oostveen-van Wijk
 R. Pfeiffer
 J. Plas
 C.J. Rijsterborgh
 Prof.Dr A. van Rossum
 E. van Rossum
 Mw G. Ruys
 Mw K. Scholten-Kloosterman
 P.J.G. van Schonevelt
 Mw L. Schwartz
 A.F. Smorenborg
 Mw H. Stooker-Menges
 A.P.J. Strookman
 St. Openbare Bibliotheek Maarssenbroek
 R. Taal
 J.H. van Tongeren
 Mw J.M. Verhoeff
 J.M.F. Versteegh
 Y. Visser
 R. van Vredendaal
 E. Vriesinga
 D. v.d. Wal
 Mw C. Waller-Gunning
 Dr H.B.A. Welle
 Mw P. Westenburg-de Groot
 B.G. Wiegeraad
 B.B. v.d. Woude
 Mw A.A.M. van Zelst-van Dalen
 Drs H. de Zoeten
 Fazantenkamp 721, 3607 DS
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 162A, 3603 CS
 Julianaweg 19, 3603 AP
 Zandweg 34, 3601 AE
 Herengracht 16, 3601 AM
 'Vechtstein', Zandweg 1, 3602 AC
 Herengracht 6, 3601 AL
 Zandpad 22, 3601 AN
 Machinekade 9, 3601 AR
 Binnenweg 39, 3603 AE
 Kantonnale weg 11, 3608 AC
 Kerkweg 9, 3603 CL
 Zandpaad 6, 3601 AN
 Royaardslaan 2, 3601 HA
 Langegracht 22, 3601 AH
 Rogier van Otterloolaan 41, 3604 BH
 Buitenweg 253, 3602 XB
 Van Lingelaan 4, 3602 PA
 Treubstraat 18, 3601 BX
 'Leeuwenvecht', Straatweg 23, 3603 CV
 Parkweg 41, 3603 AB
 'Leeuwenburg', Zandpad 24, 3601 NA
 W. Barendsplaan 1, 3603 GM
 Kerkweg 41, 3603 CL
 'De Vecht', Herengracht 7, 3601 AL
 Hondiusstraat 60, 3602 PJ
 Herengracht 22, 3601 AM
 Kuiperstraat 27, 3601 VE
 Kennedylaan 28, 3601 VG
 Schippersgracht 13, 3603 BC
 Bisonspoor 1161, 3605 KV
 Rooyardslaan 10, 3601 HA
 Duivenkamp 851, 3607 WG
 Van Lingelaan 12, 3602 PA
 Langegracht 44, 3601 AJ
 Kuijperstraat 17, 3601 VE
 Emmaweg 43, 3603 AL
 Diependaalsedijk 78, 3601 GM
 Zandpad 31, 3601 NA
 Herengracht 8, 3601 AL
 Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
 Kerkweg 23, 3603 CL
 Lelystraat 20, 3601 BV
 'Vredenhoef', Straatweg 33, 3603 CW
 Diependaalsedijk 80, 3601 GM
 C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE

W. Zweers

De Meern

Hist. Ver. Vleuten-De Meern-Haarzuilens

Mijdrecht

W. Bos

J.C.A. Dalmeijer

Mw M.W. v.d. Gronde-Visser

Mw N. Rondan-van der Stap

Naarden

J.F. Dudok van Heel

Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung

Mr A.J.W. van Westrop

Nederhorst den Berg

J.F.A. Baar

Prof.Dr D.P. Blok

F.H.B. Cladder

Mw Prof.Dr E.N.C. van Damme

J.L. Jonker

Prof.Dr J. Joosse

B. Noordanus

Dr Ir H. Spekreijse

A.A.A. Vendrig

Nieuwer ter Aa

Mw K. ten Brink

Nieuwersluis

J.C. Braun

R.E.J. Bus

J.C.T. van Hoeven

Drs W.F.J. Kels

Y. Kels

P.T. Lakeman

A.J.A.M. Lisman

Mw H.B.C. van Manen-Blijdenstein

C.M. Oostveen

Mw I. Rot

Mr Drs H.W.G. van Schaik

Mw L. Simons-Smit

J.H. Stefels

Mw I. Teijema

P.R.E.J.A. Woltering

Nigtevecht

J.W. Brouwer

Mr Th. van Hilst

C. Kootstra

C. Lipsius

Mr J.W. Nieuwenhuijs

P.N. Pikaar

Bloemstede 387, 3608 VD

Dorpsstraat 1, 3451 BH

Botdrager 8, 3641 LA

Postbus 1032, 3640 BA

Midrethstraat 4, 3641 CD

Hoofdweg 6, 3641 PS

Valkeveenselaan 56A, 1411 GT

Rijksweg 46, 1412 BB

Thierensweg 19, 1411 EW

Kerkstraat 6, 1394 CX

Ankeveensepad 7, 1394 GW

Hinderdam 18, 1394 JB

Hinderdam 15, 1394 JB

'Nederhorst', Slotlaan 4, 1394 BK

Hinderdam 15, 1374 JB

Hinderdam 6, 1384 JB

Voorstraat 11, 1394 CS

Dammerweg 111, 1394 GT

Laantje 2, 3626 AN

'Over Holland', Rijksweg 14, 3631 AC

'Weerestein', Zandpad 29, 3631 NL

Rijksweg 62, 3631 AB

Mijndensedijk 86, 3631 NR

Mijndensedijk 86, 3631 NR

Zandpad 18 3631 NK

'Vreedden Hoff', Rijksweg 53, 3631 AB

't Uiltje', Rijksweg 72, 3631 AD

Rijksweg 35, 3631 AA

Mijndensedijk 64, 3631 NP

Mijndensedijk 60, 3631 NP

Mijndensedijk 62, 3631 NP

'Rupelmonde', Rijksweg 24, 3631 AC

Mijndensedijk 29, 3631 NN

Stationsweg 3, 3631 AJ

Vreelandseweg 72, 1393 PG

Petersburg 30, 1393 PT

Dorpsstraat 142, 1393 NL

Dorpsstraat 18, 1393 NH

Klompweg 41, 1393 PJ

Dorpsstraat 130, 1393 NK

Mw M.E.C. Rehbock-Beyers
Drs E.F.L. Stubbé
Oisterwijk
H.C.M. Hoppenbrouwers
Ophemert
L.D.J.M. Walraven
Oud Zuilen
H.O. Barneveld
Ir A.M. Bunjes
G. van Heusden
Mr J.G. van Rossum du Chattel
Rijsbergen NB
Mw. E. Kalkman-Klep
Schoorl
M. Mol
Soest
S.P. baron Bentinck
Tienhoven
Mw L.N. Beets-van Houten
W.T. de Boer
Mw C.D. de Jong-Mesker
Mr P.M. van der Laan
M. Remijnse
Th. Schouten
G.P. Termohlen
Uithoorn
Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer
Utrecht
Mr D.A.N. Bartels
Mw A.M. Biegelaar-Boogaardt
Mw E. Birnie-de Vries
Centraal Museum t.a.v. de heer Koot
Centrale Bibliotheek Prov. Utrecht
Mw M.D.M. Deenstra-Sturkenboom
Gemeente Archief
Gemeente Bibliotheek
Mw J.H. de Graaf
Mw Dr C.A. Hawkins
Mw C.E. Hefting-Beerendonk
Ir G.J. Jonker
W.C.M. de Meyer
Mw.Drs M.C. van Oudheusden
Prof.Ir W.J. Petri
J.P. Prevo
Provinciale VVV Utrecht
Mw G.M. Rosenberg-Zegers
Rijksarchief

Dorpsstraat 159, 1393 NL
Dorpsstraat 20, 1393 NH
Klompven 10, 5062 AH
Dreef 1, 4061 BL
Vechtzijde 1, 3611 AM
Groeneweg 1, 3611 AT
Laan van Zuilenveld 54, 3611 AJ
Dorpsstraat 52, 3611 AG
Vinkenbosch, Overasebaan 22, 4891 RG
Postbus 60, 1870 AB
Vosseveldlaan 56, 3768 GN
Nieuweweg 2, 3612 NR
Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
Laan van Niftarlake 30, 3612 BT
Veenkade 16, 3601 CH
Heuvellaan 10, 3612 BA
Looydijk 81, 3612 BE
Dwarsdijk 20, 3612 AP
Tesselschadelaan 17, 1422 HZ
Museumlaan 2, 3581 HK
Koningslaan 98, 3583 GR
Lange Jansstraat 21, 3521 BA
Agnietenstraat 1, 3512 XA
Postbus 80300, 3508 TM
Emmalaan 1, 3581 HL
A. Numankade 199, 3572 KW
Postbus 80, 3500 AB
Bemuurde Weerd oz 76 bis, 3514 AN
Zwaardemakerlaan 33, 3571 ZA
Emmalaan 3, 3581 HL
Troosterlaan 24, 3571 NM
Weth. D.M. Plompstraat 41, 3555 BS
Haviksstraat 12, 3514 TP
Emmalaan 4A, 3581 HR
Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW
Beneluxlaan 6, 3527 HT
Sophocleslaan 7, 3584 AS
A. Numankade 201, 3572 KW

Mw E.Ch. van Sandick-Doude van Troostwijk	Wilhelminapark 12A, 3581 NC
Mw A.J. v.d. Slikke	Emmalaan 4A, 3581 HR
Stichting Stichtse Geschiedenis	Mariaplaats 23, 3511 LK
Stichting de Utrechtse Molens	Mariaplaats 23, 3511 LK
Federatie Stichts Cultureel Erfgoed	Mariaplaats 23, 3511 LK
Universiteitsbibliotheek	Wittevrouwenstraat 7-11, 3512 GS
Vereniging Oud Utrecht, l.a.v. drs P. Kroes	Prins Hendriklaan 76, 3584 ER
Vereniging Vrienden Kerk Oud-Zuilen	B. de Waalstraat 47, 3555 BH
Ir A.J. van Vlaardingerbroek	Catharijnesingel 67, 3511 DK
*Ir L.B. Wevers	Boomstraat 32bis, 3582 KS
Mw Drs C.C.S. Wilmer	Jacob van Ruisdaelstraat 104, 3583 CH
Veenendaal	
Jhr Mr A.R. Clifford Kocq van Breugel	Landjuweel 22, 3905 PG
Venray	
Mw B. Wijnen	Kiosk 70, 5802 NS
Vinkeveen	
Mw M.E. Buehre-Andriess	Meerkoetlaan 78, 3645 JP
Prof.Dr L. Mur	Demmerik 21, 3645 AE
Vogelenzang	
G. Koopman	Vogelenzangseweg 41A, 2114 BB
Voorburg	
Ir H.G. de Cock	Badhuislaan 4, 2273 AA
Vreeland	
Mw M. Aalderink-van Groen	Klapstraat 21, 3633 BH
Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalf	'Vreedendorst', Bergseweg 18, 3633 AK
Jhr K. Beelaerts van Blokland	'Vreedendorst', Bergseweg 18, 3633 AK
E.J. Bink	Boslaan 21, 3633 VZ
J. Boerstra	Nigtevechtseweg 10, 3633 XS
Mw E.E. Brandes-de Lestrieux Hendrichs	Voorstraat 7, 3633 BA
W.J.J. Broex	De Vliet 18, 3633 EL
F.H. Bruna	Nigtevechtseweg 196, 3633 XX
Mw M. Cornelissen-Bosman	Boterweg 38, 3633 ER
Mw H.W.B. van Dranen-Aleven	Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP
Mr J.E. Goldhoorn	Singel 10, 3633 CR
Mw H.C. Greevelink-Swaving	Voorstraat 18, 3633 BB
Mw M.H. Happee	De Vliet 8, 3633 EL
S. Joosten	Sluisje 12, 3633 AC
J. Kohnstamm	Voorstraat 16, 3633 BB
Mw R. Kooperberg	H. van Viandenstraat 6, 3633 BH
Mw J. Kok-Boekschoten	Voorstraat 9, 3633 BA
Mw O. Lodecizen	Voorstraat 22, 3633 BB
Mr J.A.H. Olde Loohuis	Boterweg 44, 3633 ER
H.J. van Pelt	Boslaan 19, 3633 VZ
Restaurant Hotel 'De Nederlanden'	Duinkerken 3, 3633 EM
E. Roosegaarde Bisschop	Duinkerken 12, 3633 EN
Mw W. Sandberg	A. Lambertskade 4, 3633 VX
Mw A.Th. Schot-Dolman	Kerkplein 4, 3633 BG

Drs C. Schuurman
Mw M. Smit Sibinga
Mw H. Smit-Houpost
Mr M. graaf Schimmelpenninck
Mw A.M.G. Vlam-Voorhoeve
*J.N.W. Voorhoeve
J.H. Vrij
D.R. Wijnschenk
Mw H.J. Winkel
Drs W.E. Witte

Waalre

Mw A. Krijgsman-Spoor

Wassenaar

F.P. Buis

J.H.P. Roeland

Mw M.A. Stubbé-Butôt

Weesp

J. van Baars

Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans

C. Draijer

Gemeente Museum Weesp

Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw

H. Kok

J.J.M. Koks

A.J. Nipius

Openbare Bibliotheek

F.G. van Reijen

A. Stork

Ir L. Vuyk

A. Zondergeld

Mw Drs A.J. Zondergeld-Hamer

Wilnis

Mw E. Boekel-Schutte

H.W. van Soest

Mw G.J. van Staveren

Woerden

J.C.M. van Capel

G.J. Wesseling

Zeist

Rijksdienst voor de Monumentenzorg

Mw Drs J.T. Swaab-Barneveld

P.L. de Vries

Zoelen

*Mr R. Barendsen

Zutphen

Mr J.A. Alleman

Voorstraat 6, 3633 BA

'Vreedenhoek' Ruitersstraat 13, 3633 AV

Raadhuislaan 15, 3633 AP

Voorstraat 5, 3633 BA

A. Lambertskade 5, 3633 VX

Boslaan 4, 3633 VZ

Vredelantstraat 71, 3633 EB

Postbus 62, 3633 ZV

Voorstraat 17, 3633 BB

'Slotzicht', Boslaan 9, 3633 VZ

Hoge Duinlaan 18, 5582 KG

Lange Kerkdam 63, 2242 BS

Postbus 599, 2240 AM

Kerkeboslaan 3, 2243 CM

Dammerweg 5, 1385 HT

Dammerweg 5A, 1383 HT

Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES

Nieuwstraat 41, 1382 VV

Horn 23, 1381 GZ

Utrechtseweg 25, 1381 GR

Horn 3, 1381 GX

Jan Campertplein 53, 1382 SV

Postbus 5146, 1380 GC

Zeeburgstraat 37, 1382 BM

Utrechtseweg 59, 1381 GT

Nieuwstad 100, 1381 CE

Hereningel 162, 1382 VV

Hereningel 162, 1382 VV

Herenweg 65, 3648 CB

Dorpstraat 59, 3648 AG

Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA

'Rijnoord', Oostdam 12, 3441 EN

Gebr. v. Eyckstraat 4, 3443 VG

Broederplein 41, 3703 CD

Griffensteynseplein 10, 3703 BG

Bachlaan 81, 3706 BW

Kasteel 'Soelen', 4011 EN

Halterstraat 20, 7201 MX

Zwolle

H.W. Schouwenaar

Zwitserland

A.H.R. Hoogezand

Boomkensdiep 13, 8032 XZ

Chalet Ariane, Waldegg, CH-3802

*=lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie f500,- en voor ouderen f400,-. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestendigd. Voor hun naam staat *.

Jaaroverzicht 1997

Dit is schrijver's twintigste jaaroverzicht in het jaarboekje van Uw Genootschap, zoals hij met enige verbazing vaststelde. Niet een jubileum maar toch twee decennia.

Gelukkig gebeurt er genoeg en ook steeds iets nieuws zodat van een sleur geen sprake is. Hopelijk vindt U, lezer, het aardig om nog eens te lezen wat het voorbije jaar bracht. Dit is ook een stukje geschiedschrijving.

Dankzij die vele buitenplaatsbewoners, die bereid zijn de Niftarlakeleden *en masse* voor de Nieuwjaarsreceptie binnen hun muren te laten hoeven wij daarvoor zelden in herhaling te vervallen.

Ook de 11e Januari waren wij te gast in een huis, dat slechts weinigen van binnen kenden. Vecht en Lommer, lang Kalorama geheten, van de familie Rogaar herbergde die dag ruim 100 leden, met aanhang waren dat zeker 150 mensen, meer dan ooit tevoren.

Mevrouw dr M.E. Hoffmann begeleidde op Nieuwerhoek wederom een 15-tal geïnteresseerde leden bij het lezen van (Nederlandse) teksten over het Romeinse landleven. Een enkele Griekse tekst (Hesiodus) met de teksten uit het Latijn gaven een goed beeld hoe het 2000 jaar geleden toeging rond de Middellandse zee. Daarna kwamen drie Griekse tragedies aan bod. In de 2400 jaar, die ons scheiden van de schrijvers van toen blijkt de mens niet veranderd te zijn. Acht Woensdagmiddagen zowel in de eerste jaarhelft en als in de tweede werden hiermee gevuld.

Op 21 Januari werd nog eens op veler verzoek de Six-collectie aan de Amstel te Amsterdam bezocht.

Slot Zuylen herbergde een 60-tal leden voor de lezing over zilver op 18 Februari door dr Louise van den Bergh-Hoogterp samen met Jacob Roosjen, zilverexpert van Sotheby's. Velen brachten mooie stukken mee, die alle gedetermineerd konden worden.

Hoewel de lezing op 4 Maart door professor dr Koen Ottenheim nogal specialistisch was: de briefwisseling tussen Constantijn Huygens en Pieter Paul Rubens, was de zaal goed bezet. Zijn voordracht is altijd boeiend en het inzicht dat hij verschafte in de bouwgeschiedenis van Huygens' nieuwe huis in Den Haag was verhelderend. Huygens is door zijn invloed op Van Campen van het grootste belang voor de Nederlandse architectuur in de 17e eeuw.

Dat er veel leeft in Niftarlake gelederen blijkt uit de verhuizing van het Utrechts Universiteitsmuseum naar de prachtige behuizing aan de Lange Nieuwstraat

naast de oude Hortus. Ons lid S. de Clercq, directeur van dit museum heeft zich enorm ingespannen voor het herstel van de Hortus en voor de nieuwbouw van het museum. Hij leidde een flinke groep leden rond door zijn domein op 17 April en oogstte grote waardering.

Buitengewoon goed bezocht was de jaarvergadering op 13 Mei, die werd voorafgegaan door een gezamenlijk diner waaraan ruim 50 leden deelnamen. De oude villa op TerraNova aan het Oudover te Loenen was enige weken eerder open gegaan na een aanzienlijke interne verbouwing als partycentrum. Veel leden wilden dat wel eens zien. Na het goede diner in de goudleerkamer werd in de grote zaal vergaderd. Daarna hield de directeur van Vereniging Hendrick de Keyser, Carlo Huyts, een boeiende lezing met fraaie dia's over de restauratie-activiteiten van de Vereniging. Die vereniging verdient de steun van ons allen!

Al snel overtekend was de excursie naar kasteel Twickel in Delden op 22 Mei. Het komt niet zo vaak voor dat men het (bewoonde) kasteel kan bezoeken hetgeen de grote belangstelling verklaart. De lunch in een nabij hotel in Delden was geanimeerd en het mooie weer maakte de rondwandeling door de tuinen en het park tot een verrukking.

Het najaarsprogramma begon met een bezoek aan architect Dudok's *magnum opus*: het raadhuis uit 1931 van Hilversum. Veertig leden bewonderden op 26 September de harmoniën van het gebouw onder deskundige leiding.

Conservator keramiek van het Rijksmuseum, J.D. van Dam, gaf op 22 October zijn visie op de ontwikkeling van de wandtegel-cultuur in Nederland vanaf de 16e eeuw. Duidelijk werd waarom in de grote huizen in de Vechtstreek origineel slechts witte tegels worden aangetroffen: de gedecoreerde tegels werden alleen door de middenstand als wandversiering gebruikt. De meer vermogenden hadden goudleer, schilderijen of wandtapijten aan hun muren.

Eveneens op kasteel Zuylen hield Carla Oldenburger op 26 November een echte Vechtlezing over de 18e-eeuwse tuinontwerpen van Simon Schijnvoet voor het buiten Petersburg dat tegenover Nigtevecht aan de Vecht lag. Toonverhoudingen uit de muziek hebben daarbij, getuige een muziekbalk op een van de kaarten, die uit St. Petersburg, een grote rol gespeeld.

Dit evenementrijke jaar werd passend afgesloten met een tocht voor een 50-tal leden naar 's-Gravenhage voor een lezing over en bezoek aan de tentoonstelling "Vorstelijk verzameld" in het Mauritshuis. De "vorsten" zijn stadhouder Frederik Hendrik en zijn gemalin Amalia van Solms. Zij hadden duidelijk vorstelijke ambities en door zijn militaire successen werden zij door het Nederlandse volk ook bijna als vorsten vereerd. Hun schilderijenverzameling, ooit 600 á 700 stuks omvattend en vrijwel allemaal van toen moderne schilders was, zoals bedoeld, indruk wekkend. Het hoge gehalte van de tentoongestelde werken weerspiegelt hun goede smaak.

Na de lunch in sociëteit De Witte werd een bezoek gebracht aan de residentie van de Zweedse ambassadeur. Dit 18e-eeuwse huis aan het Lange Voorhout bevat een groot aantal schilderijen, haardpartijen, bovendeurstukken en deuren naast een origineel trappenhuis, die een goede indruk geven van de decoraties in een voornaam 18e-eeuws Haags huis. De ons betoonde buitengewone gastvrijheid culmineerde in een ontroerend optreden van een groepje Zweedse kinderen, die met kaarsjes in het haar en in witte hemdjes gehuld Zweedse kerstliedjes zongen.

Zo mag de evenementen-commissie bestaande uit mevrouw S. ter Laan en mevrouw S. Munnig Schmidt een nieuwe pluim in de pluimenbos op hun gezamenlijke hoed steken. Die pluim wordt hen bij deze gepresenteerd met niet aflatende gevoelens van dankbaarheid voor hun inventiviteit en volharding door
Uw Voorzitter

Mededelingen

Errata: In het jaarboek 1996 is weggefallen op blz. 52 op de 7e regel van onderen "(afb. 5a en b)" en op blz. 56 op de eerste regel "(noot 1)". Op blz. 62 staat middenin de tekst "(afb. 13)", dit moet "(afb. 12)" zijn.

Stichting Behoud Brandspuithuisje Breukelen

Naast de NH-kerk te Breukelen staat een brandspuithuisje dat daar in 1869 gebouwd is voor de handspuiten, die toen in gebruik waren. In de kerktoren werden de canvas slangen na gebruik te drogen gehangen. Daarmee is het huisje symbiotisch met de toren verbonden. Op de plaats van het huisje wordt het nieuwe kerkelijk centrum gebouwd. De Stichting heeft op zich genomen om het huisje, dat in deerniswekkende toestand verkeert, ca 12 meter meer naar de weg weer op te bouwen. De afkomende materialen worden waar mogelijk weer gebruikt, zoals de bakstenen, kozijnen, deuren, klokkestoel en profielen. In het vorige jaarboekje is er aandacht aan besteed.

Daartoe is geld nodig. f188.000,- om precies te zijn. Ook de Niftarlake leden willen wij om een bijdrage verzoeken. De bankrekening van de Stichting Behoud Brandspuithuisje: 3046.42673

Genootschapsdassen

Het Genootschap heeft dassen op voorraad met de acht theekoepels voor die heren-leden, die zich bij bijzondere gelegenheden niet gaarne zonder dat attribuut vertonen. Het bleek helaas financieel volstrekt onhaalbaar een fatsoenlijke zijden shawl voor onze dames-leden te laten maken. Wij blijven steeds op

zoek naar iets passends waarmee ook die leden hun verbondenheid met de Vecht en Angstelstreek tot uitdrukking kunnen laten komen. De das kost f37,50, toegestuurd f40,-. Svp overmaken op nr 6574.11698 tnv St. Plaatsen a/d Vecht te Loenen.

Plaatsen aan de Vecht en de Angstel

Van dit boek is zoals bekend de 4e druk verschenen midden 1997. De Angstel is nu met twee buitenplaatsen meer wat beter vertegenwoordigd. De overige vier nieuw toegevoegde tekeningen en beschrijvingen betreffen buitenplaatsen aan of nabij de Vecht. Een buiten is afgevallen.

Voor leden van ons Genootschap is de prijs f80,- afgehaald op Nieuwerhoek te Loenen. Thuisgestuurd komt de prijs op f90,- na overmaking van dit bedrag op bankrekening 65.74.11.698 t.n.v. St. Plaatsen a/d Vecht te Loenen. Tel. 0294-231280, fax 232651. Voor wie nog een eerste of tweede druk heeft: deze vierde druk is echt veel beter. Ondanks dat blijkt het boek antiquarisch niet te koop.

Private Country Houses in the Netherlands is hét boek voor buitenlandse vrienden, kennissen, familie of andere relaties. Voor leden van Nistarlake blijft de prijs f100,- afgehaald of f110,- toegestuurd na overmaking van dit bedrag op nr. 6574.11698 t.n.v. Stichting Plaatsen a/d Vecht te Loenen.

De Vechtstreek op Internet: www.vechtstreek.nl

Lindenhoff en Donkervliet opnieuw bezocht

In 1942 en 1988 werd er in de jaarboekjes aan Donkervliet aandacht geschonken en in 1988 en 1997 aan Lindenhoff.^{2,3,4} Reden voor een nieuw bezoek is het verschijnen in 1997 van een alleraardigst boekje over een bewoonster van deze buitenplaatsen¹, Maria de Neufville (1699-1779). Zij schreef aan het einde van haar lange leven op 7 bladen haar levensverhaal, dat in dat boekje diepgaand wordt behandeld.

De naam De Neufville blinkt bijna als goud voor kenners van het 18e-eeuwse Amsterdam. Leden van dit doperse geslacht verzamelden grote vermogens hetgeen zij tot uitdrukking brachten in de verfraaiing van een aantal beroemde huizen aan de Herengracht te Amsterdam. Herengracht 475, dat werd bewoond door Maria's broer Matheus, is daar een prominent voorbeeld van.

Maria de Neufville, die niet zó vermogend was, maar bepaald ook niet arm, blijkt in Baambrugge eerst het buitentje Lindenhoff gehoord te hebben en later Donkervliet, om dat na vijf jaar te kopen. Zij woonde daar vrijwel het hele jaar zoals blijkt uit de door haar jarenlang bijgehouden kasboeken, die behouden zijn gebleven. Uit die kasboeken is iets op te snuiven van het leven, dat zij op die buitenplaatsen leidde.

In de eerder genoemde publicaties komt Maria de Neufville niet voor zodat er wat dat betreft sprake is van de invulling van enige hiaten.

Dankzij de vele huwelijken tussen doopsgezinden in die dagen zijn er via Maria's familiebanden ook aanrakingspunten met de Vechtstreek. Haar oom Jan de Neufville (1656-1724) woonde op het buiten Oud Over in Loenen en zijn broer en haar oom Balthasar (1650-1692) op het buurhuis Beek en Vecht.⁵ Zijzelf was verloofd met Abraham Bierens (1699-1743), weduwnaar van Elisabeth Rutgers (een achternicht van Maria), die tragisch genoeg een week voor hun geplande huwelijk overleed. Zij, die toch al niet zo huwelijkslustig was, zij was al 44 jaar voordat zij besloot het er op te wagen, zag er toen verder ondanks vele "pretendenten" helemaal vanaf.

Abraham Bierens' vader Anthony had in 1688 Middenhoek in Nieuwersluis gekocht dat op Abraham's zuster Cornelia zou vererven. Zij werd daar 102 jaar.⁶ Uit Maria's kasboeken blijkt dat zij regelmatig contact had met "juffr. Bierens op de Vegt" wiens knecht telkens een fooi (11 stuivers) krijgt.¹

Dat Abraham zeer gesteld was op zijn bruid blijkt uit het feit dat hij haar op zijn sterfbed de rente van 3000 pond "bankactie" legateerde "omdat gij niemand meer behoeft na de oogen te sien".

Lindenhoff

Maria de Neufville woonde tot eind October 1744 op een klein buitentje bij Bennebroek om vlak bij haar oudste broer Matheus (1686-1743), die vaak op zijn buitenplaats Meer en Berg verbleef, te zijn. Na zijn overlijden wilde zij de, relatieve, eenzaamheid zoeken en huurde zij Lindenhoff in Baambrugge voor *f*125,- per half jaar. Als eigenares in die tijd staat Maria Hendriks te boek. Op 9 November meldt haar kasboek “het afhuure van de schuyt *f*12,- lossen *f*2.8st(uiver)”. De jager kreeg *f*3,- en de knecht *f*1.2st. Nog een keer wordt er “vragt van ’t volk en goed na Lindenhof *f*2.11” betaald op 16 November. Reeds op 2 November schrijft zij dat zij “voor het huishouwe op 2 plaatse *f*13,-” had uitgegeven in die week zodat aannemelijk is dat zij de laatste week van October al naar Lindenhoff kwam. Gewoonlijk gaf zij *f*5 á 6,- per week daarvoor uit. Byzondere uitgaven worden apart vermeld.

Daarmee wordt een tipje van de sluier van de tijd opgelicht. Wat de prijzen betreft dient men te bedenken dat een werkmans loon 12 á 15 stuiver per dag verdiende, wat met fooien op een jaarinkomen neerkwam van ca *f*200,-. Als ruwe benadering voor een vergelijking met heden kan dan een factor 100 gehanteerd worden. Aangaande Maria’s inkomen tasten wij voor deze jaren enigszins in het duister doch in 1764 blijkt zij *f*3374,- ontvangen te hebben en gaf zij *f*2707.15st uit. In 1758 en 59 schrijft zij resp. *f*780,- en *f*790,- uitgegeven te hebben, mogelijk betreft dat alleen het gebeuren in en om het huis.

Het blijkt dat Nederlandse beleggers aan het eind van de 17e en eerste helft 18e eeuw veel investeerden in Engeland. Ook Maria de Neufville had Engelse effecten. In de nagelaten bescheiden komen rekeningen voor uit 1726/27 voor £ 1000,- “Suydtsee stock”. Dat effect werd aangekocht via haar broer’s Londense firma Matthew & John de Neufville. Daaruit ontving zij L 30 dividend per 6 maanden. Ook kocht zij bij hen loten á L 19.4 shilling. De L 3000, die zij als rentegevend legaat van haar bruidegom Abraham Bierens kreeg duidt ook op een Engelse belegging.

Waarom besteedde zij dat inkomen in de twee jaar dat zij op Lindenhoff woonde? Nog in November kocht zij een schuitje, dat met schilderen mee *f*33,- kostte. Het zal een rociboot geweest zijn die ook gejaagd kon worden en waarmee zij bezoeken in de buurt kon afleggen. Dat blijkt uit de *f*1.2, die aan de “boer sijn knecht” in April werd betaald om het schuitje naar Loenen te trekken. De jaaglijn kostte 16 st. Dat zij ondanks haar voorkeur voor eenzaamheid haar uiterlijk niet onbelangrijk vond is af te leiden uit de herhaalde aankoop van spiegels: twee stuks á *f*32,- in November, in Januari een voor *f*42,-, een kaspiegelje voor *f*1.10st. en in Juni zelfs een voor *f*55,-; 3 maanden later komt er nog een voor *f*40,-. Voor haar nieuwe onderkomen, dat wat kaal geweest zal zijn had zij ook stoelen nodig, zo werden 12 “slegte” (=gewone) stoelen á *f*16.4 en

voor nog mette verscheyde		aan de maer van en gelyc als benevalle in f 12	
aan een kaper	5	aan de minne van schiet	4
aan een kome van puer vette	1	aan sak gelt	14
aan een melkige vrye bodden	7	aan een hie van in de bank	5
aan een klyff	16	aan een de maer	11
aan een vycaster wort make van en in f 10		aan een klyff van het maer	8
aan sak gelt aan Nijg mette	11	aan een fliche alre	21
aan een paar schoene	1	aan een paar schoene	1
aan een schone	1	goed eoy een japon	2
aan sak gelt van Nijg mette	11	aan sak gelt	6
aan een blinde van chypre	1	aan een coten coesleer	5
aan een hoepel rokke	2	aan de apotheken volgew dect	2
aan sak gelt	10	aan het waer van de japon	12
van een paar schoene groene	1	aan de docter 2 witte	1
aan een vogglyff	16	aan de kuse wuener	15
aan sak gelt na amterdam	20		
aan houe st	1		
aan schoene swarte	1		
aan het aan make van waer een kous	1		
aan het nagen van de handaer	1		
voor make van samen en japon	11		
aan een voering en make van een velle rok	1		
aan het rok tot een kleet	6		
aan sak gelt	10		
aan B el keper voor een japon	18		
aan een velle rok	1		
aan het maer van een paar mome	16		
aan een Bieke van du schuener	1		
aan sak gelt	5		
			317 - 2
		13	
		"	18 - 2
			4
			18

Afb. 1. Aantekeningen van Maria de Neufville in haar kasboek van voorschotten aan haar nicht, Petronella Maria de Neufville, ten behoeve van haar kleding en voor zakgeld in hoofdzaak. Links guldens rechts stuivers. Niet gedateerd doch mogelijk 1747 (GAA PA 88 nr 1184).

2 keukenstoelen á f1.15st. aangeschaft en voorts een paardeharen rustbank matras, f14.14 st., een grote veldtafel, f9,-, en een kleine á f2.11st. met nog een schenktafel voor f5,-. Een "pars" (=pers; voor linnen?) kostte f10,-.

In "de beste saal" werden 49 el spaanse matten gelegd voor f31.4. Voor haar liefste nichtje Mietie (Maria Petronella), die vaak kwam logeren, daar haar ouders waren overleden, werd een bedje voorzien van een matras: aan tijd, veren, beddekleed en koord kostte dat f51.3,-. Voor de thee 's middags kwam er een theestoof, á f11,-, zo'n mahonie rond meubeltje met een messing bak erin om water warm te houden. Een paar weken later staat een koperen komfoor á f5.5 op de lijst, mogelijk hoorde die in de theestoof.

Er werd netjes gedekt want zij kocht een tafelkleed met 12 servetten voor f20,- en voor f42,- 42 borden, bepaald geen koopje.

Voor wat afleiding haalde Maria een viskom in huis, ook voor f20,-. Eerst een jaar nadat zij haar intrek op Lindenhoff had genomen komen er gordijnen. Haar zuster Anna brengt uit Amsterdam voor f100,- stof mee en zelf haalt zij witte katoen á f29,- in huis, wellicht als voering, evenals voor f10 geel en wit koord en ringen.

Ook glasgordijnen zijn in de mode zoals uit een aanschaf in December blijkt.

Begin 1746 worden er 4 matrassen gemaakt voor *f*2.8 met 9 pond veren á *f*4.10. Textiel is in die tijd nog handgeweven en dus erg duur. Zo doen 5 lakens *f*16,- en "saay bij mijn ledikant *f*12.12st." Zie ook de uitgaven voor nicht Mietie aan kleren in 1747 (afb. 1).

Voor de versiering komt er een kaststel op haar kast, meestal bestaat dat uit drie of vijf porseleinen of Delftse potten en vazen, wat *f*16,- kost. Enige maanden later komt er nog een stel voor *f*10,-. Enige malen wordt een weerglas, een simpele barometer, gekocht voor *f*3,-, die gaan zeker zo nu en dan stuk. Ten slotte wordt er een nogal dure lantaren opgehangen, die voor *f*20,- binnen kwam. Aan echte luxe zaken is alleen een zilveren "oly en asijn bakkie" á *f*96,- te melden en een zilveren kurketrekker voor *f*9.11st.

Een grote kwartaalsuitgave is steeds "*f*62.10st. aan mijn tuynvolk 3 mnd huur" met zo nu en dan *f*6,- fooi voor de kermis en Nieuwjaar. Mie de schoonmaakster toucheert *f*15,- en Aaltie *f*3,- als fooi.

Voor de verlichting moet men zuinig met de kaarsen zijn omgegaan want na een aankoop in December 1744 van 60 pond kaarsen á *f*13,- komt zo'n post eerst in 1746 weer voor als voor *f*17,- wordt binnen gebracht. Voor de verwarming werd hoofdzakelijk turf gebruikt naast mogelijk wat hout van eigen bomen. In December 1744 wordt er 100 tonnen aan turf gebracht voor *f*36,- en in Mei 1745 125 tonnen voor *f*47,-. Het blijkt dat de turf in de schuit door "tonsters" of "vulsters" in tonnen werd gedaan, die als maat voor de leverantie dienden. Zij kregen daar samen met de turfdragers *f*3.10st. voor.

Mogelijk heeft Maria haar lange leven te danken gehad aan de wijn, die zij dagelijks moet hebben geconsumeerd. Per jaar werd er tussen de *f*70,- en 117,- aan wijn in de kelder gebracht. Zoals in 1746 toen 2 ankers rode voor *f*44.17st., 2 ankers witte voor *f*26.16st. en 1/2 anker rinse wijn voor *f*13.7 en nog een anker rode á *f*12.15st. en een anker witte wijn á *f*15.3 met een vaatje azijn voor *f*4.2. Op wijn drukte accijns, die apart werd berekend en zo kwam er een maand later een rekening voor *f*3.15st. per anker. Soms komt een enkele levering van 6 flessen wijn á *f*3,- voor.

Naast wijn wordt ook bier gedronken; tot schrijvers genoeg blijkt dat mees-tentijds "Loender bier" te betreffen, dat per vierendeel (vaatje) *f*2.4 deed, terwijl Utrechts bier slechts *f*1.13st. opbracht.

Wat wekelijks meerdere malen voorkomt zijn gaven aan bedelaars "een arm man aan de deur 11 st." of "de dienders voor een almanak 11st". De "astepoester" krijgt maar 2 st., maar de naaister voor het vermaken van een japon *f*2,- of voor "het verstellen van mijn hoepelrok *f*1.14st". Iemand die het "wassie" doet ontvangt *f*3.6 en de bleeksters *f*3.12st. In 1746 frappeert het "aan de moffe voor het

grasmaaie 17st.” en “aan de mof *f*1.18st” voor het helpen met de verhuizing. In de 18e eeuw waren er veel losse Duitse werklieden, die voor dat soort karweitjes ingehuurd konden worden.¹¹ “De jonge aan het rijtuig 6st” en “3 daage een jonge in de tuin *f*1,-” geeft aan dat die jongen de helft kreeg van een volwassene.

Dan het eten. Dat was alles behalve eentonig, de aankopen hoorden blijkbaar niet tot de gewone huishoudelijke uitgaven want vele worden apart genoemd:

”1/8 pont beste tee	<i>f</i> 1.-	1/2 varke	<i>f</i> 7.7
tee voor ’t volk	- 1.12	met accij(n)s	- 1.-
2 pont coffi	- 1.-	een ham	- 3.11
accij(n)s op coffi	.11	varkensrib	- 1.-
sout	- 1.3	lamsbout	-2.15
mostert saat	.2	frikkedelle	.12
2 loot caneel	.6	rookpekelvlees	- 13.8!
notemeschaat 1/2 p.	- 2.-	gehakt vlees	- 1.2
peper	.14	osseschijf	- 1.18
bruine (suiker)klonties	.16	(duidelijk is vlees	
een broot suyker	- 2.15	duur al is niet steeds	
peule en rijst	- 3.-	een hoeveelheid gege-	
oly	- 1.14	ven. Het halve varken	
6 pont boter	- 2.15	kwam op de feestafel	
een 1/2 vierendeel boter	- 10.-	op de verjaardag van	
(totaal per jaar aan boter	- 62.-)	haar nichtje)	
koekies en krakeling	.11	een haas	- 3.-
koek	.6	2 conijne	.13
mangele en bitterkoekies	.9	2 hoenders	- 1.-
lemoene	.6	2 talingen	.6
cina appele	- 1.2	10 sneppe	- 2.-
doos banket	- 2.16	2 kuykens	- 1.-
komijnde kaas	.14	een kapoen	- 1.-
kaas voor mijn	- 1.5	vinke	.10
kaas voor het volk	- 1.-	vogels	.18
sla	.6	stokvis	.14
spinnagie	.10	paling	- 1.8
rabarber	.11	1 schol 1 schar	.12
apricose	.16	halve laberdaan	.9
pruyme	.15	haring	.8
pere	.4	sprot	.5
blomkool	.10	een brasem	- 1.4
		cabeljouw	.17”

Pijpen en een 1/2 vierendeel toeback á f1,- werden waarschijnlijk voor het bezoek gekocht.

Wat in deze lange opsomming erg opvalt is hoe duur kippen en haas waren, ook een zoetwatervis als brasem is luxe eten. Opvallend door hun afwezigheid zijn brood, eieren, melk, aardappelen, spek e.d., die tot de gewone huishoudelijke kosten gerekend moeten zijn.

Anders dan aan de hierboven genoemde huur voor het tuinvolk wordt niet veel in het kasboek vermeld voor de tuin:aan zaad (voor eenjarige planten) f4.17st, aan "sant in het bloemstuk 10st" wellicht om de vette klei wat te vermageren, 3 dagen een jongen in de tuin f1.-, aan de mollevanger een keer 14st en nog eens f1.2. Aan gereedschap kwam er een spade á 36 st, een bijl á 15st, boonstokken voor f6.-, een schoffel voor f1.6, een aalsteker á 6 st, een gieter á f1.14st, een ladder á 14st en een hark voor f1.-. "Kruyt en loot" zullen voor de snaphaan (=geweer) zijn geweest waarmee op ongedierte gejaagd kon worden.

In October 1746 verhuisde zij naar Utrecht waar haar innig geliefde nichtje Mietie (Maria Petronella 1730-1773), weesdochter van haar broer Isaac sinds 1738, bij haar mocht komen wonen. Een situatie die tot Mietje's dood in 1773 zou duren. Zij nam een voorbeeld aan haar tante en verkoos ondanks vele aanvragen ongehuwd te blijven.

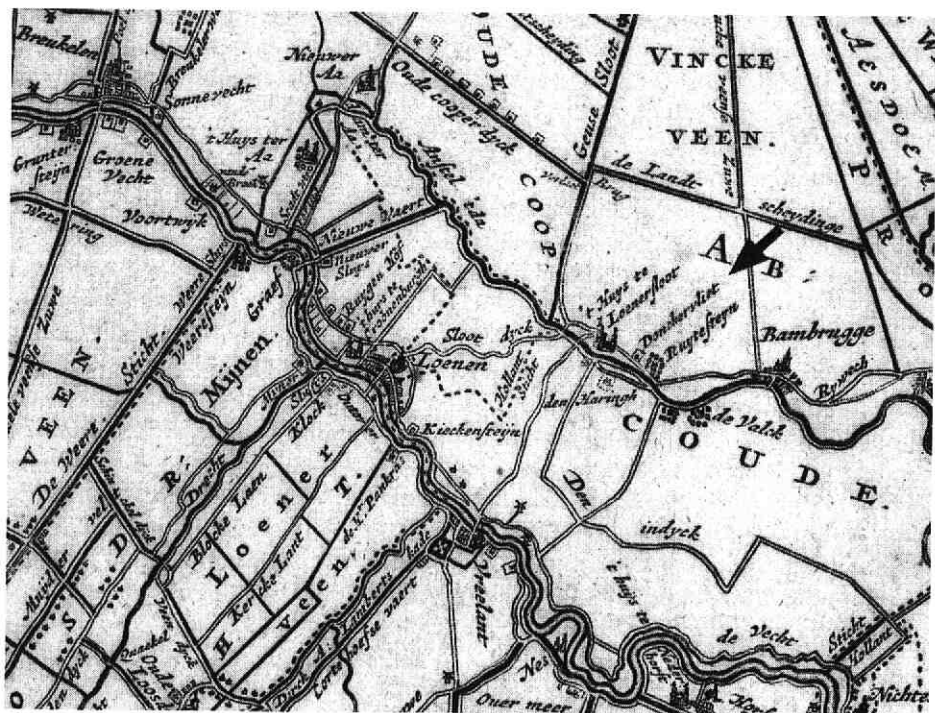
Donkervliet

Het huidige huis is rond de vorige eeuwwisseling gebouwd op de plaats van een toen afgebroken betrekkelijk klein laat 17e-eeuws huis. Dat komt reeds voor op de kaart van N. Visscher van 1674/75⁷ (afb. 2).

De oudst bekende afbeelding daarvan is die in Hollands Arcadia van 1730, waarop een zeven traveeën breed huis te zien is, dat slechts een begane grond verdieping telt met een zolder daarboven. De zes hoge smalle ramen lijken kloosterkozijnen te zijn (halvekruisko zijnen). Aan de Angstel staat een vierkant theehuis met een puntdak, dat typisch is voor de 17e eeuw. De in de tijd volgende afbeelding, afb. 4, stamt uit ca 1755. Het huis is nog hetzelfde, maar er prijkt een nieuwe achzijdige theekoepel op met een moderner koepeldak. De koepel had een vierkante plattegrond met smal afgeschuinde hoeken. Ook de koepel heeft het uitgehouden tot 1900.

Het voor dit verhaal saillante detail aan deze tekening is dat er achterop staat dat mejuffrouw De Neufville eigenares van het huis is.

In haar levensverhaal schrijft zij dat zij op weg van Utrecht naar Amsterdam (vanuit de trekschuit mogen wij aannemen) het "plaatsie Donkervliet" te huur zag staan. Toen zij nog op Lindenhoff woonde, dat enige kilometers Noordelijker aan de Angstel gelegen is, had zij daar al een oogje op gehad en nu hakte

Afb. 2. Donkervliet op de Visscherkaart uit 1675 met omgeving, zie o.a. herberg 't Swaantje ten Zuiden van slot Loenersloot aan de Angstel. Het Noorden ligt rechts (Coll.auteur).

zij de knoop door en huurde Donkervliet van de erven Van Hogendorp. Daarmee kwam zij een halve dagreis dicht bij haar zusters Katie (Catharina 1702-1751) en Anna (1696-1766) in Amsterdam te wonen en ontvluchtte zij het haar te drukke Utrecht. Echter voordat zij haar intrek in Donkervliet had kunnen nemen overleed Katie.

Zij liet Donkervliet taxeren waaruit blijkt dat het huis met 5 morgen grond op f1300,- geschat werd en de "huysmanswoning" met hooiberg, schuur en 17 morgen land op f2600,-. Zij ging er wonen met haar nicht, die nu 21 jaar was, en dat beviel hun zo goed, dat zij in 1756 overgingen tot aankoop van Donkervliet *cum annexis*. Op 8 Maart tekende Mietje het koopcontract voor de 22 morgen land, die voor f4500,- van eigenaar wisselden. In dat contract staat gestipuleerd dat het onderhoud van de, nog steeds bestaande, brug, schuin voor het huis over de Angstel, voor rekening komt van de koper.

Een maand later, 15 April, werden de opstallen nl. het herenhuis, koetshuis, stalling en ruinhuis, bouwerij, berg en schuur door de erven Van Hogendorp

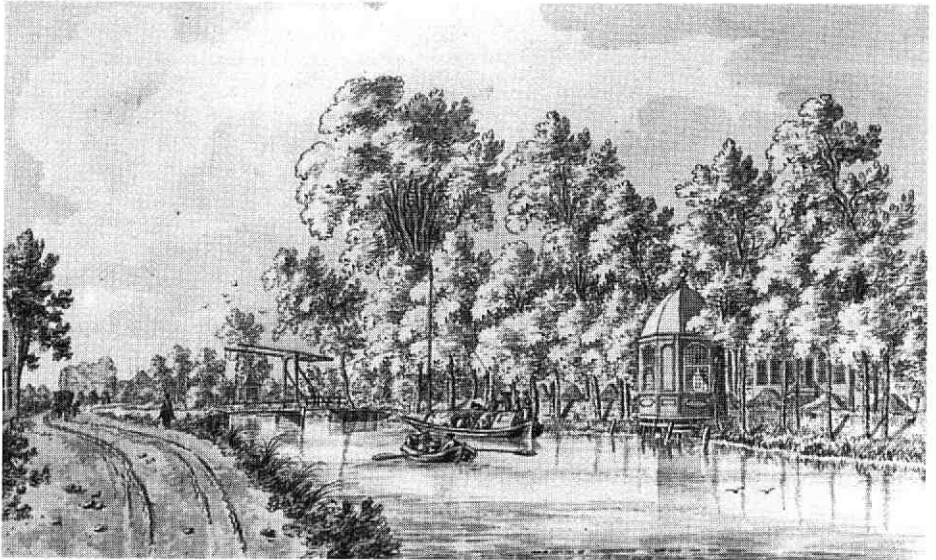

Afb. 3. Gijsbert graaf van Hogendorp als 29-jarige in 1697. In 1707 werd hij ontvanger-generaal van de zeven Verenigde Provinciën (de Unie). Schilderij J. van Hensbergen (55x 45 cm). (St.Ic.Bur.nr 63904)

voor f1800,- getransporteerd aan Maria de Neufville. Daaruit blijkt dat het huis geen grote omvang had.

De in *Hollands Arcadia* genoemde eigenaar in 1730, Mr Gijsbert van Hogendorp (1668-1750), was van 1707 tot 1740 ontvanger generaal van de Zeven Verenigde Nederlanden. Hij was als weduwnaar getrouwd met Catharina Margaretha Beck. Niet alleen was hij graaf des H.R.Rijks maar ook had hij de titel van baron van St Jan ten Steen en Glossenberghe en was hij Vrijheer van Hofwegen, Heer van Steenhuisen, Cromstrijen en Heyningen. Ook was hij drossaard en dijkgraaf van de stad en baronie van Steenberghe (afb. 3). Hij was derhalve een belangrijk man en zijn status zal van zijn buitenplaats af te lezen zijn geweest. Maria was dus niet vrij van enige ambitie.

Zij bleef een huis in Utrecht huren als pied à terre als het 's winters te koud werd in de polder of als zij niet meteen terug wilde reizen na een bezoek aan de stad. Zij was nogal rusteloos want er zijn vijf verschillende adressen van haar huurhuizen bekend. Na 15 jaar hield zij ook Donkervliet voor gezien en in 1768 huurde zij het huis Leeuwenstein aan de Vleutense Wetering in het Lauwerrecht, dat binnen de jurisdictie van Utrecht viel. Donkervliet bleef gezamenlijk eigendom en werd waarschijnlijk verhuurd (afb. 5).

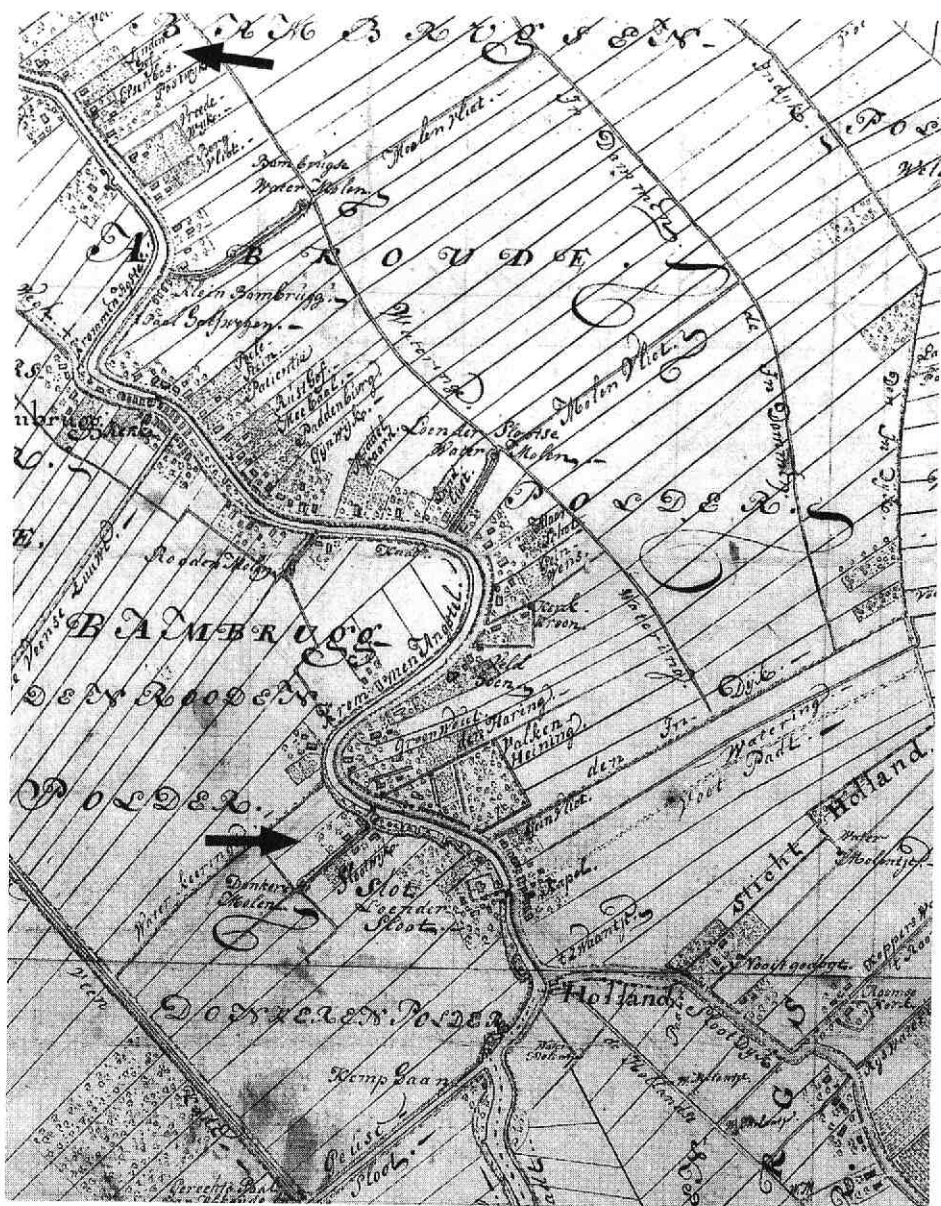

Afb. 4. De vernieuwde koepel van Donkervliet ca. 1755 met daarachter onder de bomen het huis. Let op de in een golvende lijn geschoren haag. Het jaagpaard links naast de brug trekt de jaagschuit, die voor de koepel vaart. Over de brug is de chinese tent van Slootwijk te zien (gewassen pentekening door Dirk van der Burg [1723-1773] Albertina Wenen).⁸

Eerst na haar overlijden op 19 December 1779 verkochten de executeurs de buitenplaats met de boerderij, die op 2 Augustus 1780 werd getransporteerd aan Albertus van Soest voor *f*9000. Gezien het aanmerkelijke prijsverschil met de aankoop prijs zullen de dames goed voor de plaats hebben gezorgd en is aan te nemen dat zij o.m. de koepel hebben laten moderniseren.

Nog in April van haar sterfjaar had zij Ary Sol, meester-broodbakker te Baambrugge, in zijn kwaliteit van poldermeester gemachtigd haar belangen op Donkervliet en in de polder, o.a. wat betrof de molen daar, te behartigen.

Haar uitgavenpatroon op Donkervliet was niet verschillend van dat op Lindenhoff. Wat grotere aankopen zijn een mangel voor *f*28,-, een bengel (luiklok) voor *f*12.6 en jaarlijks *f*15 á 16 onderhoud aan het schuitje. Haar tuinman kost jarenlang *f*1.2 in de week, hij zal wel vrij wonen gehad en meegegeten hebben uit de moestuin. In haar testament van 1773 bedenkt zij baas Albert Overvest, hovenier op het tegenover Donkervliet gelegen Valk en Heining, met *f*200,-. Hij moet een oogje in het zeil gehouden hebben op haar bezitting en mogelijk de tuinman aanwijzingen hebben gegeven. Evert de tuinman kreeg als legaat twee maal *f*50,-, maar of hij op Donkervliet was is niet zeker.

Alb. 5. Het terrein van Donkervliet ca 1770, gelegen aan de Noordkant van de molenvliet van de Donkere molen, waaraan het buitentje zijn naam te danken zal hebben. Aan de andere kant ligt Slootwijk. Lindenhof ligt geheel bovenaan deze kaart (OSK-H50-3 ARA, uitsnede).

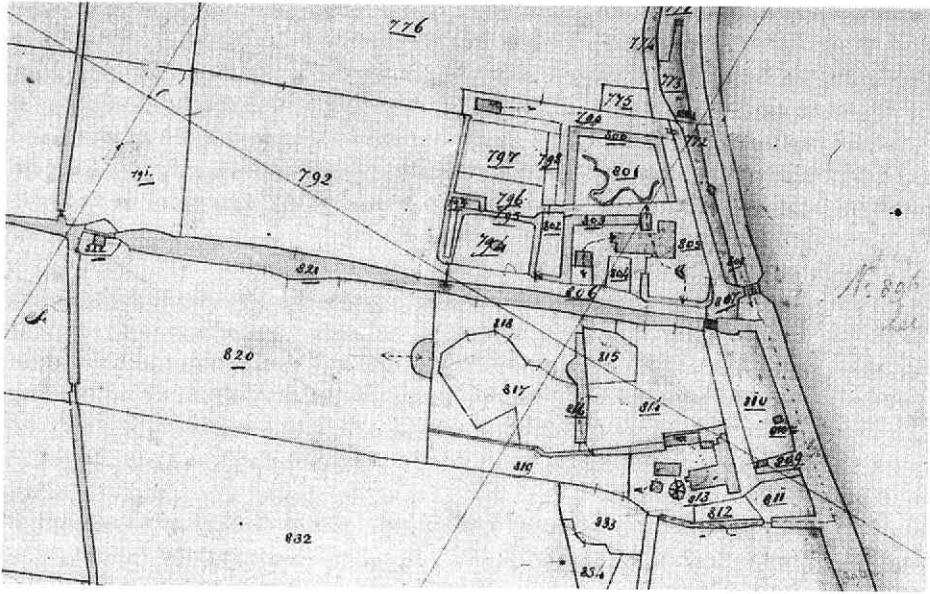
Zo duiken vaak uit onverwachte hoeken nieuwe historische wetenswaardigheden op, die de kennis over de Vecht- en Angstelstreek completeren.

Nu Donkervliet toch bij de kop genomen is wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om nog enige voorhanden gegevens over de verdere geschiedenis van de buitenplaats op te nemen. De heer Timmer uit Abcoude, onversaagd speurder naar historische feiten, die Abcoude/Baambrugge betreffen, stond zijn archief van Donkervliet voor dat doel af.

Voor zo ver na te gaan behield Van Soest Donkervliet totdat het in 1804 werd geveild.^{10a} Nog steeds bestond de hofstede uit een “heerenhuysinge, stallinge, couplel, boerewooninge”, met 5 morgen land dat van ouds leenroerig was aan het slot Abcoude, welk recht zo te zien vervallen was aan de Staten van Utrecht, want er is sprake van “Gaasbeeks leen releverende aan de Gestigte van Utrecht”. De andere 17 van de 22 morgen waren kennelijk vrij. Van Soest had er 8 morgen bijgekocht (“een were”, die reikte van de Angstel tot aan de Vinkeveense zuwe of veenscheiding), die in 2 delen leenroerig waren aan slot Loenersloot. Aan de Noordkant grensden die aan hofstede Ruyteveld van Albert Garskamp. Voor de “Stevens- of Donkere brugge” was de eigenaar van Donkervliet nog steeds de enige onderhoudsplichtige. De boerderij met het land was verhuurd voor *f*550,- p.j.

Koper Juni 1804 werd Stephanus Jacobus Baalde, die *f*7650,- betaalde. In die prijs wordt de slechtere economische toestand van het land weerspiegeld; zijn voorganger had voor de hele plaats immers *f*9000,- moeten neertellen met minder grond. De 13e penning werd nog geheven en werd op *f*3000,- geschat. In 1806 overleed Baalde waardoor de bezitting weer geveild werd. Gerrit Rinses Voormeulen betaalde *f*6110,- voor de hofstede met 22 morgen. Boer Jan Schipper huurde die voor *f*500,- en voor *f*200,- ook de 8 morgen aan de Noordkant. Ruiteveld is dan van Pieter Staal.^{10c} In Juli van dat jaar kwam Baalde's inboedel ter veiling, die de forse som van *f*5011,- opbracht. De catalogus van die veiling is bewaard gebleven en ligt in het Rijksarchief te Utrecht.

Pas in 1833 is er weer wat loos met Donkervliet. De buitenplaats gaat over in handen van Wouter Struyk Adrsz., die *f*5920,- moet meebrengen naar de notaris.^{10d} Het blijkt dan dat de boerderij aan het hoofdhuis vastgebouwd zat, een situatie, die ook nog bij Vrederust in Baambrugge voorkomt. In de akte worden in de tuin ook “moestuinen, broeyerijen (kassen), bakken en legkasten, vruchtbomen, plantsoenen, boomgewassen, beeken en vijvers” opgesomd, die de indruk geven, dat het park intussen verlandschappelijkt was. Inmiddels was er een tuinhuis gebouwd, mogelijk het nog bestaande huisje aan de Angstel ten Noorden van Donkervliet (afb. 6). Voormeulen behield de grond en

Afb. 6. Minuut van het kadaster uit 1832. Bovenaan Donkervliet, daaronder Slootwijk, beide met een koepel, aan de Angstel. (RAU Kad.Min.plan Abe. Baambrugge sectie A blad 3)

gaf met het huis slechts 1.64 ha mee. Over de jaren kalfde dit oppervlak bij bijna iedere verkoop een beetje af.

De volgende eigenaarswisseling vond plaats in 1847 toen Pieter Abraham Godefroy *f*3300,- neertelde voor “de alleraangenaamst gelegen buitenplaats”. Het gaat dan niet goed met de waardering van dit soort bezit gezien de steeds lagere prijs. De pacht, die boer Willem Kok moet opbrengen is nog maar *f*375,- “doch vroeger *f*475,” en nog eerder *f*500 á 550,-. De herenplaats was voor *f*350,- verhuurd. Het land was dus niet inbegrepen in die *f*3300,- De akte meldt dat het herenhuis “onderscheiden vertrekken heeft meerendeels behangen, met stookplaatsen”. De boerderij had een stal voor 20 koeien, een woonvertrek, een keuken, kelderkamer (opkamer) en kelder^{10c}, een gebruikelijke indeling.

Na 3 jaar nam Godefroy al weer afscheid van de plaats, die hij weer voor minder, nl. *f*3000,-, over deed aan Engelberth Meckmann. Voor het eerst wordt dan als Zuidelijke belending de buitenplaats Slootwijk opgevoerd^{10f}, hoewel die al in 1770 bestond (zie afb. 5). Ook Meckmann moet drie jaar later verlies

nemen op zijn mooie buitenplaats, want Jurry Peter Hammann gaf er in 1853 nog maar f2700,- voor.^{10g} Het blijkt het dieptepunt van de markt geweest te zijn, want bij de volgende overdracht, 10 jaar nadien, wisselde de plaats voor f7000,- van eigenaar. Het recht van de 13e penning is waarschijnlijk afgekocht want die hoefde bij de overdracht niet meer voldaan te worden. Van Rinsum's (+1870) weduwe verleende in 1874 aan Gijsbert van Walbeck, broodbakker en landeigenaar te Baambrugge, overpad ten behoeve van zijn land in de Donkervlietse polder.^{10h}

In 1880 kwam Willem Jan van Bork in bezit van Donkervliet voor f8000,-. De boerderij wordt nu niet meer genoemd noch het land. Die zijn, wellicht al in 1853, apart verkocht cq afgebroken.

Bij het transport in 1893 werd de verkoper overmand door romantiek en stipuleerde hij dat "de koper zoo mocht hij overgaan tot de sloping of ontgraving van het door hem bij deze gekochte en hij daarbij eene schat vindt, zich verbindt om de helft in het hem daarin toekomende aandeel aan de verkoper af te staan".¹⁰ⁱ

Kennelijk was de staat van het huis zodanig dat sloop denkbaar werd. Inderdaad sloopte Holterhof, de koper in 1893, het oude huis en deed hij het nieuwe in neo-renaissance stijl verrijzen. Van de afkomende materialen werd het koetshuis opnieuw opgetrokken. De tuinaanleg zal toen ook aangepakt zijn waarbij de beken en kleinere vijvers tot een grote vijver zijn vergraven.

Na tien jaar kwam het echtpaar Middelberg-Hollmann zijn intrek nemen op Donkervliet, in 1923 opgevolgd door hun zoon Eduard. Bij hun aankoop in 1903 was de koepel nog aanwezig doch die hebben zij jammer genoeg niet kunnen behouden. De heer Middelberg (1846-1916) was ingenieur bij de spoorwegen.

Een broer van Eduard, Richard Middelberg werkte in de eerste wereldoorlog in Roemenië voor Astra Romana, een dochter van de Bataafse Petroleum Mij, later Shell, o.a. in het Ploësti-olieveld. Daar is hij in een bos nabij Moreni door een rover vermoord. Na die oorlog is zijn stoffelijk overschot in een loden kist naar Baambrugge overgebracht en herbegraven. De loden kist werd eigendom van de kerk, die hem te gelde maakte en van dat geld het gebouw voorzag van elektrisch licht.

Zoals uit de eigenarenlijst duidelijk wordt sloeg na 1949 de inflatie toe en stegen de verkoopprijzen navenant.

In 1974 blijkt uit een akte, dat het onderhoud van de brug over de Angstel, nu gedeeld wordt door een aantal belanghebbenden^{10j}:

De RK kerk en armbestuur van Slootdijk (Loenen)	1/6
Donkervliet	1/6

Het waterschap polder Donkervliet	1/12
boerderij Ruiteveld	1/9
S. van Walbeek	1/9
B. van Schaick	1/9
boerderij de Haring	1/12
gemeente Abcoude/Baambrugge	1/6
Was bij eigenaar Vor der Hake het park nog 1.15 ha nu rest daarvan nog 7690 m ² .	

Daarmee zijn de lotgevallen van Donkervliet tot in de moderne tijd vervolgd waarmee het doel van dit stuk bereikt is.

Bekende eigenaren van Donkervliet:

Mr Gijsbert graaf van Hogendorp	-1750
* Catharina Margaretha Beck	1750-1756
<i>verkoop</i> f6300,- met 22 morgen	
Maria de Neufville	1756-1780
Maria Petronella de Neufville	1756-1773
<i>verkoop</i> f9000,-	
Albertus van Soest	1780-1804
<i>veiling</i> f7650,- met 30 morgen	
Stephanus Jacobus Baalde	1804-1806
<i>veiling</i> f6150,- met 22 morgen	
Gerrit Rinses Voormeulen	1806-1833
<i>verkoop</i> f5920,-	
Wouter Struyk	1833-1847
<i>verkoop</i> f3300,-	
Pieter Abraham Godefroy	1847-1850
<i>verkoop</i> f3000,-	
Engelberth Meckmann	1850-1853
<i>verkoop</i> f2700,-	
Jurry Peter Hammann	1853-1863
<i>verkoop</i> f7000,-	
Cornelis van Rinsum	1863-1870
* Aletta Sophia Charlotte Becker	1870-1880
<i>verkoop</i> f8000,-	
Willem Jan van Bork	1880-1886
<i>verkoop</i> f7500,-	
Gerrit Hermanus Meyer	1886-1893
<i>verkoop</i> f6000,-	

Alphonsus Louis Holterhoff	1893-1903
sloop oude Donkervliet	
<i>verkoop</i> f19000,-	
Gerrit Adriaan Arnold Middelberg	1903-1917
* Louise Hollmann	1917-1923
<i>vererving</i>	
ir. E. Middelberg	1923-1949
* ... Vroesom de Haan	
<i>verkoop</i> f22000,-	
Cornelis Rijksen	1949
<i>verkoop</i> f45000,-	
Jan de Nes	1949-1959
* Femmetje Pels	
<i>verkoop</i> f85000,-	
Johanna de Vries	1959-1960
<i>verkoop</i> f120.000,-	
Gerardus Adriaan van Oorschot uitgever	1960-1973
<i>verkoop</i> f275.000,-	
Raoul Jean Marie Chenevert	1973-1977
* Barbara van Herwijnen	
en Govert vor der Hake	
* Maria Elisabeth Gerarda Campfens	
<i>verkoop</i> f725.000,-	
Johannes Muller	1977-1985
<i>verkoop</i> f690.000,-	
Fa Derijcke & Koch	1985-1998
<i>verkoop</i>	
Martin de Munnik eigenaar reclamebureau	1998-

Het adres luidt nu Donkervlietse Binnenweg 8 1396 LN Baambrugge. (Het lijstje dat Van Goelst Meyer gaf in 1942 wijkt hier en daar af)

Loenen 1998

E. Munnig Schmidt

Bronnen

1. Lindyer, T. *Maria de Neufville. Verhaal van mijn droevig leven* (Verloren, Hilversum 1997). In het boek over Maria de Neufville wordt op blz. 68 gesteld, dat de juffr. Bierens waarmee Maria lang contact hield, de dochter van Abraham Bierens, Cornelia (1723-1772) was. Daar zij in 1746 met Jacob Pieter de Neufville (1723-1772) in het huwelijk trad zou het woord "juffrou" daarna niet meer te pas komen. Maria bezoekt haar "op de Vegt" en daar had dit echtpaar geen huis.

2. Goelst Meyer, A.F. van, 'Donkervliet', in: *Jb. Nijstarlake* 1942, blz. 36 t/m 41.
3. Munnig Schmidt, E., 'Heerenhuizingen en boerenhofsteden aan de Angstel 1816-1820', in: *Jb. Nijstarlake* 1988, blz. 44 en 45.
4. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel* (4e druk 1997, Alphen a/d Rijn) blz. 200 en 239.
5. Snel, J.C., 'Seeker heerenhuys genaamt Oud Over', in: *Jb. Nijstarlake* 1995, blz. 100 en 101.
6. Munnig Schmidt, E., 'De zilveren huwelijkspenning van de naamgevers van Nieuwerhoek', in: *Jb. Nijstarlake* 1996, blz. 58 en 70.
7. Munnig Schmidt, E., 'Datering van Historische kaarten van de Vechtstreek', in: *Jb. Nijstarlake* 1996, blz. 79 t/m 86.
8. Carasso-Kok, M., *De 17e en 18e eeuw in Abcoude en Baambrugge 900 jaar* (Abcoude 1985) blz. 63.
9. Elias, J.E., *De vroedschap van Amsterdam 1578-1795* (Amsterdam 1963 (facs.)), blz. 562.
10. Timmer, W.W., vriendelijke aanvulling op gepubliceerde gegevens over Donkervliet (Februari 1998), waarbij gebruikt zijn: 10a RAU, dorpsgerichten Abcoude/Baambrugge 17/32; 10b id. 17/32; 10c 17/107; 10d VI002a003 nr 49; 10e KadU dl. 83/58; 10f id. dl. 116/71; 10g id. 144/89; 10h id. dl. 341/32; 10i id. 531/42; 10j id. dl. 2811/8.
11. *TVE* 15e jg. nr. 4 1997, blz. 203 t/m 210.

Hoffwerk

Een verdwenen buitenplaats

Kort op elkaar kreeg schrijver dezes een aantal afbeeldingen en eigenaarsgegevens in handen van het in 1890 afgebrande buiten Hoffwerk te Breukelen. Over Hoffwerk was niet zo veel bekend.

Wel staat het afgebeeld in *De Zegepraalende Vecht* van 1719 als prent nr 40¹ vanaf de rivier. Ook P.J. Lutgers beeldde het af in zijn plaatwerk *Gezigten aan de rivier de Vecht* van 1836² zowel van de straatkant als vanaf de rivier.

Deze ets-gravure en 2 litho's worden nu aangevuld door twee foto's van vlak voor de brand, een aquarel van H. Numan (1744-1820) uit 1793³, een aquarel in sepia door mejuffrouw C.J.C. Duuring (Rotterdam 1841-1917 Huis ter Heide) uit 1879, een aquarel door mejuffrouw S. Schober van het hek uit hetzelfde jaar en een schilderij door J.W. Bilders (1811-1890).

Samen met gegevens van het buurhuis Vegtvlief – welwillend afgestaan door dr ir R. Plomp – en van de familie Oudemans reden genoeg de geschiedenis van het huis en zijn eigenaren aan de vergetelheid te ontrukken. De familie Oudemans stamt af van de laatste bewoners Laan Willink.

Het oude Hoffwerk

De buitenplaats komt nog niet voor op de Danckerts/Visscher kaart uit 1674/75, maar wel op de Nieuwe Kaart van Mijnden en de 2 Loosdrechten met opdracht aan De Haze de Georgio van 1712/13. Daarop staat "Van Veen Hofwerk". Op dezelfde doch iets oudere kaart uit 1703 staat op die plek wel een buitenplaats ingetekend maar geen naam.^{4c} De buitenplaats zal derhalve rond 1700 gebouwd zijn. Mogelijk is Pieter van Veen de stichter ervan geweest (zie onder).

De Zegepraalende Vecht toont een drie traveeën breed huis met een balkon boven en een dubbele stoep dwars voor de voordeur (afb. 1). Vier schoorstenen met puntkappen staan op de hoeken van het dak. Twee latten-koepels markeren het Noord- en het Zuideinde van de formele tuin langs de Vecht. Een schuithuis dwars op de rivier en een steiger voor het jacht completeren het idyllische beeld.

Eigenaren

Van Veen

Eigenares in 1719 was Abigaël Casteleyn weduwe Pieter van Veen, in leven handelaar in wol, laken en zijden stoffen te Amsterdam, waarmee zij in 1685 was ge-

Afb. 1. Hoffwerk voor 1719 nog met drie traveeën, met twee latwerk tuinpriëlen, die de formele tuinaanleg markeren en een schuithuis. Steigerhek hout(?) (Plaat 40 Zegepr. Vecht)

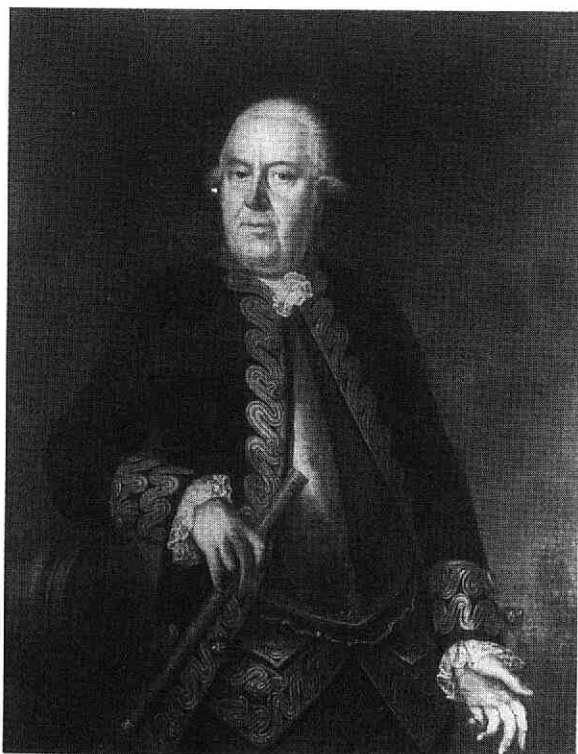
trouwd.^{6b} Na zijn overlijden heeft zij de zaken doorgezet onder de naam Pieter van Veen & soon.

Van Eys

Hun dochter Abigaël (1688-1731) vond in Jan Nicolaas van Eys (1691-1758) een zakelijke echtgenoot, die de firma van zijn schoonmoeder met succes zou voortzetten. Zij huwden in Baambrugge in 1714.^{5c, 6d en h}

In 1726 blijkt hij eigenaar te zijn van Hoffwerk daar zijn tuinman op 7 Maart bij hoog water in de Vecht gemaand wordt de kade (waarover de wagenweg loopt) op te hogen. Dat deed hij met gezwinde spoed.^{7a} Zijn vrouw heeft de plaats voordien zeker geërfd. Zij overleed in 1731 en Van Eys bleef kinderloos achter. Eerst in 1741 trouwt hij opnieuw, nu met Maria Catharina Baelde (1700-1776), zelf weduwe van Jan (of Adrianus) Sandijk (1699-1734). Zij bracht een hofste-

Afb. 2. Pieter Hendrik Reynst, vice Admiraal van Holland en West Friesland, eigenaar van Hoffwerk van 1781-1791. Schilderij door B.S. Bolomey uit 1786 (104x87 cm). (St.Ic.Bur. nr 38961)

de in: Middellaan te Heemstede waar het gezin vaak 's zomers naar toe ging. Toch hield Van Eys Hoffwerk aan en kocht hij er in 1742 zelfs een morgen land bij aan de overkant van de weg waarschijnlijk ten behoeve van een overtuin.^{7e} In 1740 werd hij directeur van de Levantsche Handel en in 1748 Raad van Amsterdam.

Met een inkomen van f20.000 á 22.000,- per jaar kon hij zich het bezit van twee buitenplaatsen wel permiteren.

In 1743 werd de familie verblijd met de geboorte van een gezonde zoon, die naar zijn vader werd vernoemd. Dit kind zou voorspoedig opgroeien en in de voetsporen van zijn vader treden. Ook hij trad in in de firma Wed. Pieter van Veen & soon

Zijn moeder had bij het huwelijk tevens twee huizen aan de Herengracht, nrs 470 en 623, in Amsterdam ingebracht. Van Eys kocht in 1745 470 uit de boedel van haar moeder voor f85.000,- en het gezin verhuisde daarheen, 623 werd verhuurd.^{6d en h}

Van Eys blijkt een enkel geschil met buurman Jean Cliquet van Vechtvliet gehad te hebben, maar dat liep niet hoog op.

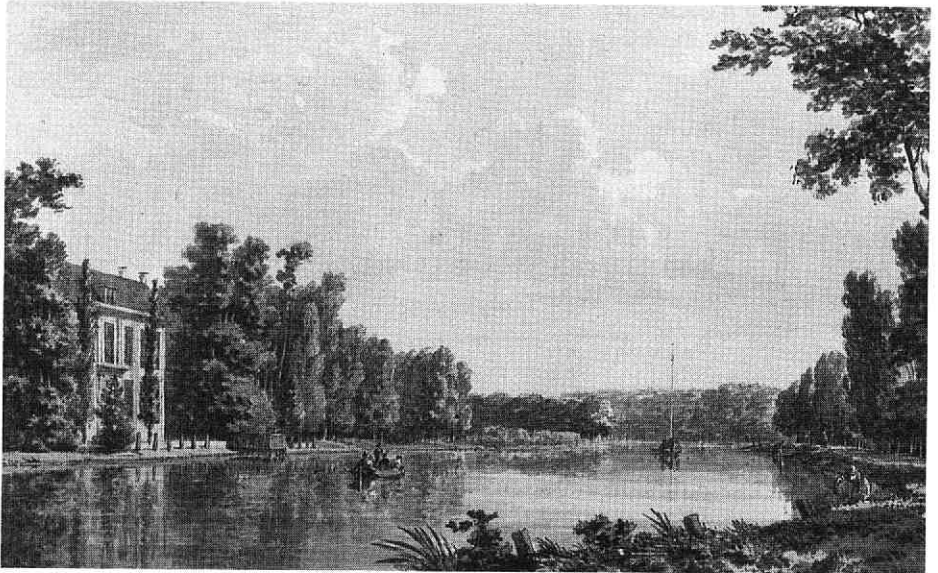
Ooster

In 1746 deed hij Hoffwerk van de hand aan Matthijs Ooster.^{7d} Op de buitenplaats stonden naast de herenhuizing, een stal en koetshuis met zoals later blijkt plaats voor 12 paarden, een tuinmanswoning en verdere opstallen. Het park besloeg 3 morgen (ruim 2 ha) en lag tussen de weg en de Vecht. Aan de Westkant van de kleiweg lagen 1/2 morgen griendland en 2.5 morgen wei- en hooiland in de polder van "Breukelerwaerdt". De laatste waren "erfpachtgoed van de Carthuysers te Utrecht". Uit de akte blijkt de buurman aan de Noordkant Abraham Straalman, eigenaar van Vijverhof, te zijn. De keten van buitenplaatsen was derhalve ongebroken aaneen geregen van Rupelmonde bij Nieuwersluis tot en met Vechtstroom in Breukelen.

Matthijs Ooster^{5b} was koopman en assuradeur te Amsterdam waar hij ook aan de Herengracht, op nr 488, woonde. Zijn vrouw was Maria Cornelia Quenelon. In 1753 verkocht hij een stuk grond van Hoffwerk aan buurman Pieter Cliquet, die zijn vader Jean was opgevolgd als eigenaar op Vegtvliet. Zo volgde ook Matthijs'zoon, eveneens Matthijs (1747-1842) geheten, zijn vader (mogelijk in 1757 overleden) op als eigenaar van Hoffwerk. En niet alleen dat, hij volgde hem tevens op in zijn zaken. Vanaf 1775 woonde hij op Herengracht 338 in Amsterdam,^{6c} waar hij het in 1774 tot schepen bracht, een belangrijk ambt. Tien jaar later werd hij met vele andere collega's door Prins Willem V uit de stadsregering gezet wegens zijn tekort aan Oranje-gezindheid.

Al op 13-jarige leeftijd was hij kanunnik van het kapittel van St Pieter te Utrecht geworden, waarschijnlijk als opvolger van zijn vader. Eerst 8 jaar later werd hij als zodanig officieel toegelaten. Die mooie seculiere functie waaraan een goed inkomen verbonden was hield niet in dat hij katholiek moest zijn. Na de Alteratie op het einde van de 16e eeuw hadden de Staten van Utrecht de kerkelijke eigendommen in bezit genomen en aan de meestbiedende verkocht. De huur- en pachtopbrengsten van de kapittelpanden en -landerijen garandeerden een vast inkomen. Zo zou een Kapittel met een Heerlijkheid vergeleken kunnen worden.

In 1768 werd hij regent van het Leprozenhuis en in 1771 directeur van de Levantsche handel, evenals 30 jaar eerder zijn voorganger op Hoffwerk Van Eys. In de Amsterdamse Courant van 26-4 1774 komt een advertentie voor waarin "op het huis Hofwerk twee fraaie kabinetten met 16 beelden en grotwerk van Van Lochteren (sic)" worden aangeboden. Die ornamenten zullen van de hand van Jan van Logteren (1709-1745), beroemd beeldhouwer te Amsterdam, zijn geweest.¹¹ Niet duidelijk is of het hier gaat om kasten met beeldhouwwerk of tuinkabinetten met 16 tuinbeelden.

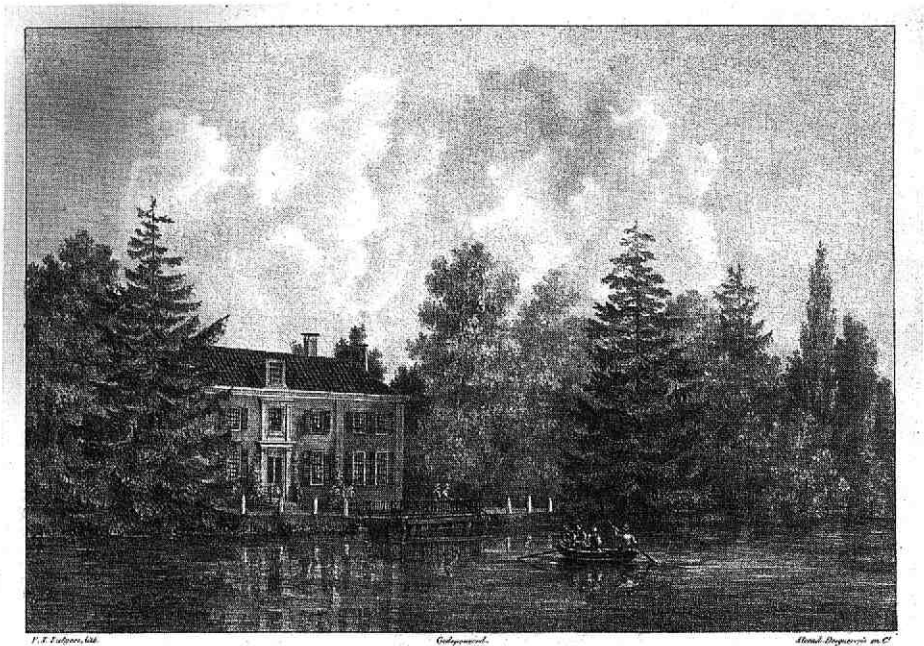
Afb. 3. Hoffwerk in 1793, aquareel door H. Numan. Kort voordien was het huis met twee zijvleugels uitgebreid. Het waterhek is hier van smeedwerk. (Nr A10731 A'dams Hist.Mus.)

Zijn eerste vrouw was Clara Hillegonda Hooft (1749-1800) wiens grootvader Daniël Hooft Vrijheer van Vreeland was. Na haar overlijden zou hij opmerkelijk genoeg nog tweemaal met Zwitserse jonge vrouwen een huwelijk aangaan.^{5b} Bij zijn “amovering” als schepen in 1787 zal Ooster het verstandig hebben gevonden om enige tijd uit Holland te verdwijnen want in 1790 verkocht hij Herengracht 338 vanuit Duitsland. Hij bezat daar de heerlijkheid Meygisfelden in Holstein en kan daar enige jaren hebben doorgebracht. In 1793 was hij weer terug en huurde Herengracht 136.^{6a, c en f}

Na de dood van zijn eerste vrouw in 1800 is hij mogelijk naar Utrecht verhuisd waar hij immers grote belangen had. Hij is daar ook gestorven.

Van Reynst

Reeds in 1781 had hij Hoffwerk voor f18300,- overgedaan aan Pieter Hendrik Reynst (1723-1791), vice-Admiraal en vanaf 1789 Luitenant Admiraal van Holland en West Friesland^{7d} (afb. 2). Daarmee volgde hij, niet ongebruikelijk in die tijd, in zijn vader's, Jacob Reynst (1685-1756), voetsporen. In Johanna Sara Bicker (1731-1801) had hij een niet onbemiddelde echtgenote.^{5a} Haar vader, Jan Bernd Bicker (1695-1750), was bankier en bezette vele hoge posten. Hij had in 's-Graveland het magnifique buiten Schaep en Burg (nu zetel van de

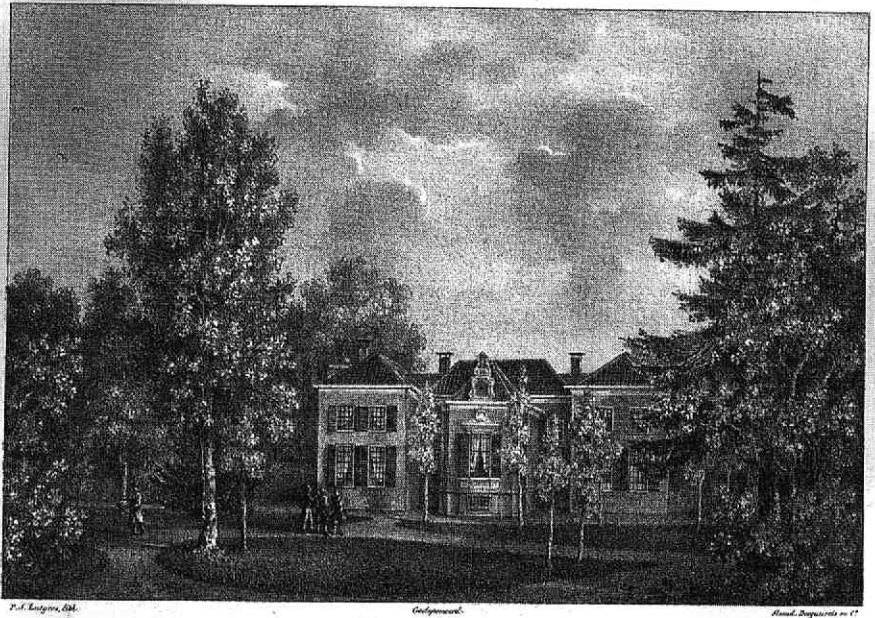

Afb. 4. Hoffwerk in 1833. De ramen nog met kleine ruitjes zijn voorzien van stores (zonwerende luiken) (litho P.J. Lugers 1836)

Vereniging Natuurmonumenten). Haar grootvader Andries Pels, was eveneens een zeer vermogend Amsterdams koopman, die in Nieuwersluis op zijn buitenplaats VreedensHoff de zomers doorbracht. Zij was overigens naar haar moeder, Johanna Sara Pels (1702-1791), genoemd.

De overname prijs duidt erop dat Hoffwerk in die tijd reeds een omvangrijke buitenplaats was. In de akte worden buiten de opstallen uit 1742 een koepel, een schuithuis, een werkberg en andere schuren genoemd, benevens een bank in de kerk te Breukelen. Die bank staat er nog steeds.^{4d}

In September 1785 was het groot feest op Hoffwerk, want dochter Johanna Sara (1762-1837) werd toen in de echt verbonden met Samuel Johan graaf van Limburg Stirum, die er in zijn uniform van majoor in het regiment Oranje Gelderland zeker van zich zal hebben doen spreken. Vijf jaar later was de beurt aan haar jongere broer Pieter Hendrik (1767-1832). Hij stapte in Breukelen in het huwelijksbootje met Susanna Ignatia Radermacher (1760-1814), dat vervolgens naar Indië voer. Hij werd daar lid van de Algemene Rekenkamer als vice president.^{5d} Iets eerder had hij nog een netelige kwestie op te lossen.

Afb. 5. Hoffwerk in 1833 aan de straatzijde met uitgebouwde koepelkamer en twee zijvleugels en landschappelijke tuin. (Litho P.J. Lutgers 1836)

De landelijke problemen met de patriotten in die jaren blijken namelijk hun weerslag in de Vechtstreek niet gemist te hebben. Hij had bij "burger Van der Voort" (Joan Gillesz) op Vredenoord, naast Nijenrode te Breukelen, een rijtuig gestald, dat de patriotten op doortocht naar Amsterdam hadden meege-
 nomen. Hij protesteerde daartegen in Amsterdam bij de "Leeden van de Municipaliteit met instantelijk verzoek hetzelfde mij ten spoedigsten wederom te besorgen".^{7e} Het is de vraag of dat toen gelukt is.

Van der Voort

Nadat mevrouw Reynst weduwe was geworden verkocht zij Hoffwerk aan Anthony François van der Voort (1756-1827).^{7f} Hij had in 1784 apothekersdochter Margaretha Catharina Angelkot de huwelijksstrouw beloofd. Belangrijk voor het vervolg is dat haar moeder een Willink was. Ook Van der Voort was weer directeur van de "Levantsche handel en Navigatie in de Middellandse Zee, mitsgaders Canunik in het Capitel van St-Maarten of ten Dom te Utrecht" en woonde tot 1795 op Herengracht 486, dat zijn vrouw van haar vader had geërfd (haar

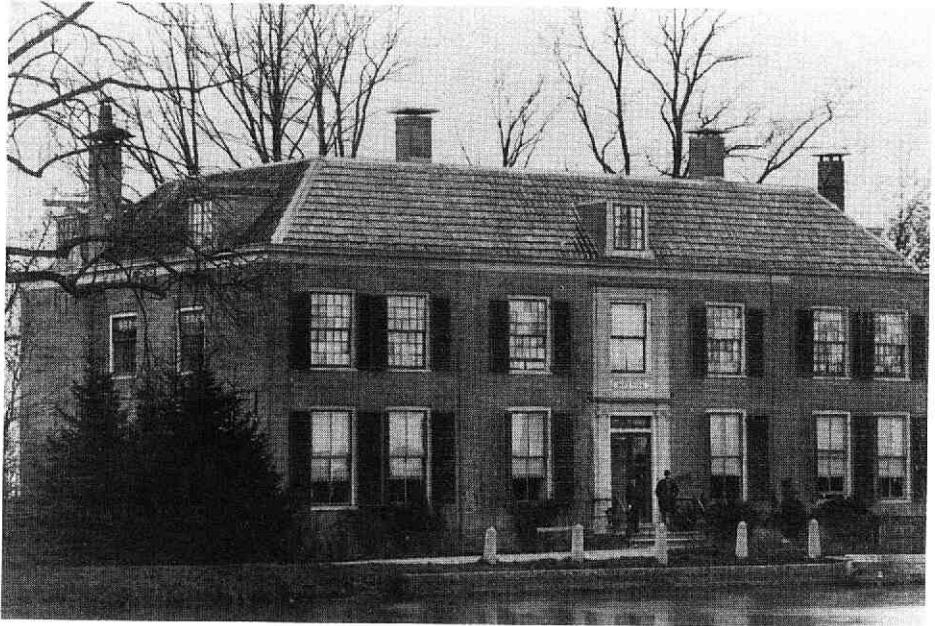

Alb. 6. Hoffwerk in 1879. Aquarel in sepia door mej. C.J.C. Duuring (1841-1917).¹² Zij was een ongehuwde dochter van Gerard Duuring, die op huis Vreedenoord te Breukelen woonde. Vader Duuring heeft Lutgers vele tekenopdrachten verstrekt en het lijkt geen twijfel dat zijn dochter tekenles van hem heeft gehad. (Part. coll.)

broer kocht zij uit).^{6c en g} Dat huis zou in de familie blijven tot 1887. Ook Hoffwerk zouden zij lang trouw blijven nl. tot 1880.

Het vernieuwde Hoffwerk

Op 20 Augustus 1793 gaven de echtelieden een machtiging af^{7b}, gedaan op Hoffwerk, mogelijk voor de aankoop van grond. In November dat jaar was er een veiling van een boerderij met land in Breukelen waar Van der Voort f10550,- voor neertelde en enige maanden later kwam daar nog een 2/3 deel in 8 morgen bouwland en 2 morgen weiland bij. Hij bleef land aankopen, zoals in 1796 1.5 morgen in de Breukeleweert en nog eens 7.5 morgen in 1797.^{7b en e} De grote overtuin is goed aangegeven op een kaart uit 1796 op de plaats waar nu de ijsbaan en de dierenboerderij in Breukelen noord te vinden zijn.^{10a} Toen Hendrik Nicolaas Tonis in 1801 (Nieuw-)Hogerlust verkocht⁸ maakte Van der Voort van de gelegenheid gebruik en kocht nog eens 2.5 morgen grenzend aan Vegtvlief in de Breukeleweert. Tonis had die vijf jaar daarvoor van de eige-

Afb. 7. Hoffwerk ca 1885, foto vanuit het Zuidoosten. Hierop zijn goed de zijlisenen van het oude huis te zien aan weerszijden van de drie middelste ramen. Onder het middenraam staat Hoffwerk geschilderd. Het oude waterhek is nog aanwezig. De vijf paaltjes moesten voorkomen dat de koets bij het voorrijden te water zou raken. (Coll. Lisman/Aeyelts)

naar van Vegtvliet overgenomen. Van der Voort moest er het hoge bedrag van ruim f2500,- voor neerleggen, zodat het mogelijk de overtuin van Hoogerlust betrof. De plaatsaanduiding is "aan de oostzijde van de schutting van het buitenplaatsie Hoogerlust".^{7f en g}

In 1810 kocht hij nog eens een boerderij met land, maar daarna zwijgen de archieven over zijn activiteiten. Op de kadasterkaart van 1832 staan alle percelen aangegeven waaruit de buitenplaats toen was samengesteld.^{10b}

Het is aannemelijk dat Van der Voort, gezien de grote uitgaven, die hij zich getroostte om Hoffwerk tot een aanzienlijke buitenplaats uit te breiden, degeen is geweest, die het drie ramen brede huis naar beide zijden met twee traveeën tot zeven uitbreidde.

Ook de bouwstijl, classicistisch met eenvoudige pilasters langs de middenpartij met alleen een ionisch kapiteel op de onderste twee pilasters langs de voordeur duidt op een laat 18e-eeuwse verbouwing.

Hermannus Numan beeldde de plaats in 1797 als eerste zo af in zijn boek³ waar-

Afb. 8. Hoffwerk ca. 1885 vanuit het Noordoosten. Op de achtergrond het koetshuis van Vegtvliet. De zijmuur laat de diepte van de aangebouwde vleugels zien. (coll. Lisman/Aeyelts)

voor de tekening in 1793 gemaakt zal zijn (afb. 3). Het huis moet dus tussen 1791 en 1793 vergroot zijn.

Op de litho van Lutgers (afb. 4, getekend in 1833) zijn duidelijk de zijlisenen (pilasters aan de zijkanten van het huis) van het oude huis te zien met de twee ramen brede aangebouwde vleugels. Deze oude lisenen zijn er de oorzaak van, dat de ramen niet gelijkelijk over de gevel verdeeld zijn.

Op de litho is ook te zien, dat de ramen, met kleine ruiten, als schuifvensters zijn uitgevoerd en van stores zijn voorzien, behalve die van de middenpartij.

Heel verrassend is de litho van Lutgers (afb. 5) van de achter-, de straatzijde van het huis. Daarop blijkt dat het oude huis een hoge aangebouwde koepelkamer met souterrain bezat. De middenas daarvan is versierd met symmetrisch gesneden ornamenten met een dubbele kuif boven wat een dakluik lijkt, maar ook wel eens een zonnwijzer kan zijn geweest. Boven het grote raam was een wapenschild met een kroon erboven aangebracht. Dit lofwerk met een Lodewijk XIV karakter dateert van voor 1740-50 toen de rococo zijn intrede deed. Aan beide zijden van de koepelkamer zijn naar achteren uitstekende vleugels te zien, die iets minder ver uitgebouwd zijn dan de koepelkamer zodat uit de zijramen daarvan langs de vleugels uitgekeken kon worden. Ook alle ramen aan deze zijde zijn voorzien van kleine ruitjes in de schuiframen, en van stores.

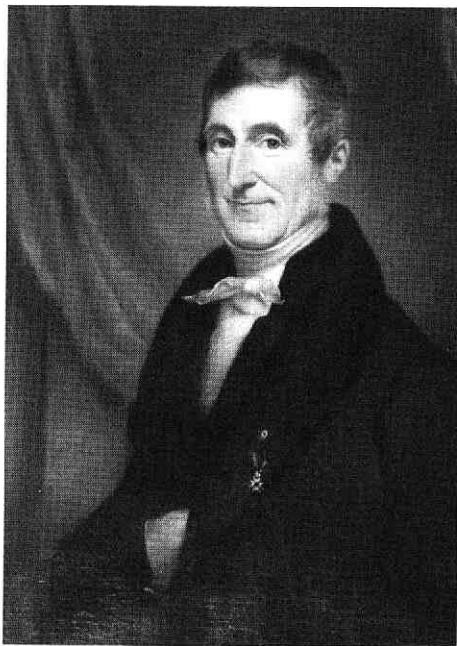
Afb. 9. Familiewapens Laan Willink en Van der Voort. Aquarel, deel uit *Stambomen* door N.N. Kragt. De takken zijn van de Douglasspar, die de heer Schober op Schovenhorst als eerste aanplante. (Coll. W. Oudemans)

Ds Craandijk schrijft in 1875 in het tweede deel van zijn *Wandelingen door Nederland* over Hoffwerk “de lange rechte laan van de overplaats, onder wier hoge gewelven de ramen der koepelzaal het uitzicht geven op het land in de verte”.⁹ Die lange rechte laan moet haast wel dateren uit de tijd, dat er nog een formele symmetrische tuinaanleg was, die later verlandschappelijkt is met behoud van de zichtas. Dus uit de tijd van Van Eys uit 1742.

In de loop van de 19e eeuw heeft men op de begane grond de kleine ruitjes vervangen door bijna manshoge ruiten (afb. 6) waardoor de hoge ramen slechts in vieren gedeeld werden. De middenstijl is smal zodat dit in de jaren 1860-70 zal zijn gebeurd. Onder het middenraam op de eerste verdieping stond op een paneel “Hoffwerk” geschilderd (afb. 7 en 8).

De Dochters van der Voort

Het echtpaar Van der Voort had drie dochters waarvan Margaretha Catherina (1786-1822) in 1804 met Wilhem Willink jr (1777-1864) in het huwelijksbootje stapte. Zij waren achterneef en -nicht daar Wilhem Willink (1701-1761) zijn grootvader en haar overgrootvader was, maar via twee verschillende vrouwen, omdat hij twee keer getrouwd is geweest.

Afb. 10. Jan Laan Willink (1780-1850), schilderij 109x92 cm door A.J. Kruseman uit 1836. (Coll. P.B. Oudemans)

Afb. 11. Sara Clasina Maria Laan Willink-van der Voort (1792-1878), schilderij 109x92 cm door A.J. Kruseman uit 1836. Zij was de laatste en langste bewoner van het huis. (Coll. P.B. Oudemans)

Wilhem jr deed zaken met Amerika en werd wat later Raad van Amsterdam en consul van Lübeck en Bremen. Hun derde zoon Daniël (1808-1871) is voor de Vecht en zeker voor Breukelen van belang daar hij sinds 1844 Jkvr. Johanna Maria Elisabeth van Collen (1820-1853) zijn vrouw mocht noemen. Zij was Vrouwe van Gunterstein en Tienhoven en bracht dus kasteel Gunterstein in het huwelijk mee. Wilhem trok haar naam officieel bij de zijne en heette derhalve verder Willink van Collen.

Laan Willink

De tweede dochter Van der Voort, Sara Maria Clasina (1792-1878) huwde op 18-jarige leeftijd koopman Jan Laan Willink (1780-1850) die een verre verwant van haar was (afb. 9). Zij erfde Hoffwerk in 1827 na het overlijden van haar vader. Zij zou op Hoffwerk, dat zij haar hele leven gekend heeft en meer dan 50 jaar bewoonde, haar moede hoofd te rusten leggen (afb. 10 en 11).

Van hun kinderen trouwde dochter Cateau Laan Willink (1813-1850), het zal

Afb. 12. Aquarel van het hek van Hoffwerk op zijn oude plaats op 10 Juni 1879 door Sara Schober. Het hek stond niet recht voor het huis. In het vroege Lodewijk XV lofwerk bovenin de draaihekken staat "Hoff werk" in siersmeedletters. De hekpilaren zijn van zandsteen. (Coll. W. Oudemans)

geen toeval zijn geweest, met een kleinzoon van Matthijs Ooster, een eerdere bewoner van Hoffwerk.

Schober/Oudemans

Hun tweede dochter Josina Johanna (Laan) Willink (1815-1901) koos mr Johan Hendrik Schober (1818-1901) tot echtgenoot. Hij was directeur-eigenaar en mede oprichter van meelfabriek "De Korenschoof" te Utrecht, die uit zou groeien tot een van de grootste van zijn soort in het land (in 1956 werd het 100-jarig bestaan van het bedrijf gevierd). Hij stond ook aan de wieg van zowel Staatsbosbeheer als de Heidemaatschappij (nu Arcadis).¹³

Hij plantte het pinetum Schovenhorst in Putten, dat via hun dochter Jeanne Mathilde Christine Schober (1854-1940) in de familie Oudemans kwam. Zij werd namelijk de echtgenote van Dr Johannes Theodorus Oudemans (1862-1934). Onder zijn leiding werd het pinetum vergroot en op wetenschappelijke wijze aangepakt. Hij was o.m. mede-oprichter en voorzitter van de Vereniging Natuurmonumenten.

Haar zuster Sara Clasina Maria Schober (1852-1920), die ongehuwd bleef,

Afb. 13. Hoffwerk in olieverf door Johannes Warnardus Bilders (1811-1890) in 1879. Aan de overzijde van de Vecht is de brug in het Zandpad over de Weersluis te zien. (135x168 cm)(Part. coll.)

maakte het aquarel van het hek van Hoffwerk in 1879 (afb. 12) voordat de plaats verkocht werd na de dood van haar grootmoeder. Zij was naar haar genoemd en zal een goede band met haar gehad hebben. De familie vroeg schilder J.H. Bilders, voordat het huis uit de familie ging, de sfeer rond het huis als herinnering te vereeuwigen. Dat heeft hij op gelukkige wijze in forse schaal gedaan (afb. 13).

Een derde dochter Anna Geertruida (Laan) Willink (1822-na 1881), een tante derhalve van de meisjes Schober, hield op Hoffwerk Zondagsschool voor de Breukelse jeugd. O.a. in 1870 bracht Jan Dirk Klarenbeek, een timmermanszoon uit Breukelen, als jongen van 9 jaar, de uitnodigingen daarvoor rond als mejuffrouw Willink na de winter weer op Hoffwerk terug was uit Utrecht waar zij in een huis aan het St.Janskerkhof woonde. In 1881 wordt zij als erfgename genoemd.^{7h} Zij is dan rentenierster in Breukelen. Zij zal als ongetrouwde vrouw haar moeder op Hoffwerk vaak gezelschap gehouden hebben.

In 1879 blijkt er nog een koepel gestaan te hebben. Het terrein tussen de weg en de Vecht besloeg toen 1.36.83 ha.⁷ⁱ

De ondergang van Hoffwerk

De familie Schober, die Hoffwerk in 1878 erfde, besteedde zo veel energie aan hun pinetum in Putten, dat Hoffwerk voor hun als buitenplaats er niet voor lang bij te nemen was. Daarom werd het in 1883^{7j} verkocht aan Gerrit van der Bosch, veehouder te Breukelen-Nijenrode, wonend op de Hendrikhoeve. Hij begon het bezit te verkavelen. Zo werd Arie Degenkamp te Breukelen St.Pieter in 1884 eigenaar van een deel van de plaats. Wat zo vaak voorvalt met leegstaande huizen gebeurde ook hier:de rode haan kraaide en voordat de brandweer er bij kon komen stond het veel droog hout bevattende huis geheel in lichter laaie. De brandweer rapporteerde:

Als bijzonder voorval kan hier vermeld worden de brand in het leegstaande gebouw Hoffwerk. Wijl deze zaak van gansch wonderlijken aard was, zal hierover niet worden uitgewijd, evenmin over het begin van brand in de villa staande op het terrein van de boterfabriek Insulinde [*welke kennelijk op de plaats was gebouwd sinds 1883*], bij welke gelegenheid bijzonder veel krullen werden gevonden en ook meer petroleumlucht aanwezig was dan wel in een leegstaand gebouw gewoonlijk het geval is".^{7k}

De ironie is prachtig, het is te hopen dat de verzekering zich niet bij de neus heeft laten nemen. Bij de brand smolt het lood op het dak, dat in stromen daarvanaf liep.

De ruïne werd in 1893 gekocht door Markus Salomon Kok, commissionair te Amsterdam, die de opstallen liet slopen. Meer grond werd in 1897 aan twee tuinders, de heren Van der Grift, verkocht en op een ander deel werden huizen gebouwd waarvan villa Zonnebloem in 1920 verrees.

Het sierhek

Het fraaie smeedijzeren hek tussen twee zandstenen pilaren in Lodewijk XV stijl is in 1894 apart verkocht aan de Provincie Noord Holland. Zij heeft het neergezet bij Paviljoen Welgelegen te Haarlem, zetel van het provinciaal bestuur.^{4a en b} Met de bij dit artikel afgedrukte afbeeldingen is het hek de enige tastbare herinnering aan het eens luisterrijke Hoffwerk, dat een zelfde lot trof als zoveel buitenplaatsen in de 19e eeuw.

Loenen 1998

E. Munnig Schmidt

Eigenaren van Hoffwerk:

Pieter van Veen koopman in wol, laken etc.	ca 1705-1715
* Abigaël Casteleyn	ca 1715-1725
<i>vererving</i>	
Abigaël van Veen	ca 1725-1731
* Jan Nicolaas van Eys koopman in wol etc	1731-1746
* Maria Catherina Baelde	
<i>verkoop</i>	
Matthijs Ooster koopman, assuradeur	1746-1757
<i>vererving</i>	
Matthijs Ooster jr koopman, assuradeur ca	1757-1781
* Clara Hillegonda Hooft	
* na elkaar 2 zwitsersen	
<i>verkoop</i> f18300,-	
Pieter Hendrik Reynst vice admiraal	1781-1791
* Johanna Sara Bicker	1791
<i>verkoop</i>	
Anthony François van der Voort koopman	1791-1827
* Margaretha Catharina Angelkot	
<i>vererving</i>	
Sara Maria Clasina van der Voort	1827-1878
* Jan Laan Willink koopman	
<i>vererving</i>	
Josina Johanna (Laan) Willink	1878-1883
* Johan Hendrik Schober fabrikant	
Anna Geertruida Willink	
<i>verkoop</i>	
Gerrit van der Bosch	1883-1893
<i>verkoop</i> voor de sloop	

Bronnen

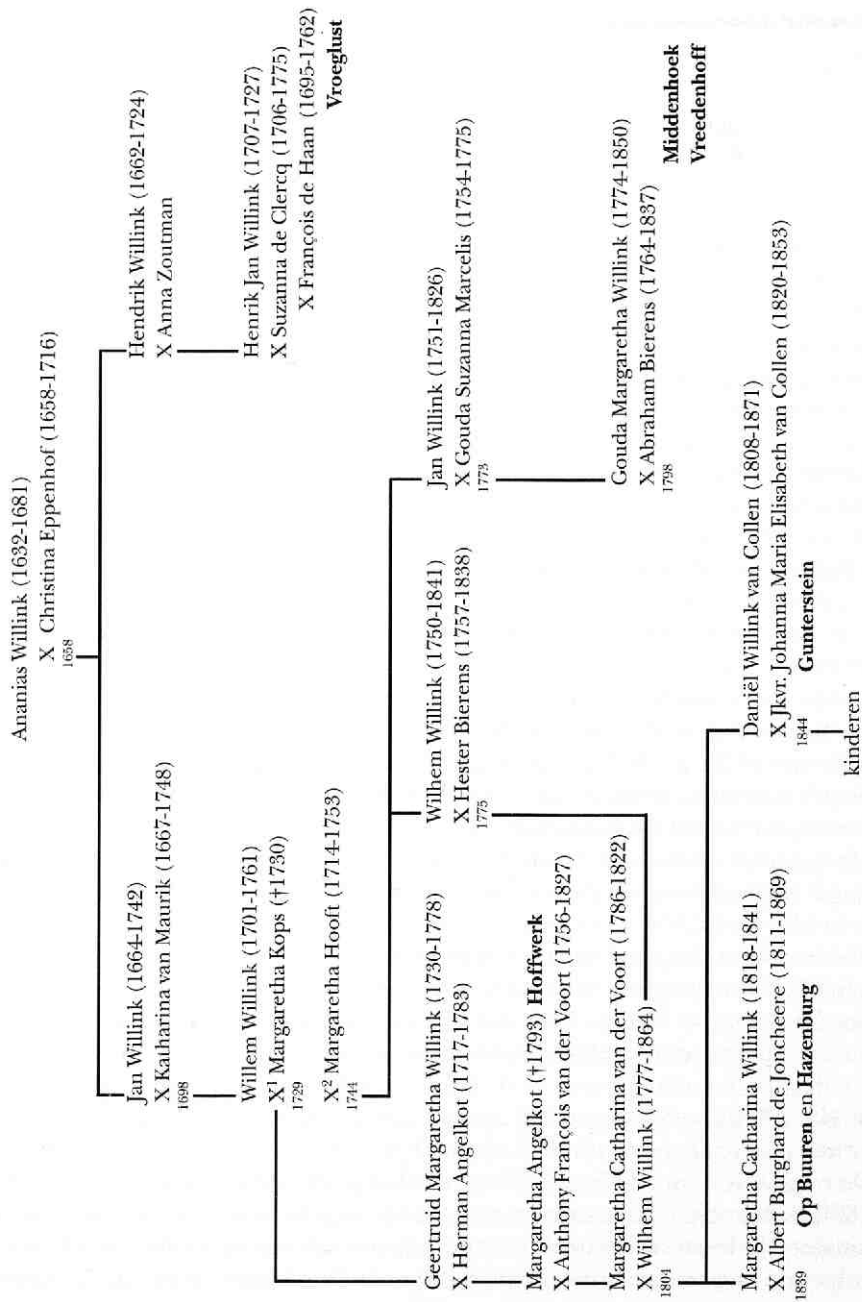
1. Stoopendaal, Dan., C. Bruin *De Zegepraalende Vecht etc.* nr 40 Wed. Visscher, Amsterdam 1719.
2. Lutgers, P.J. *Gezigten aan de rivier de Vecht* katern IX plaat 44 en 45.
3. Numan, H. *Vier en twintig printtekeningen met couloureu, verbeeldende Hollandse buitenplaatsen met derselver beschrijvingen*, Amsterdam 1797 Plaat 8.
4. *Nifflarlake Jb.*, a. 1948 blz. 14-16; b. 1994 blz. 22; c. 1996 blz. 74 t/m 85; d. 1985 blz. 24.
5. Elias, J.E. *De Vroedschap van Amsterdam*, a. blz. 370; b. blz. 727; c. blz. 861; d. blz. 360/361 Haarlem 1903/05.
6. Wijnman, H.E. e.a. *Vier eeuwen Hevergracht*, a. nr 136; b. nr 284; c. nr 338; d. nr 470; e. nr 486; f. nr 488; g. nr 508; h. nr 623. Amsterdam, 1976.
7. Gem. Archief Breukelen, a. Not. Arch. inv. 529; b. id. 537; c. id. 546; d. dorpsger. 387, fol. 12-14,

- 99, 113; e. id. 369; e. id. 395; f. id. 747-8; g. id. 750-b; h. kad.leg. art. 409; i. id. 716; j. N.Arch. inv. 208 jaar 1892.
8. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman *Plaatsen a/d Vecht en de Angstel*, blz. 243. Alphen a/d Rijn, 4e dr. 1997.
  9. Craandijk, ds J. *Wandelingen door Nederland*, dl Utrecht. Haarlem, 1882-1890.
  10. *Historische Kring Breukelen Ts.*, Jg. 12 a. nr 2 blz. 84; b. id. nr 3 blz. 122. Vriendelijke mededeling door de heer H.J. van Es, ook van gegevens van de Dorpsgerichten.
  11. Vriendelijke mededeling drs P.M. Fischer te Amsterdam.
  12. *Ned. Patriciaat*, 10e Jg. blz. 95 en mededelingen van de familie Oudemans.
  13. Ivanof. *100 jaar meelfabriek De Korenschoof Utrecht*, 1956; vriendelijke mededeling A.J.A.M. Lisman.

Noot

- * De familieleden van de Willinks met een aantal buitenplaatsen langs de Vecht zijn het vermelden wel waard. Zie de hierbij gevoegde tabel.
- * Hendrik Jan Willink's (1707-1737) weduwe Susanna de Clercq (1706-1775) hertrouwde met François de Haan (1695-1762). Zij bouwden **Vroeglust** te Breukelen in 1746/47 (8b).
- * Margaretha Catharina Willink (1818-1841) huwde Albert Burghard de Joncheere, heer van Oostwaard (1811-1869) en wethouder van Maarssen. Zij overleed op huis **Hazenburg** waarna haar man naar het nu verdwenen huis **Op Buuren**, ook te Maarssen, verhuisde (8c).
- * Gouda Margaretha Willink (1774-1850) bewoonde 's zomers **Middenhoek** in Nieuwersluis met haar man, Abraham Bierens (1764-1837). Zij bezaten ook enige jaren het buurbuiten **Vreedenhoff** (8d). Gouda's oom, Wilhem Willink (1750-1841), werd ook haar zwager toen hij trouwde met Hester Bierens (1757-1838), een zuster van haar man. Hun portretten hangen op kasteel **Gunterstein** daar hun kleinzoon Daniël Willink (1808-1871) de erfdochter van Gunterstein, Jkvr. Johanna Maria Elisabeth van Collen, tot vrouw kreeg (8e).

De genealogie van de familie Willink in relatie tot enige buitens aan de Vecht.

Over de eerste automobielen en de race Parijs-Amsterdam in 1898

In 1875 kon men te Wenen de voorloper van de huidige auto's aanschouwen en in 1886 waren in Duitsland de eerste paardloze voertuigen, die met een benzinemotor waren uitgerust, te koop. Voor het eerst werd in 1896 een automobiel door een Nederlander aangeschaft en twee jaar later, nu precies honderd jaar geleden, werd de beroemde steden-race Parijs-Amsterdam gehouden die voor een deel door onze Vechtstreek voerde. Hierbij vervulden zowel de Heer als de Vrouwe van Haarzuilen een belangrijke rol.

Aangenomen wordt dat de te Malchin in Duitsland geboren uitvinder en werktuigkundige Siegfried Marcus (1831-1899) de uitvinder van de benzine auto is geweest. Op twintigjarige leeftijd had hij zich in Wenen gevestigd waar hij in 1864 zijn eerste benzine wagen construeerde. In 1875 verscheen hij voor het eerst en met een sterk verbeterde versie daarvan op de openbare weg. Het was een kale open wagen die onder oorverdovend geknal en een eigenaardige stank verspreidend op eigen kracht door de straten van Wenen reed. Gezeten op een eenvoudige stoel die op de wagen was geplaatst bestuurde Marcus zijn vinding uitgejouwd en bespot door de voorbijgangers waarvan er niet een besefte van welke grote historische gebeurtenis zij hier getuigen waren. Al spoedig verscheen de politie die zijn wagen in beslag nam en hem verbood ooit nog eens met zo'n stinkend lawaaiding op de openbare weg te verschijnen.

Meer succes hadden de Duitsers Daimler en Benz die beiden in 1886 een rijtuigachtig voertuig, aangedreven door een benzinemotor, construeerden waarvoor al spoedig kopers kwamen opdagen.

Het zou nog tien jaar duren alvorens de eerste automobiel, zoals men het paardloze voertuig noemde, zijn entree in Nederland maakte. De pionier van ons land was de Haagse hofphotograaf B.E.A. (Adolphe) Zimmermans (1858-1922). Tijdens een verblijf in Keulen had hij voor het eerst een automobiel zien rondrijden en nam, het was in de lente van 1896, contact op met de firma Benz te Mannheim waar hij spoedig na een proefrit een vierpersoons Victoria, uitgerust met stoffen kap en 5 PK motor, bestelde.

De wagen werd in een houten krat verscheept en door Zimmermans op 18 mei 1896 te Nijmegen in ontvangst genomen. Samen met een monteur van Benz maakte Nederlands eerste automobilist toen een toertje in de omgeving en de volgende dag ondernamen zij de tocht naar Den Haag. De tweede landgenoot

die een automobiel aanschafte was notaris J.P. Backx (1849-1910) uit het Noord-Hollandse Wieringerwaard. Dit passeerde in september 1896. Zijn wagen, een Daimler van de fabriek te Bad Cannstatt bij Stuttgart, kwam per trein ons land binnen.

De derde "Nederlandse" wagen – een Benz van het type Velocipède – werd door de Nijmeegse handelsman M.W.L.J. Aertnijs (1863-1952) verworven. Voor het eerst had hij in augustus 1897 te Parijs met zo'n modern vervoermiddel kennis gemaakt en na thuiskomst in Nijmegen nam hij contact op met Benz. Kort daarop reisde hij af naar Mannheim waar hij van Dr. Ing. Carl Benz persoonlijk het 2 persoons wagentje van 1 $\frac{3}{4}$ PK kocht. Anders dan zijn beide voorgangers reed hij zelf, in gezelschap van een instructeur, naar Nederland en op de gedenkwaardige zaterdag 11 september 1897 werd de landsgrens gepasseerd met het nieuwe verkoopobject. Onderweg liet de zakenman per telegram aan een te Nijmegen verschijnend blad weten dat hij 's zondagsmiddags om twee uur met een wagen zonder paarden zou arriveren. Dit had tot gevolg dat er op dat tijdstip veel volk op de been was en hij onder luid gejuich Nijmegen kon binnen rijden.

De dag na aankomst had hij al een koper voor zijn aanwinst en daarnaast kon hij nog twee bestellingen noteren. Op die wijze werd de basis gelegd voor de zo succesvolle carrière van deze eerste autohandelaar van Nederland.

Aertnijs zou een belangrijke functie gaan bekleden in het bevorderen van het autorijden in ons land. Zo was hij de initiatiefnemer bij het oprichten van de Nederlandse Automobiel Club (de N.A.C. – die later het predicaat "Koninklijke" zou krijgen). Naar voorbeeld van de reeds enige jaren actief zijnde Automobile Club de France (A.C.F.) werd de N.A.C. op 3 juli 1898 in het Haags Koffiehuis aan het Vreeburg te Utrecht opgericht. Als voorzitter werd door de aanwezigen de genoemde notaris Backx benoemd en als secretaris de heer Aertnijs.

Net als bij de Franse zuster organisatie voerde men propaganda maken voor het automobiel rijden hoog in het vaandel. Om dit uit te dragen vond in Frankrijk in de zomer van 1894 de eerste van een lange reeks van betrouwbaarheidsritten en snelheidswedstrijden tussen twee steden plaats. Het was de tocht van Parijs naar Rouen met een afstand van 126 km.

Toen het Nederlandse ACF lid, de heer Aertnijs, in het najaar van 1897 te Parijs vernam dat men met plannen rond liep om zich voor het eerst buitenslands te gaan begeven wist hij te bewerkstelligen dat gekozen werd voor een tocht van Parijs naar Amsterdam. Doorslaggevend hiervoor was dat de Nederlandse wegen vlak zijn waardoor er minder geschakeld behoefde te worden en hogere snelheden tot de mogelijkheden behoorden.

Afb. 1. Étienne baron van Zuylen van Nyevelt. Oprichter van de Automobile Club de France. (Collectie A.J.A.M. Lisman).

Deze wedstrijd werd gepland van 7 tot en met 13 juli 1898 en een deel van het traject zou door onze Vechtstreek voeren. De totale afstand die de ruim 90 deelnemende automobielen hadden af te leggen was ca 1600 km.

Het destijds bekende Nederlandse weekblad *Eigen Haard* (verschenen in de jaren 1875-1941) wist op 2 juli 1898 te melden: "In de eerste helft van Juli zal ons land het toneel zijn van eene Fransche invasie, die gelukkig een zeer vredelievend en vriendschappelijk karakter zal vertonen.

De Automobile Club de France, waarvan onze landgenoot Baron van Zuylen van Nyevelt – dezelfde wiens door Guypers zoo geniaal gerestaureerde kasteel "de Haar" in ons tijdschrift voor eenigen tijd is beschreven – voorzitter is, heeft eene course georganiseerd van Parijs naar Amsterdam, waaraan een groot aantal automobilisten zullen deelnemen."

Even verder wordt in dit artikel verteld dat "den bekenden sportman, den heer C.A.A. Dudok de Wit" (de broer van 'onze' Kees de Tippelaar uit Breukelen. – A.L.) deel uitmaakt van het comité van ontvangst te Amsterdam. De schrijver

van het artikel besluit de aankondiging met “Laat ons hopen, dat ook de elementen der ondernemenden reizigers gunstig zullen zijn, dat geen onbesuisde en roekelooze kippen, honden of varkens zullen beproeven hun een spaak tusschen de wielen te steken – eene onvoorzichtigheid, die deze huisdieren allicht met den dood zouden moeten bekoopen.”

In het *Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk dagblad* van donderdag 7 Juli 1898 bracht de burgemeester der gemeente Utrecht de bevolking officieel er van in kennis dat “tusschen 8 en 13 Juli a.s. de rijksweg tusschen Nijmegen en Amsterdam, loopende door de gemeente Utrecht voornamelijk op 9 en 11 Juli 1898 door een groot aantal motorvoertuigen bereden zal worden.” Vervolgens gaf de burgemeester richtlijnen aan het publiek hoe met rij- en voertuigen, paarden of vee te handelen tijdens het passeren van de motorvoertuigen. Hij besloot de kennisgeving met de opmerking dat men gehouden was aanwijzingen door waarschuw-ers, die op regelmatige afstanden langs het traject staan, op te volgen.

De volgende dag stond in het *Utrechtsch Nieuwsblad* onder ‘Stadsnieuws’ over de deelnemers aan de tocht te lezen dat a.s. zaterdagmorgen (9 juli) “alle te 9 uur van Nijmegen vertrekken en de eerste wagens omstreeks 11 uur te Utrecht worden verwacht. Zij volgen de tramrails van Zeist tot aan de Catharijnebrug (toen gelegen over de nu gedeeltelijk gedempte stadsbuitengracht bij het Vreeburg. – A.L.) en verlaten de stad langs de Amsterdamschenstraatweg. Bij het binnenkomen der stad worden kaarten uitgereikt met vermelding dat ingevolge de Verordening op het Rijden met matige snelheid moet worden gereden. Op hun terugweg naar Parijs komen de automobielen maandagmorgen weder door de stad. Over den geheelen weg zijn posten voor controle en waarschuwing aangesteld.”

Dat de tocht in het begin niet voor alle deelnemende automobielen vlekkeloos zou verlopen blijkt uit een persverslag van het eerste deel van de rit dat van Parijs tot aan de Nederlandse grens liep. “Een der deelnemers had tusschen Parijs en Reims zijn wagenas gebroken, en drie der passagiers werden gewond een boerderij in gedragen, twee anderen bleven ongedeerd. De weg van Reims naar het pas geopende hotel “Chateau d’Ardenne” in België waar de nacht zou worden doorgebracht werd met een snelheid van 37 km per uur door den eerst aangekomende afgelegd. Deze eerste motorwagen die tot zoover steeds vooraan bleef, viel de volgende dag in een kuil bij het uitwijken voor een paard, maar rijtuig en begeleiders waren binnen enkele seconden van de gevolgen van den schok hersteld.” Even verder meldt de zeer enthousiaste verslaggever: “In de *N.R.Ct* vraagt een inzender uit Oosterbeek of de belangstelling van den

Afb. 2. Potloodtekening van een der deelnemers voor de buitenplaats VreedenHoff bij Nieuwersluis, vervaardigd door Jhr. J.A.F. Backer in juli 1898. (Foto Huisarchief VreedenHoff).

minister van Waterstaat (die toestemming gaf. – A.L.) voor den automobielenwedstrijd op de rijkswegen niet wat aan het belachelijke grenst en of in deze de gastvrijheid niet wat te ver is gedreven. Thans zal gedurende 6 dagen, waarop de machines kunnen passeren, die weg onveilig zijn voor equipages, rijwielen, voetgangers en dan nog wel in dit seizoen!”

Nadat men inmiddels de landsgrens gepasseerd had voerde de tocht over Maas-tricht Roermond, Venlo en Nijmegen naar Utrecht.

Het *Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk dagblad* van zaterdag 9 juli schreef: “’t was een heele sensatie vandaag onder de menschen op straat. Nieuwsgierig stonden ze geschaard in twee rijen aan de huizenkanten vanaf het fort de Bilt tot aan de spoorovergang op den Amsterdamschenstraatweg, in een aaneengesloten bochtige lijn.

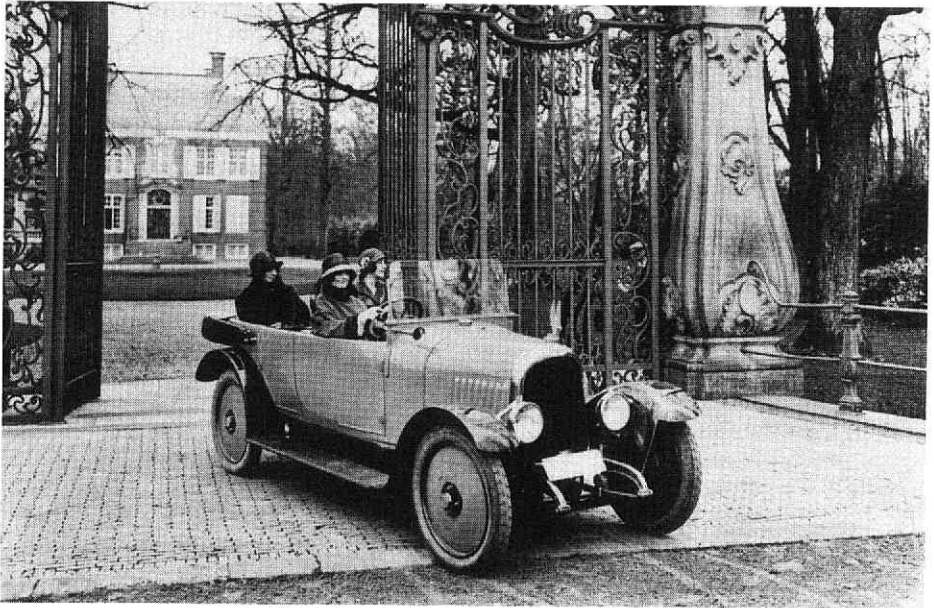
En tusschen het volk doken telkens op de blinkende helmen van politieagenten op korte afstand van elkander, zoo nu en dan zag men plotseling een arm in de hoogte steken waarop onmiddellijk het opsteken van den arm van een anderen post volgde; het sein van deze optische telegraaf was: dat er weer een aan kwam. Het volk dat dan nog midden op den weg liep, stoof opzij, de baan werd

eensklaps ruim en aangesnord kwam, laag bij den grond, als een monsterachtig ongedierte, een zwart-grijze massa, bedekt met stof en slijk, een in eengedrongen gestalte, met twee groote, uitpuilende oogen. Ja, 't was een heele sensatie en vroolijk was het aan de Biltstraat, waar alles, jong en oud, ijverig bezig was met handen in de hoogte te steken en "arrêter" te roepen als er een aankwam, waar volkshumor zich uiten kon. Zoo kwam er ook aansjokken een oud karretje op twee wielen, met een klein, afgeleefd paardje er voor! Een lange slungel, de pet scheef op 't hoofd en een enorme pruim tabak achter de kiezen, stak met potsierlijke deftigheid de hand in de lucht en riep "arrêter, arrêter", en de bestuurder vroeg, terwijl hij langs "de heeren" ging, "of 't ie nou 'n prijs had". 't Duurde zoo voort, tot aan den middag toe: de politie deed goed haar dienst en 't publiek was ook nogal meewerkend, alleen moest een obstinaat heer even "naar 't buroo" worden gebracht.

Thans, nu alles weer voorbij is, nu in onze goede stad weer gekomen is de gewone rustige rust, gaan allerlei zonderlinge en grillige verhalen rond onder niedrige regionen van het volk, van in 't water-rijdingen, van een klein meisje, dat aangereden werd en direct f25,- kreeg en wat dies meer zij. Menig eenvoudig moedertje zal wellicht droomen vannacht een schrikkelijker droom, zal zien een langen gekromden weg vol met politieagenten met opgestoken armen en gedrochten, die sissend-schokkend komen aangevlogen over den grond, aldoor maar achter mekaar en die onderstboven rijden alles, alles bij den weg, boomen en lantarens, mannen en vrouwen, kinderen en hondjes.... Hu!"

De in 1814 geboren predikant/schrijver Prof. Nicolaas Beets, die vanaf 1854 tot aan zijn overlijden in 1903 te Utrecht in de Boothstraat woonde, zal zich zeker niet onder de toeschouwers hebben begeven. Hij had een grote afkeer van deze "nieuwerwetse" vervoermiddelen, een afkeer die hij onomwonden had laten blijken toen in 1896 de eerste automobiel door de stad reed en zijn huis passeerde.

Via de Amsterdamsestraatweg reed de karavaan de stad uit en de Vechtstreek binnen. De burgemeesters van de verschillende Vechtdorpen die gepasseerd zouden worden waren tijdig door de minister van Waterstaat verzocht om hun medewerking. Gelijktijdig bracht de minister hen er van op de hoogte dat "de deelnemende rijtuigen een nummer dienen te dragen, een bel of hoorn (100 mtr hoorbaar) te voeren, een voldoende reminrichting te hebben, evenzo 2 helder witte lichtgevende lantaarns en van achter een rode lantaarn. In de bebouwde kom mag de snelheid niet boven de 10 km in het uur uitkomen, terwijl het voertuig binnen de afstand van 10 mtr tot stoppen gebracht moet kunnen worden.

Afb. 3. Later werd voor het hek van VreedenHoff vaak met auto's geposeerd voor reclame doeleinden. De autohandelaar, rechts tussen de ijzeren krullen zichtbaar, ziet er hierop toe hoe, 30 jaar na de race Parijs-Amsterdam, zijn 8 p.k. Voisin wordt gefotografeerd. (Fotokaart Huisarchief VreedenHoff).

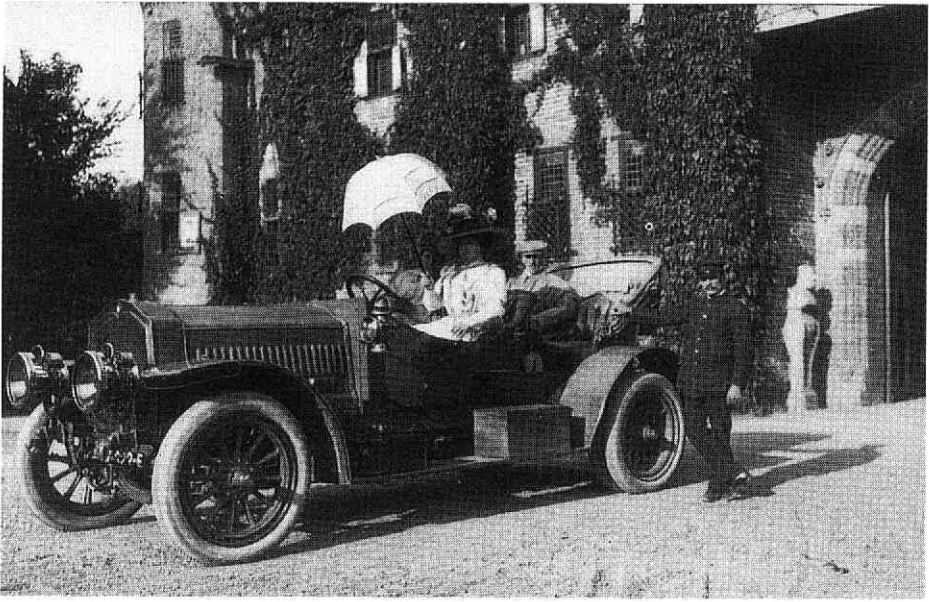
Biljetten met vermelding van een en ander mochten bij de tolhuizen en in de kom der gemeenten worden aangebracht.”

De nog af te leggen weg Utrecht-Amsterdam, die ca 1812 op last van Napoleon met klinkers was bestraat, mat 38 km en voerde langs – en soms door – de dorpen Maarssen, Breukelen, Nieuwersluis, Loenen, Loenersloot, Baambrugge en Abcoude. Dit oude traject, dat pas in 1954 door de huidige A2 werd vervangen, telde maar liefst 126 bochten, 27 kruispunten en 78 driesprongen.

Alhoewel groot in aantal werden al die “hindernissen” zonder problemen genomen. Anders dan van het passeren van de finish, even voorbij de toenmalige chocoladefabriek van Blocker aan de Omval te Amsterdam, zijn er geen fotografische opnamen voorhanden, die deelnemers in de Vechtstreek laten zien. Wel is een tekening bekend die het moment weergeeft waarop een van de “race-automobielen” de buitenplaats Vreeden-Hoff bij Nieuwersluis passeert.

De vervaardiger daarvan was Jhr. J.A.F. Backer (1853-1911) de zoon van VreedenHoff's eigenaar Jhr. J. Backer jr (1820-1905).

De heer Aertnijs, de secretaris van de Nederlandse Automobiel Club, op wiens

Alb. 4. Helene de Rothschild achter het stuur bij kasteel De Haar. Zij was de eerste vrouw die in Frankrijk haar rijbewijs behaalde. (Collectie Country Life, London).

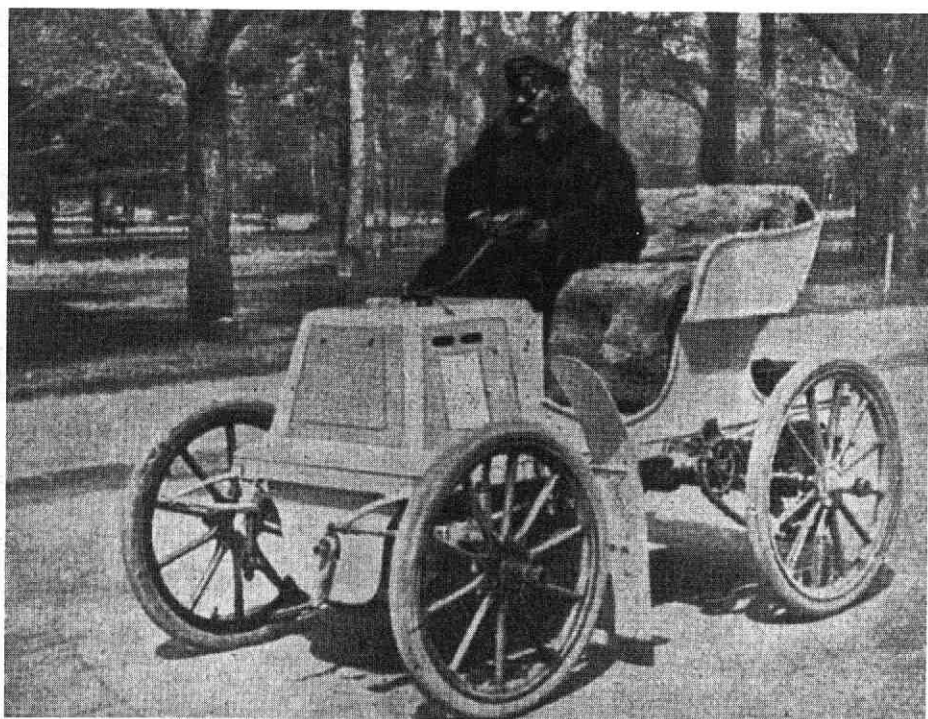
voorstel het parcours van Parijs naar Amsterdam voerde volgde, in gezelschap van o.a. de president van de Franse automobiel club, baron Van Zuylen van Nyevelt van de Haar en een verslaggever van de New York Herald, het hele gebeuren met een speciale trein.

Opmerkelijk is dat de Vrouwe van kasteel De Haar – geboren de Rothschild – zelf de gehele tocht mee maakte “Niet als “passagierster” in een gemakkelijk hoekje maar als “chauffeuse”, als bestuurster van het rijtuig, dat den zeer bescheiden naam van “slak” droeg, maar met eene snelheid van 30 à 40 kilometer per uur over onze wegen rolde.”

Toen zij op de tweede dag Nijmegen binnen reed ontving zij bloemen waarmee zij haar motorrijtuig versierde en bij het passeren van de eindstreep te Amsterdam als laatste deelnemer werd een krans met linten in de Franse kleuren aan haar voertuig vastgehecht.

Winnaar van Parijs-Amsterdam werd de Fransman Fernand Charron met een Panhard et Levassor. Hij legde de afstand af in 33 uur met een gemiddelde snelheid van 55 km/h. De laatste deelnemer deed slechts enkele uren langer over het traject.

Afb. 5. De Fransman Charron, de winnaar van de monsterrit Parijs-Amsterdam, met een Panhard. (Collectie A.J.A.M. Lisman).

Na aankomst werden de automobielen in de grote zaal van het Paleis van Volkslijt aan het Frederiksplein te Amsterdam tentoongesteld. Het tijdschrift *Eigen Haard* weet daarover te melden: "Voor velen zal die expositie eene teleurstelling zijn geweest. Niet slechts omdat de voorwaarden van den wedstrijd mede brachten dat gedurende de heenreis en de terugreis geen oppoetsen of schoonmaken mocht plaatshebben, zoodat de machines daar bestoven en bemodderd zag, als volhardende werklieden, die dagen lang niet uit de kleeren zijn geweest."

Omdat men toen in open automobielen zonder voorruitte reed waren de deelnemers zelf ook niet om aan te zien. Een ooggetuige schrijft daarover: "Menige hotelier had moeite zich voor te stellen dat in deze vuile, zwarte vagebonden, gehuld in een "parapluie de chauffeur" (een gummi kiel, die aan de hals hermetisch afsloot en tot aan de voeten reikte) zich de Franse aristocratie, de "haute finance" of de "grande industrie" verschool. Toen echter 's avonds allen, na

een bad te hebben genomen, zich hadden gekleed in rok of smoking en aanzaten aan het gezellige diner, toen vormden ze zich een geheel ander gezelschap waar beschaving en distinctie heersten.”

De Franse deelnemers waren na afloop verheugd en bijzonder ingenomen met de voortreffelijke maatregelen die in ons land getroffen waren om hun race mogelijk te doen zijn en mede vanwege de hartelijke en sympathieke wijze waarop zij overal werden ontvangen.

Met grote tact hebben zij van die ingenomenheid blijk gegeven door op hun kosten in een der hoofdstraten van Amsterdam een erepoort te laten oprichten ter gelegenheid van de inhuldiging van Nederlands jonge koningin zes weken later, waarvoor de stad Amsterdam zich reeds volop aan het opmaken was.

Nieuwersluis, 3 maart 1998

A.J.A.M. Lisman

Bronnen

Aertnijs, M.W., *Hoe de auto in ons land kwam*. Amsterdam 1948.

Auto, De, Jubileumnummer 50 jaar KNAC. Haarlem 1948.

Bouwman, J., *Oude auto's en hun makers*. Bussum 1964.

Eigen Haard 1898, weekbladnummer 27,28,30.

Utrechtsch Nieuwsblad 11 en 12 juli 1898.

Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad 9 en 10 juli 1898.

Vries, L. de, *De dolle entree van automobiel en velocipee*. Bussum 1973.

Een stukje geschiedenis van het station Nieuwersluis

In het boek *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*² staat heel summier hoe de familie Doude van Troostwijk meer dan een eeuw zekere voorrechten had bij de Spoorwegen. Een nazaat is zo vriendelijk geweest om dit fenomeen voor Nif-tarlake-uitgebreider te beschrijven:

Voor de oorlog kreeg ik op een verjaardag een kinderboek genaamd *1000 Kilometer op een groene jumbo*. Het handelt over een jongetje van een jaar of 12 dat in de gelegenheid gesteld wordt mee te rijden op verschillende soorten stoomlocomotieven langs diverse trajecten. Bij de beschrijving van de belevenissen van de jongen komen meerdere aspecten van de spoorweggeschiedenis ter sprake. Zo ook die van het station Nieuwersluis, waarbij de naam Doude van Troostwijk wordt vermeld. Als kinderen vonden wij dat natuurlijk spannend; je achternaam in een leesboek.

Deze jeugdherinnering kwam bij mij op nu wij – mijn zuster, mijn broers en ik – opnieuw met de spoorwegen te maken krijgen.

Al gedurende een aantal jaren zijn de Nederlandse Spoorwegen bezig met de voorbereidingen, die moeten leiden tot een verdubbeling van de spoorweg Amsterdam-Utrecht. Voor deze verbreding willen de NS van ons 860 m² grond kopen. Deze oppervlakte maakt deel uit van het ten westen van de spoorlijn gelegen bosje ter hoogte van het benzinestation langs de snelweg Amsterdam-Utrecht. Dit bosje was vóór de aanleg van de spoorlijn en het Merwedekanaal – nu Amsterdam-Rijnkanaal – onderdeel van de buitenplaats Over Holland.

Voor de aanleg van de bestaande lijn kocht de toenmalige spoorwegmaatschappij van H.J. Doude van Troostwijk ruim 4 ha., waarbij tevens werd bepaald, dat op het aan te leggen station Nieuwersluis (afb. 1) alle passerende treinen zouden stoppen.

Het voorgaande was voor mij aanleiding mij te verdiepen in de geschiedenis van de destijds gesloten overeenkomst en hetgeen daaruit voortkwam.

Het overgrote deel van wat hierna volgt is ontleend aan het archief van de Staatsspoorwegen, Centrale Dienst, 1ste afd., nr 178.

De geschiedenis tot 1913 is uitvoerig beschreven in de Memorie van Toelichting op de Wet van 15 Mei 1914, Staatsblad 202, bij welke Wet de Minister van Waterstaat (toen nog niet Verkeer en Waterstaat) werd gemachtigd namens de Staat een overeenkomst te sluiten met de Maatschappij tot Exploitatie van de

Afb. 1. Station Nieuwersluis in 1904 met een trein richting Utrecht. Links naast de seininstallatie is een waterafgiftekolom te zien. (Coll. Lisman)

Staatsspoorwegen en mr H.J. Doude van Troostwijk (1862-1925). Op deze overeenkomst kom ik later nog terug; nu eerst de oudere geschiedenis.

Bij Koninklijk Besluit van 27 Juni 1838, no 71 wordt het tracé van de spoorweg Amsterdam-Utrecht-Arnhem vastgesteld en bepaald dat de nodige gronden ten algemene nutte in bezit zouden worden genomen. Tot de benodigde gronden behoorden eigendommen van H.J. Doude van Troostwijk (1783-1859) te Amsterdam.

De overeenkomst waarbij de gronden, eigendom van genoemde, werden gekocht is getekend te Utrecht door de Gouverneur der Provincie namens de Rhijnspoorwegmaatschappij op 5 December en te Amsterdam door de verkoper op 8 December 1842.

Naast de eigendomsoverdracht van de gronden staan in de overeenkomst nog diverse bepalingen en bedingen. Aan het achtste beding ontleent het voormalige station Nieuwersluis zijn bekendheid. Dit beding luidt:

Dat, aangezien het onherroepelijk is beslist en bepaald dat op het spoorwegterrein achter de Nieuwersluis op de percelen Kadastraal sectie B no 497 en 498 de spoorwegtreinen zich steeds zullen ophouden, tot waterinneming als anderzints, zoo wordt uitdrukkelijk bij deze door den ondergeteekenden ter andere zijde, bedongen en door ondergeteekenden ter eenre

AMSTERDAM—UTRECHT—ARNHEM—EMMERIK.

(Zie ook No. 22.)

TREINNUMMERS.	203	121 D	1205	101	111	41	227	108	61	225	33 ²	121	23 D ¹	43	207	25
Amsterdam C. S.	V. 410	—	61 ¹	700	711	723	—	800	810	—	834	3e kl.	913	—	918	1030
Amsterdam W. P.	V. 500	—	634	610	713	730	740	813	823	—	910	924	930	—	1003	1017
Duivendrecht . . .	Y. 513	—	—	656	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1051
Abcoude . . .	—	—	—	703	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1102
Loenen-Vreeland . . .	—	—	—	711	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1110
Nieuwersluis . . .	—	—	—	717	—	749	750	—	845	—	900	—	941	—	1023	1116
Breukelen . . .	—	—	—	723	—	—	—	807	—	905	—	—	—	—	—	1220
Maarsse . . .	—	—	—	731	—	—	—	815	—	911	—	—	—	—	—	1122
Utrecht . . .	A. 530	—	707	748	808	817	—	823	847	923	942	946	1002	—	1010	1130

TREINNUMMERS.	147	105	128	31 L ¹	211	47	107	27	131	213	109	49	29	217	61	129	221	223	
Amsterdam C. S.	V. 1220	1212	3e kl.	1e kl.	130	230	—	340	410	3e kl.	440	511	612	724	—	730	819	3e kl.	916
Amsterdam W. P.	V. 1233	1237	103	113	203	303	—	319	423	410	501	510	627	738	—	803	833	923	1001
Duivendrecht . . .	—	—	—	—	912	—	—	—	—	—	506	—	—	—	—	—	—	—	1008
Abcoude . . .	—	—	—	—	921	—	—	—	—	—	514	—	—	—	—	—	—	—	1017
Loenen-Vreeland . . .	—	—	—	—	929	—	—	—	—	—	522	—	—	—	—	—	—	—	1025
Nieuwersluis . . .	—	—	—	—	929	325	—	—	—	—	522	—	—	—	—	—	—	—	1041
Breukelen . . .	—	1255	—	123	—	325	325	—	445	457	523	—	644	737	—	832	855	1012	1031
Maarsse . . .	—	—	—	—	—	241	—	—	—	—	534	—	—	—	—	—	—	—	1037
Utrecht . . .	A. 112	131	139	223	239	342	—	432	502	513	532	632	702	813	—	833	912	1028	1052

EMMERIK—ARNHEM—UTRECHT—AMSTERDAM.

TREINNUMMERS.	208	200	202	120	40	23	204	102	122	44	208	104	22	398	46	32 L ¹
Amsterdam C. S.	A. 629	730	842	3e kl.	922	—	1029	1107	—	1127	3e kl.	1239	123	205	—	400
Amsterdam W. P.	A. 603	733	828	840	907	—	1014	1031	—	1112	1143	1234	103	150	—	330
Duivendrecht . . .	Y. 559	725	—	—	—	—	—	1045	—	—	—	1259	—	—	—	—
Abcoude . . .	—	551	716	815	—	—	—	1037	—	—	—	1251	—	—	—	—
Loenen-Vreeland . . .	—	543	708	807	—	—	—	1029	—	—	—	1243	—	—	—	—
Nieuwersluis . . .	—	537	702	801	822	848	—	1023	—	1128	1205	1237	—	205	233	323
Breukelen . . .	—	531	656	755	—	—	—	1017	—	—	—	1231	—	205	236	—
Maarsse . . .	—	523	641	747	—	—	—	1000	—	—	—	1223	—	217	247	—
Utrecht . . .	Y. 513	630	737	803	830	—	937	939	—	1037	1112	1143	1213	148	203	303

TREINNUMMERS.	128	210	48	106	24	110	36	214	26 D ¹	130	182	216	108	28 D ¹	112	52	220
Amsterdam C. S.	A. 3e kl.	510	540	530	—	640	720	740	800	812	3e kl.	922	—	1008	1022	1045	1130
Amsterdam W. P.	A. 403	433	523	535	—	621	713	723	734	827	833	907	929	917	1007	1030	1112
Duivendrecht . . .	Y. —	445	—	—	—	—	—	—	748	—	—	—	922	—	—	—	1143
Abcoude . . .	—	438	—	—	—	—	—	—	740	—	—	—	915	—	—	—	1137
Loenen-Vreeland . . .	—	430	—	—	—	—	—	—	740	—	—	—	907	—	—	—	1129
Nieuwersluis . . .	—	348	424	506	—	—	657	—	720	—	839	849	901	—	—	—	1121
Breukelen . . .	—	—	418	—	—	—	—	—	720	—	—	—	855	—	1011	1033	1115
Maarsse . . .	—	—	410	—	—	—	—	—	712	—	—	—	847	—	—	—	1109
Utrecht . . .	Y. 322	400	418	438	—	530	640	632	702	755	822	832	837	913	935	933	1033

in zijne qualiteit toegezegd, dat aldaar steeds voor personen, die van den spoorweg gebruik wenschen te maken gelegenheid zal bestaan en worden verschaft, door het nodige opont-houd der spoorwegtreinen tot dit einde, om dezelve spoorwegtreinen aldaar ter plaatse te verlaten, en zich aldaar op dezelve te begeven, zonder dat hierin ooit of te immer verande-ring zal kunnen gebracht worden zonder uitdrukkelijke toestemming van den ondergetee-kenden ter andere zijde, zijne erven of rechtverkrijgenden.”

Uit de overeenkomst waarvan deze bepaling deel uitmaakt blijkt dat de in het aangehaalde beding genoemde kadastrale percelen geen eigendom waren van “ondergeteekende ter andere zijde”

Het aangehaalde beding kan als volgt samengevat worden: Omdat de treinen toch te Nieuwersluis moesten stoppen voor het innemen van water door de lo-comotief konden onderwijl de passagiers in- en uitstappen.

(Zie ook No. 9 en 10.)

ROTTERDAM en DEN HAAG—AMSTERDAM.

22

TREINNUMMERS.	200	60	80 ¹⁾	62	70/43/70	207/208	64	66/245/66	47/68	72	212	76	82	219	78	10
Amsterdam C.S.	A. 730	913	938	1020	1117	123	103	340	424	608	—	936	1100	—	1204	1216
Amsterdam W.P.	A. 733	838	921	1006	1105	105	1245	325	412	558	—	938	1034	—	1121	1201
Duivendrecht	→	725	→	→	→	1250	→	→	→	→	→	649	→	→	→	→
Alcoude	→	718	→	→	→	1251	→	→	→	→	→	643	→	→	→	→
Loenen-Vreeland	→	708	→	→	→	1245	→	→	→	→	→	637	→	→	→	→
Nieuwersluis	→	702	839	→	945	1047	→	→	→	→	→	621	919	→	1132	1142
Broekelen	→	656	→	→	→	1231	→	→	→	→	→	615	→	→	→	→
Harmelen	→	644	→	→	→	1204	→	→	→	→	→	608	→	→	→	→
Woerden	→	638	→	→	→	1119	→	→	→	→	→	555	→	→	→	→
»	→	637	→	→	→	1118	→	→	→	→	→	554	→	→	→	→
Oudewater	→	636	→	→	→	1111	→	→	→	→	→	547	→	→	→	→
Hekendorp	→	629	→	→	→	1104	→	→	→	→	→	540	→	→	→	→
Gouda	→	613	800	833	913	1013	1132	235	321	501	→	845	1005	1037	1038	1107
Gouda	A. 608	803	→	912	1007	1043	1140	207	320	435	→	842	→	1019	1027	→
Zevenhuizen-Moerkapelle	→	556	→	→	→	1031	→	156	→	→	→	521	→	→	→	→
Bleiswijk-Kruisweg	→	551	→	→	→	1026	→	151	→	→	→	505	→	→	→	→
Soetermeer-Zegwaard	→	545	→	→	→	1020	→	145	→	→	→	468	→	→	→	→
Nooddorp-Leiischendam	→	536	→	→	→	1011	→	136	→	→	→	448	→	→	→	→
Voorburg	→	531	→	→	→	1006	→	131	→	→	→	443	→	→	→	→
Den Haag	→	523	736	→	845	940	1000	1119	123	253	428	407	815	→	933	1030
Gouda	A. 603	800	832	909	1014	1040	1149	234	304	458	518	839	1003	1022	→	1104
Moordrecht	→	559	→	→	→	1034	→	→	→	→	512	→	→	→	→	→
Nieuwerkerk	→	552	→	→	→	1027	→	→	→	→	500	→	→	→	→	→
Ouderkerk	→	545	→	→	→	1022	→	→	→	→	500	→	→	→	→	→
Capelle	→	540	→	→	→	1017	→	→	→	→	455	→	→	→	→	→
Kraaiingsche Veer	→	512	→	→	→	→	→	→	→	→	455	→	→	→	→	→
Rotterdam (Maas)	→	528	→	→	→	1003	→	1130	214	244	438	443	818	→	948	→
Rotterdam I.P.	→	738	802	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	934	→	1034
Rotterdam I.P.	→	733	797	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	929	→	1021
Rotterdam (Beurs)	→	728	792	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	1026
Rosendaal	→	→	640	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	820	→	928
Vlissingen	→	→	534	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	652	→	→

¹⁾ Zie „Opmerkingen“.

M Reizigers van trein 207 met bestemming naar de stations der lijn Broekelen—Amsterdam, mogen via Utrecht reizen en aldaar overgaan op trein 208.

22

AMSTERDAM—DEN HAAG en ROTTERDAM.

TREINNUMMERS.	201	81	61	63	209	75	67/22/69/46/69	71	85	210	73	215	87	79			
Amsterdam C.S.	→	→	630	810	900	1114	1257	165	220	310	323	501	622	709	925		
Amsterdam W.P.	→	→	524	645	825	918	1129	112	205	325	340	515	628	725	910		
Duivendrecht	→	→	540	→	→	→	→	→	→	→	→	→	645	→	→		
Alcoude	→	→	521	→	→	1143	→	→	→	→	→	→	654	→	→		
Loenen-Vreeland	→	→	600	→	→	1151	→	→	→	→	→	→	702	→	→		
Nieuwersluis	→	→	608	→	845	937	1157	138	140	254	345	400	535	705	939		
Broekelen	→	→	616	→	→	1203	→	→	→	→	→	→	714	→	→		
Harmelen	→	→	629	→	→	1214	→	→	→	→	→	→	725	→	→		
Woerden	→	→	634	→	901	→	1218	→	155	309	→	→	730	→	1015		
»	→	→	644	→	902	→	1231	→	157	310	→	→	732	→	1016		
Oudewater	→	→	658	→	→	1239	→	→	→	→	→	→	740	→	→		
Hekendorp	→	→	700	→	→	1245	→	→	→	→	→	→	747	→	→		
Gouda	→	→	708	731	919	1007	1255	201	213	326	413	421	606	720	809	1032	
Gouda	→	→	716	→	921	1012	1259	→	214	315	416	450	611	801	1017		
Zevenhuizen-Moerkapelle	→	→	728	→	→	111	→	→	→	→	→	→	811	→	→		
Bleiswijk-Kruisweg	→	→	733	→	→	116	→	→	→	→	→	→	810	→	→		
Soetermeer-Zegwaard	→	→	739	→	→	122	→	→	→	→	→	→	825	→	→		
Nooddorp-Leiischendam	→	→	748	→	→	131	→	→	→	→	→	→	814	→	→		
Voorburg	→	→	753	→	→	136	→	→	→	→	→	→	814	→	→		
Den Haag	→	→	758	→	949	1039	141	→	241	415	448	532	638	814	1104		
Gouda	→	→	711	732	924	1009	103	202	230	→	→	432	447	605	728	811	1031
Moordrecht	→	→	718	→	→	110	→	→	→	→	→	→	455	→	→	→	
Nieuwerkerk	→	→	725	→	→	117	→	→	→	→	→	→	502	→	→	→	
Ouderkerk	→	→	730	→	→	122	→	→	→	→	→	→	507	→	→	→	
Capelle	→	→	735	→	→	127	→	→	→	→	→	→	512	→	→	→	
Kraaiingsche Veer	→	→	745	→	→	132	→	→	→	→	→	→	512	→	→	→	
Rotterdam (Maas)	→	→	745	→	948	1029	138	222	230	349	→	452	522	625	827	→	1034
Rotterdam I.P.	→	→	→	→	801	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	812	
Rotterdam I.P.	→	→	→	→	806	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	848	
Rotterdam (Beurs)	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	823	
Rosendaal	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	→	958	
Vlissingen	→	→	→	→	→	1030	→	→	→	→	→	→	→	→	→	1122	

I Stopt op tijdig verzoek. Voor het inlaten is door de reizigers dit verzoek te richten aan den wachter te Kraaiingsche Veer, voor het uitlaten aan den Hoofdconductor van den trein.

Maar ook toen stond de ontwikkeling van de techniek natuurlijk niet stil. 25 jaar later hoefden de treinen niet meer halverwege Amsterdam en Utrecht te stoppen om water in te nemen. De sneltrein en zelfs de exprestrein hadden inmiddels hun intrede gedaan.

Overeenkomstig de bepalingen van de Spoorwegwet van 1859 stelde de Minister van Binnenlandse Zaken de dienstregeling vast. Op voorstel van de spoorwegmaatschappij werd bij de winterdienstregeling 1869/70 bepaald dat een exprestrein Amsterdam-Rotterdam te Nieuwersluis zou doorrijden.

H.J. Doude van Troostwijk overleed dat zelfde jaar op 25 November. Blijkens zijn testament van 21 Mei 1859 legateerde hij aan zijn kleinzoon, W.I. van Beusekom (1838-1911) zijn rechten voortvloeiende uit de overeenkomst van 5/6 December 1842. (Bij K.B. van 6 Augustus 1860, no 24 kreeg W.I. van Beusekom vergunning zijn geslachtsnaam te wijzigen in Doude van Troostwijk, de naam van zijn moeder). Hij was burgemeester van Loenen, Loenersloot en Ruwiel.

Het doen doorrijden van de exprestrein was voor W.I. Doude van Troostwijk aanleiding de spoorwegmaatschappij in rechte aan te spreken.

Bij vonnis van de rechtbank te Utrecht van 29 December 1869^{1a} werd de maatschappij veroordeeld tot naleving van het hiervoor aangehaalde beding. Dit vonnis werd in hoofdzaak bevestigd door het Gerechtshof bij arrest van 9 Mei 1870^{1b}, waarna het door de maatschappij ingestelde cassatieberoep bij de Hoge Raad werd verworpen bij arrest van 23 December 1870.^{1c}

Maar de spoorwegen gaven niet op. De vraag kon worden gesteld wat rechtens zou zijn als de Minister in strijd met een voorstel van de spoorwegen deze zou dwingen een trein door te laten rijden. Om hierover een gerechtelijke uitspraak te krijgen werd de maatschappij door de Minister gelast in de zomerdienstregeling 1873 een trein te laten doorrijden.

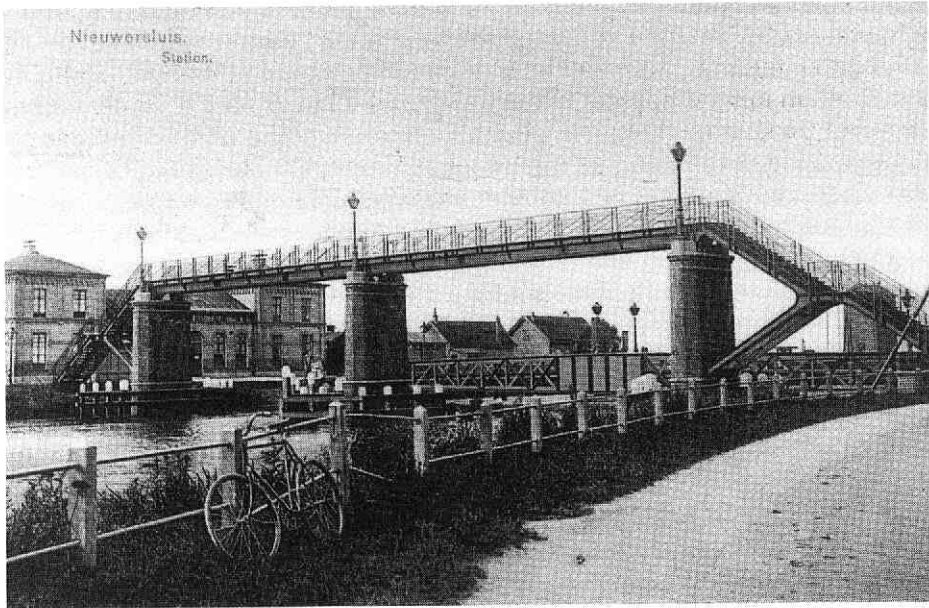
Om een lang verhaal kort te maken: wederom werden de spoorwegen in het ongelijk gesteld bij arrest van de Hoge Raad van 8 Januari 1875.^{1d}

Vanzelfsprekend zijn deze uitspraken van de Hoge Raad door de maatschappij geëerbiedigd en zo bleef alles bij het oude. Alle treinen bleven stoppen in Nieuwersluis.

De maatschappij heeft wel eens een poging ondernomen om tot afkoop van deze verplichting te geraken, maar belanghebbende – W.I. Doude van Troostwijk – bleek daarvoor niet te vinden. Wel heeft de maatschappij in een latere tijd bij elke nieuwe dienstregeling medewerking verkregen een aantal treinen te laten doorrijden. Blijkens de hierbij afgedrukte dienstregeling 1906/07 stopten te Nieuwersluis 71 van de 95 treinen per etmaal (tabel).

W.I. Doude van Troostwijk overleed te Nieuwersluis op 30 April 1911.

Met diens oudste zoon, mr H.J. Doude van Troostwijk (1862-1925), mijn grootvader, bewoner van Over Holland, zetten de spoorwegen het overleg voort.

Afb. 2. Station Nieuwersluis met de lage draaibrug achter de hoge vaste brug over het Merwedekanaal. De ophaalbrug over de Nieuwe Wetering lag buiten beeld veel meer naar links. (Coll. Lisman)

Tijdens de winterdienstregeling 1912/13 stopten nog maar 55 van de 94 treinen. De maatschappij bleef echter afhankelijk van de vrijwillige medewerking van de tegenpartij.

Dit leidde ertoe dat de maatschappij mogelijkheden onderzocht om te komen tot een meer definitieve oplossing.

Na langdurige onderhandelingen werd overeenstemming bereikt en een overeenkomst aangegaan tussen de Staat der Nederlanden, de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoowegen en mr H.J. Doude van Troostwijk, welke overeenkomst is goedgekeurd bij eerder genoemde Wet van 15 Mei 1914.

In grote lijnen houdt deze overeenkomst in:

- dat op station Nieuwersluis per etmaal nog minimaal 40 treinen zullen stoppen; welke treinen zullen stoppen blijft punt van overleg tussen partijen;
- dat door de spoorwegen een afkoopsom zal worden betaald (waar over meer hieronder)
- dat een regeling wordt getroffen met betrekking tot het opheffen van het station.

Kennelijk waren de spoorwegen met deze regeling ingenomen hetgeen blijkt

uit de meer aangehaalde MvT (art. 3) waarin het volgende staat: "De Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen acht deze verbetering niet te duur gekocht met een ton gouds en de ondergeteekende (Minister van BiZa) kan zich hiermee verenigen." Uit de verdere tekst van de MvT blijkt de motivering voor dit bedrag: "Volgens ingesteld onderzoek mag echter worden aangenomen, dat, gerekend naar de tegenwoordig meest gebruikelijke trekkracht en de zwaarte der treinen, door besparing van arbeidsvermogen, voorkoming van slijtage enz. per doorrijdende trein gemiddeld ongeveer f0,20 wordt bezuinigd. Op 54 treinen zou dit een jaarlijkse bezuiniging opleveren van f3.942,- hetgeen gekapitaliseerd naar de penning 25 zou komen op een kapitaalwaarde van f98.550,-

De berekening is eenvoudig als volgt:

365 (dagen) x 54 (treinen) x f 0,20 = f3.942,- bij 4% rente vermenigvuldigde men dat met 25.

Naast de hiervoor vermelde regeling is in de overeenkomst tevens vastgelegd dat:

"de Maatschappij en de Staat te allen tijde bevoegd zijn om door betaling aan den comparant van eene verdere en laatste schadeloosstelling van een honderdduizend gulden alle verplichtingen jegens den comparant uit art. 2 dezer overeenkomst voortvloeiende af te koopen, zoodat elke verplichting om te Nieuwersluis treinen te doen stoppen zal zijn opgeheven."

Van deze laatste bevoegdheid is door de NV Nederlandse Spoorwegen eerst gebruik gemaakt volgens besluit van de Raad van Commissarissen van 4 October 1947.

Het heeft toen nog zes jaar geduurd voordat de bijl voor station Nieuwersluis echt viel (afb. 2).

Aan het einde van de winterdienstregeling 1952/53 stopte de laatste trein daar in de avond van 16 Mei 1953.²

Uit perspublicaties valt op te maken dat een groot aantal passagiers – enige tientallen – van de gelegenheid gebruik maakte deze laatste reis vanaf station Nieuwersluis mee te maken. Het ging kennelijk om een trein van Amsterdam naar Utrecht want de passagiers stapten in Breukelen weer uit en wandelden terug.

Doorn 1998

H.J. Doude van Troostwijk (*1928)

Bronnen

1. *Weekblad voor het Recht*: a. no 3220; b. no 3224; c. no 3279.
2. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*, blz. 122. 4e dr. 1997, Alphen a/d Rijn.

De bibliotheek in 1997

Het jaar 1997 was een rustig, maar geen slecht jaar voor de bibliotheek. Er was zowel schriftelijk als mondeling contact met de leden, waarbij het zowel kon gaan over eenvoudige zaken als de verkoop van oude jaarboekjes van het genootschap als over historische gegevens betreffende de regio i.v.m. een te publiceren studie. In beide gevallen was en bent u overigens even welkom.

In juni werden op twee zaterdagmiddagen nieuwe leden ontvangen, eerst op "Nieuwerhoek", ten huize van de voorzitter en vervolgens op "Bijddorp" voor bezichtiging van huis inclusief bibliotheek. Dank zij het fraaie weer kon er ook aandacht besteed worden aan "Aardse Paradijzen" (zie Niftarlake jaarboekje 1996, blz. 106108).

Inmiddels is de catalogus op het bibliotheekbezit bijgewerkt tot en met december 1997 en nog steeds leverbaar voor f6,50. Ook het Register op de Jaarboekjes 1913-1994, aangevuld met een register over 1995 en 1996, is nog te verkrijgen voor de oude prijs: f5,50.

Teneinde uw belangstelling op te wekken voor de uitbreiding van het bibliotheekbestand in 1997, hierbij alvast een voorproefje.

Algemeen *Restauratietechniek*

RVbijdrage 17, "Fruitmuren in Nederland" – Studie over slangenmuren, slingerenmuren en andere historische experimentele leifruitmuren. Uitg. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1997, door B.H.J.N. Kooij en B. Olde Meierink.

Dit deel van het Restauratievademecum behandelt op een overzichtelijke wijze de nog in Nederland aanwezige oude "fruitmuren", d.w.z. muren waartegen – meestal aan de zuidzijde – leifruit wordt (werd) gekweekt.

Men treft fruitmuren vooral aan op buitenplaatsen, waar het in de 18^e eeuw in de mode kwam om te experimenteren met allerlei – vaak exotische – soorten leifruit, zoals vijg, abrikoos, perzik, moerbeï, kers en pruim. Door de muren niet recht, maar met nissen of golvingen te bouwen, creëerde men windvrije hoekjes en plekjes waar ook subtropische fruitsoorten konden gedijen.

Het ging hier weliswaar meer om een soort verzamelwoede van de buitenplaatsigenaar dan om commercieel gewin, maar toch zit er een onmiskenbaar nederlands trekje in: het samengaan van het "utile et dulce" (nuttige en aangename). Een fraaie siertuin met bloemperken en geschoren hagen is een lust voor het oog, maar een tuin moet toch ook iets opleveren, vrucht dragen. In de lijn van dit principe ligt de aanleg van een boomgaard en van een moestuin. En ook de bouw van een fruitmuur.

De auteurs bespreken ruim 40 fruitmuren, waarvan een aantal ook nog als zodanig in gebruik is. Het meest ideale voorbeeld zijn de fruitmuren van het Huis te Manpad bij Heemstede, waar nog meer dan tweehonderd leifruitbomen gekweekt worden. Maar ook de provincie Utrecht blijkt nog heel wat fruitmuren te tellen. Van bijna elk type fruitmuur is er in onze omgeving wel een voorbeeld te vinden:

---

(1) Rechte muur

- Slot Zeist (al aanwezig op de 18e eeuwse prent van Daniël Stoopendaal)
- Gooilust te 's-Graveland (1823)

(2) Slangemuur

- Slot Zuilen (1730 à 1740)
- Schaep en Burgh te 's-Graveland (± 1730)

(3) Slingermuur

- Mogelijk langs de Angstel in het begin van de 19e eeuw (zie artikel van Munnig Schmidt in het Jaarboekje van Niftarlake 1988, blz. 25-46). Het kan hier ook om een ander type nietrechte muur gaan.

(4) Retranchementmuur

- Kasteel Groeneveld te Baarn (vermoedelijk begin 18^e eeuw, recentelijk gerestaureerd)
- Queekhoven te Breukelen (± 1725, in 1994 gerestaureerd)

(5) Meandermuur

- Herengracht 20-22 te Maarssen, tussen Raadhoven en De Boomgaard (1^e helft 18^e eeuw)

Aan de warme zijde van de fruitmuur worden verticale latten, zgn. spalierlatten, bevestigd, waaraan de leiboomtakken worden vastgebonden.

Als afdekking aan de bovenzijde van de muur worden dwarsgeplaatste oudhollandse pannen aangebracht of een gemetselde rollaag.

Het laatste hoofdstuk van het boek is getiteld "Restauratieadviezen" en eindigt met een pleidooi voor het herstel van oude fruitmuren en voor bescherming van overheidswege.

Provincies

Utrecht (Provincie)

"Veel tact en de noodige geschiktheid" – Gouverneurs & Commissarissen in de Provincie Utrecht, 1814-1997. Uitg. Stg. Stichtse Historische Reeks / Het Spectrum, Utrecht 1997, door P.A. Blok ... et al. (redactie).

Deze bundel, uitgegeven door de Stichting Stichtse Historische Reeks, waaraan ook Niftarlake – via de bibliothecaris – deelneemt, bevat een aantal opstellen aangeboden aan jhr. P.A.C. Beelaerts van Blokland bij zijn afscheid als Commissaris van de Koningin in de provincie Utrecht in december 1997.

Van 1814 tot 1850 had de functie van gouverneur – de naam zegt het al – een duidelijk bestuurlijk karakter. Na de grondwetwijziging van 1848 (Thorbecke) zijn het de Provinciale Staten die besturen en houdt de Commissaris, in samenwerking met Gedeputeerde Staten (het "dagelijks bestuur" van de provincie), toezicht op de gang van zaken, waarbij hij zelf niet mag meebeslissen of meestemmen in de vergadering.

Er blijft echter genoeg ruimte voor een heel persoonlijke invulling van het ambt. Wie de heer Beelaerts van Blokland kent zal dit zeker beamen, en in het verleden was het niet anders. Zo geeft deze bundel naast meer dan 180 jaar geschiedenis van de provincie Utrecht ook een heel goed beeld van persoonlijke verhoudingen in die tijd.

Intrigerend blijft de titel, duidelijk een omschrijving van de gewenste hoedanigheden van een commissaris. Maar gezien de aanhalingstekens is hier sprake van een citaat, waarvan echter de herkomst in de hele bundel niet vermeld wordt.

Plaatsen

Breukelen

De restauratie van de Gobelinzaal, Ridderhofstad Gunterstein. Uitg. Stg. Ridderhofstad Gunterstein, Hilversum 1997, door Jhr. Mr. W.H.D. Quarles van Ufford, Drs. D.O.R. Lugtigheid ... et al.

Dit boekje is uitgegeven ter gelegenheid van de voltooiing van de restauratie van de gobelinzaal van het Huis Gunterstein te Breukelen in 1997. Het bestaat

uit een aantal korte artikelen van de restaurateurs van deze zaal en is voorzien van een historische inleiding van de hand van de huidige bewoner, Jhr. Mr. W.H.D. Quarles van Ufford.

Het huidige Huis Gunterstein – het derde Gunterstein sinds de middeleeuwen – is gebouwd door Vrouwe Magdalena Poulle in 1680-1681, nadat het tweede Gunterstein in 1673 door de Fransen verwoest was. In haar testament vermaakte zij het huis aan een neef en bepaalde dat huis en inboedel tezamen met de landerijen “ten eeuwige dage” als één geheel in stand dienden te worden gehouden door de erfgenamen, als “een stamhuys aen ’t geslagt”. Zo is het tot op heden ook geschied. Inmiddels is in 1952 de Stichting Ridderhofstad Gunterstein opgericht, waardoor de eenheid van huis en landerijen ook voor de toekomst gewaarborgd is.

Geheel in deze lijn ligt ook de restauratie van de gobelinzaal. Met de restauratie van de *gobelins* was al in 1956 een begin gemaakt, maar in 1994 werd besloten ook de *schouw* – met het fraaie portret van bouwvrouw Magdalena Poulle en haar neefje Pieter – en het *plafond* aan een restauratie te onderwerpen.

Diegenen onder u die in de gelegenheid waren de nieuwjaarsreceptie van ons genootschap te bezoeken op 3 januari j.l. op Gunterstein, hebben kunnen zien hoe mooi de gobelins harmoniëren met de schouw en het portret, en vervolgens met de zachte tinten van de nieuwe plafondschildering.

Maarssen

Cruydenborgh & Endelhoef, geschiedenis en opgraving van twee verdwenen buitenplaatsen aan de Vecht bij Maarssen. Uitg. Historische Kring Maarssen, Maarssen 1997, door Henk Blauw (coördinator), Jaap Kottman, ... et al.

De werkgroep Archeologie van de Historische Kring Maarssen heeft een alleraardigst boekje uitgegeven over twee niet meer bestaande buitenplaatsen in Maarssen, Cruydenborgh & Endelhoef. Deze huizen waren gelegen naast Goudestein, daar waar inmiddels het nieuwe gemeentekantoor is verzezen. De werkgroep archeologie was er in 1991 nog juist op tijd bij met haar opgravingen, want inmiddels heeft de gemeente Maarssen op de fundamenten van Cruydenborgh een vijver aangelegd en over de resten van Endelhoef een wandel en fietspad.

De buitenplaatsjes waren aanvankelijk het eigendom van de bekende Joan Huydecoper, eigenaar van Goudestein. In 1646 en 1647 heeft hij respectievelijk beide huizen verkocht, maar in 1735 zijn ze weer in handen van één eigenaar gekomen. Endelhoef heet vanaf die tijd Endelhoven. In 1784 werd Cruydenborgh (inmiddels Bruynenburgh geheten) opgegeven als hoofdwoning en alleen nog maar gebruikt als personeelwoning en later zelfs als koetshuis. Daar-

na was er gedurende 100 jaar alleen nog maar sprake van de buitenplaats Endelhoven. In 1884 is echter het huis, dat inmiddels door mevrouw Maria Dommer, de laatste particuliere eigenaar, aan de R.K. kerk te Maarssen vermaakt was, gesloopt, zodat alleen het koetshuis, het oude Cruydenborgh, overbleef, nog steeds onder de naam Endelhoven. Dit huis werd aangekocht door een particulier, die het weer voor bewoning geschikt maakte. In 1966 kwam Endelhoven in handen van de gemeente Maarssen, die het belendende pand Goudestein had gekocht en als gemeentehuis in gebruik had genomen. Aangezien de gemeente het huis niet heeft onderhouden, geraakte het in verval en stortte het in 1977 spontaan in elkaar, daardoor op "natuurlijke" wijze plaatsmakend voor het nieuwe gemeentekantoor naast Goudestein. Al met al een betreuwenswaardige gang van zaken. Het is aan de werkgroep Archeologie van de Historische Kring Maarssen te danken dat er nog iets van deze twee buitentjes bewaard is, zowel de geschiedenis op papier als, dank zij de opgravingen, (resten van) gebruiksvoorwerpen in natura.

Loenen aan de Vecht, maart 1998

G. Recter

Jaarverslag Dr R. van Lutternvelt Restauratie Stichting over 1997

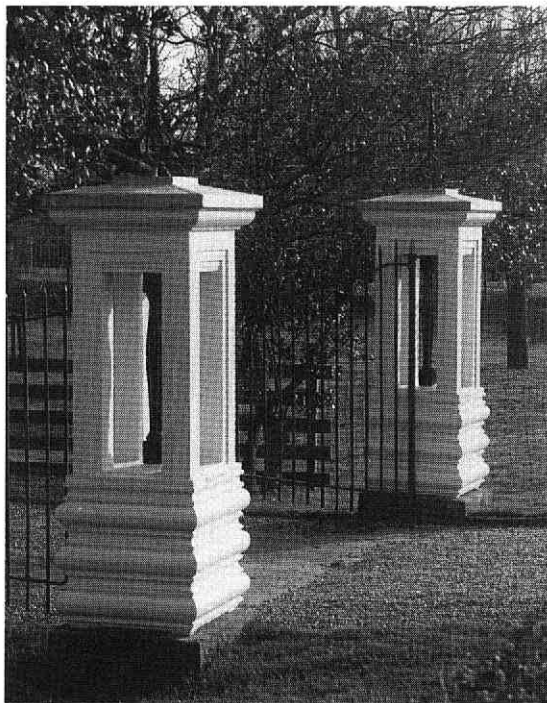
Wat de Vechtstreek zo aardig maakt naast de woonhuismonumenten, de grote tuinen en parken en de wijdsse vergezichten over de weilanden is een groot aantal kleine versieringselementen. Die te bewaren is een van de hoofddoelen van de Van Lutternvelt Stichting.

Ook dit jaar is die doelstelling weer eer aangedaan. De bijzondere houten hek-pilaren van de boerderij Boemoord van de familie Van Zuilen aan het Zandpad te Breukelen zijn hersteld. De in Amsterdamse school-stijl vormgegeven pilaar-constructies werden door de firma Valkenburg in Nigtevecht zorgvuldig met hardhout gerestaureerd en de horizontale delen met lood bekleed. Een smeedijzeren sierpiek werd nieuw gemaakt en de draaihekklen weer aangebracht. De Stichting droeg voor driekwart de kosten, de familie Van Zuylen de rest plus het schilderen (afb.).

Aan een ander project werd alleen geldelijke steun verleend. Dat betrof het omvangrijke herstel van het hekwerk rond de oude begraafplaats te Oud Zuilen. Die dateert uit het laatste kwart van de 18e eeuw en werd aangelegd op grond die door de familie Van Tuyl van Serooskerken van slot Zuylen ter beschikking werd gesteld. De begraafplaats is waarschijnlijk de oudste buiten een kerk afgezien van de Joodse begraafplaats in Ouderkerk.

De Stichting heeft zitting in een initiatiefgroep, die zich in Breukelen het lot aantrekt van de Brouwerijpanden, die zij als karakteristieke elementen van het oude dorp wil handhaven. Mede dankzij het ontwerp voor vier woonhuizen, dat de Stichting daartoe liet maken door architect Van Twillert uit Loenersloot, is het gelukt het gemeentebestuur van Breukelen voor dat idee warm te maken. Het werd uitgangspunt bij de verkoop van het complex door de gemeente. Wij zijn de gemeente daar zeer erkentelijk voor.

Het brandspuithuisje te Breukelen vroeg en vraagt nog steeds veel aandacht. Dankzij het jaarverslag in het jaarboekje van 1996 waarin dit project ter sprake kwam meldde zich een huurder voor het huisje. Nu is de fase aangebroken om geld in te zamelen onder de burgerij van Breukelen om het herbouw- en verplaatsingsproject tot een goed einde te brengen. Van vele zijden heeft de Stichting Behoud Brandspuithuisje steun toegezegd gekregen zodat aan het welslagen niet getwijfeld hoeft te worden, maar het is poot aan spelen om de benodigde gelden bijeen te krijgen. Uw steun aan dit project kunt U concreti-

Het gerestaureerde hek van de boerderij Boomoord van de familie Van Zuilen te Breukelen (foto Kuyper).

seren door een gift te storten op nr. 30.46.42673 tnv St. Behoud Brandspuit-huisje.

De gietijzeren theekepel van het huis Vecht en Dijk ten Zuiden van Maarssen is jarenlang een zorgenkind geweest. Telkens verdwenen er meer gietijzeren ornamenten in de Vecht en werd de fundering slechter. Mede door ijveren van onze Stichting, o.a. door het op een lijn brengen van gemeente, provincie en de RDMZ is het onder leiding van architect Van Gent te Utrecht gelukt het theehuisje over te brengen naar een nieuwe plek langs de Vecht. Die ligt nabij de buitenplaats Gansenhoef. De trotse eigenaar, de familie Van der Wal, heeft de kepel aan de scheisloot tussen hun tuin en het Zandpad gezet. Dankzij een gift van een bevriende vereniging heeft onze Stichting een belangrijk bedrag kunnen bijdragen aan deze restauratie.

Wilt U meehelpen de streek aantrekkelijk te houden? Een aftrekbare gift, een legaat of een geheel aftrekbare lijfrente zijn alle welkom. Ons rekeningnummer is 65.74.10616 tnv Van Lutternvelt St. Het secretariaat geeft gaarne inlichtingen: Dorpsstraat 4, 3632 AT, Loenen.

E. Munnig Schmidt
voorzitter

Inhoud

Ereleden en bestuur	2
Ledenlijst 1997	3
Jaaroverzicht 1997	18
Mededelingen	20
Lindenhoff en Donkervliet opnieuw bezocht	22
Hoffwerk. Een verdwenen buitenplaats	38
Over de eerste automobielen en de race Parijs-Amsterdam	56
Een stukje geschiedenis van het station Nieuwersluis	66
De Bibliotheek in 1997	73
Jaarverslag Dr. R. van Luttervelt Restauratie Stichting 1997	78